cacao-barometer

2020

Inhoud

1. **Inleiding** – 6
2. **Algemene ontwikkelingen** – 10
3. **Nationale en mondiale ontwikkelingen** – 20
4. **Sectorale ontwikkelingen** – 29
5. **Leefbaar inkomen** – 39
6. **Mensenrechten** – **5**6
7. **Het milieu** – 72
8. **Nood aan structurele veranderingen** – 88

Belangrijkste aanbevelingen – 99

Verantwoording – 104
Colofon – 104
Bibliografie – 108

cacao-barometer

2020

Antonie C. Fountain

Friedel Huetz-Adams

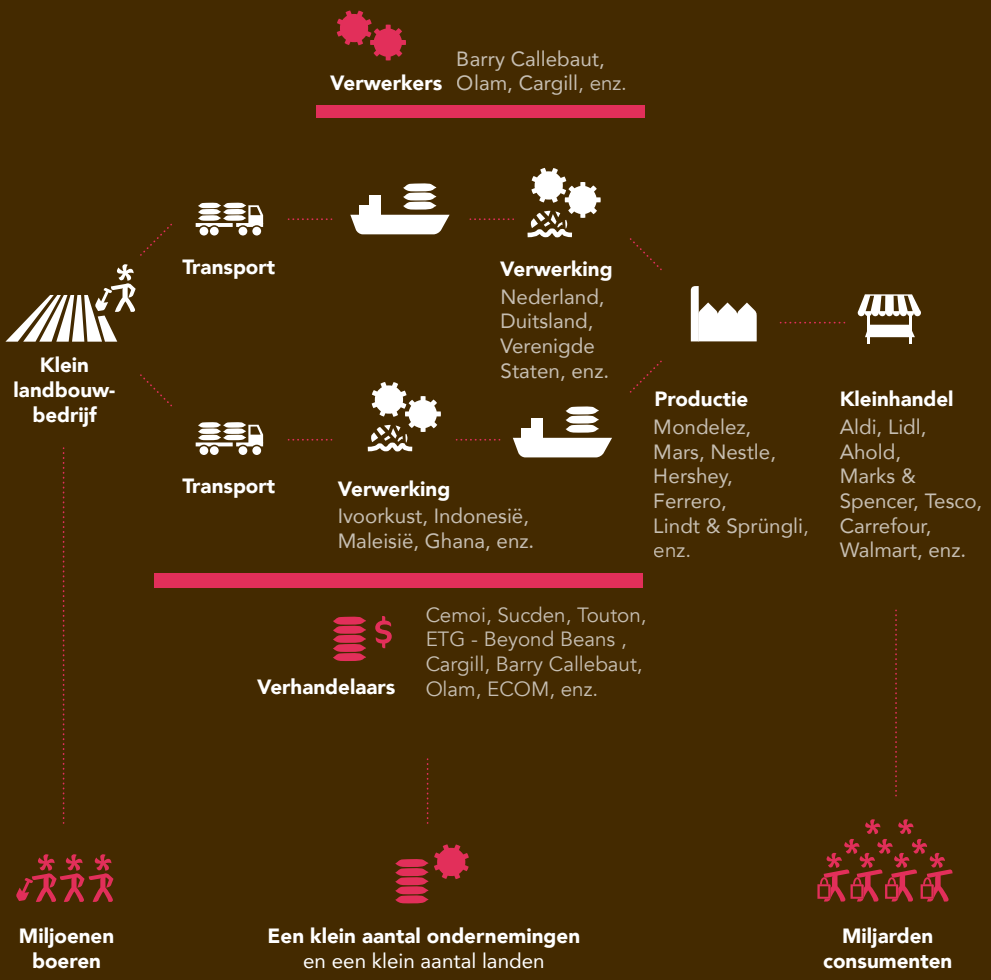

Toeleveringsketen

Toepassingsgebied en intenties van de Cacaobarometer 2020

De Cacaobarometer 2020 geeft een overzicht van de huidige ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid in de cacaosector en belicht kritische kwesties die op dit moment onvoldoende aandacht krijgen. Het is een poging om de belanghebbenden te stimuleren en in staat te stellen om te communiceren en van gedachten te wisselen over deze kritische kwesties.
De auteurs hebben ervoor gekozen zich te richten op West-Afrika, vanwege de dominante positie van dit land in de cacaoproductie en de grote uitdagingen waar het voor staat.

Terwijl de vorige Cacaobarometers zich vooral richtten op sociale en economische kwesties zoals het leefbaar inkomen, ligt bij deze editie de nadruk meer op milieukwesties. Verder wordt onderzocht wat de juiste omgeving is om duurzaamheid te bereiken, met onder meer de nadruk op de dringende behoefte aan beleidsregels die gebaseerd zijn op mensenrechten en milieugerelateerde *due diligence*. In heel dit document blijkt overduidelijk dat er een ernstig gebrek is aan zowel gegevens van goede kwaliteit als aan wereldwijde samenwerking om de uitdagingen aan te pakken waar de sector mee worstelt.

De informatie in deze Cacaobarometer 2020 is het resultaat van langdurig overleg binnen het Cocoa Barometer Consortium en van schriftelijk en mondeling overleg met onze partners uit het maatschappelijk middenveld en boerenorganisaties in het zuiden. Veel informatie komt van de cacao- en chocoladebedrijven zelf, ingezameld via een diepgaande vragenlijst.

De impact van COVID-19

Het is onmogelijk om de huidige toestand in de cacaosector te beschrijven zonder de enorme impact te erkennen die de coronapandemie op de sector heeft gehad. Hoewel het onmogelijk is om te zeggen wat de toekomst brengt, probeert deze barometer verder te kijken dan de huidige situatie en een sector te schetsen waarin de zaken weer zijn genormaliseerd. Onze probleemanalyse en aanbevelingen blijven grotendeels onbeïnvloed door COVID-19. De pandemie heeft echter een aantal grote gevolgen gehad op de korte termijn. Een aantal effecten zullen ook op langere termijn worden gevoeld.

De pandemie heeft bestaande zwakheden op het gebied van gezondheid en welzijn blootgelegd. De gemeenschappen van cacaotelers waren al kwetsbaar voor gezondheidsrisico's. Als gevolg van extreme armoede, een slechte voeding en onvoldoende toegang tot de meest elementaire gezondheidszorg kampten ze reeds met een groot aantal gezondheidsaandoeningen. Actuele gegevens lijken evenwel niet aan te geven dat de pandemie een significante rechtstreekse impact op de gezondheid heeft gehad - of toch geen bekende. De redenen waarom dit zo is, vallen buiten het bereik of de expertise van deze barometer.

Niettemin zijn er wereldwijd verschillende effecten geweest voor de gemeenschappen van cacaotelers, zoals een stijging van de kosten van het dagelijks leven, voor de landbouwinputs en voor de gezondheidszorg (FCCI 2020). Door de sluiting van scholen - hoewel een begrijpelijke maatregel - liepen kinderen het risico om het slachtoffer te worden van kinderarbeid, al was het maar tijdelijk. De cacaoprijs op de wereldmarkt ging gevoelig omlaag, mede door een verminderde vraag naar chocolade als gevolg van de pandemie. In dat opzicht was het tijdstip van de invoering van de inkomensbijpassing in Ghana en Ivoorkust een toevalstreffer. Hoewel er nauwelijks gegevens zijn, wordt ervan uitgegaan dat veel gemeenschappen van cacaoboeren actuele en toekomstige verkopen zagen verdwijnen, met betalingsachterstand te maken kregen en veel andere financiële gevolgen te verwerken kregen.

Voor de langere termijn wordt verwacht dat de wereldwijde recessie als gevolg van alle lockdowns en beperkingen de vraag naar chocolade meer zal temperen dan verwacht. En dat op een markt die reeds kampte met een structureel overaanbod van cacao. Dit zal leiden tot een neerwaartse

druk op de prijzen wereldwijd, met alle gevolgen van dien voor de gezinnen van de cacaoboeren die nu al in grote armoede leven.

De cacao- en chocolade-industrie reageerde op verschillende manieren op de crisis. Sommige bedrijven maakten gebruik van de communicatiekanalen van hun toeleveringsketen om de boerengemeenschappen te informeren over belangrijke gezondheidgerelateerde aankondigingen, en maken daarbij gebruik van lokale communicatiesystemen, radio en sms. Soms worden de boerencoöperaties zelfs opgebeld. Daarnaast stelde de sector noodhulp voor, zowel in natura - het verdelen van zeep, emmers, water en voedsel - als in de vorm van geld voor hulpfondsen voor verschillende goederen, zoals het Rode Kruis, Care en het noodfonds van het World Economic Forum. Of het geld en de goederen zijn besteed zoals beloofd, is op het moment van schrijven niet duidelijk. Een transparante rapportage over de besteding en de impact van de noodhulp zal de komende maanden hard nodig zijn. Dit moet ervoor zorgen dat lessen worden getrokken uit de actuele gebeurtenissen en voor andere potentiele pandemieën.

Aan het begin van de pandemie voerde de cacaosector een reisbeperking in. Expat-werknemers moesten terugkeren naar het noorden, waardoor in de producerende landen waardeketens niet goed werden bediend. Alle grote cacaoconferenties en -bijeenkomsten werden geannuleerd of uitgesteld. Online vergaderen werd de norm in de sector. Het werd bijna teveel van het goede. Online vergaderingen - zowel plenair als bilateraal - kunnen het relationele karakter niet vervangen van veel van de interacties die vóór de pandemie al plaatsvonden. De afgelopen jaren heeft die relatiedynamiek een dialoog mogelijk gemaakt tussen actoren die van de cacaosector een unieke sector hebben gemaakt. Een sector die bereid is om over de problemen te praten en te zoeken naar essentiële oplossingen. Om in deze constructieve sfeer verder te kunnen gaan, zullen er oplossingen moeten worden gevonden voor het versterken van deze relatieaspecten in het digitale tijdperk.

1. Inleiding

Na twee decennia van mislukte interventies in de hele cacaosector vechten de cacaoboerengemeenschappen nog steeds tegen de gevolgen van armoede, kinderarbeid en ontbossing. De Cacaobarometer 2020 is een oproep aan alle belanghebbenden om actie te ondernemen en hun beloften waar te maken om een einde te maken aan de ontbossing en de schendingen van mensenrechten in de cacao sector. Na twintig jaar retoriek zijn de uitdagingen op het terrein nog steeds even groot. Armoede is nog steeds een dagelijkse realiteit voor vrijwel alle West-Afrikaanse cacaoboerenfamilies, kinderarbeid blijft schering en inslag, en oude bossen worden nog steeds gekapt om plaats te maken voor de cacaoproductie.

Er is momenteel een belangrijke kans op de weg naar rechtvaardigheid, nu verschillende belanghebbenden klaar zijn voor verandering. Dankzij campagnevoerende NGO's hebben de afgelopen twee jaar steeds meer chocoladebedrijven om regelgeving gevraagd; belangrijke mondiale actoren zoals de Europese Unie zetten zich in voor de invoering van wetgeving; en de twee grootste cacaoproducenten ter wereld, Ivoorkust en Ghana, hebben een partnerschap gevormd om de prijs voor de cacaoboeren op te drijven.

Om deze kans te kunnen benutten, is het van vitaal belang dat de sector van zijn fouten leert, anders loopt men het risico deze te herhalen. In dit rapport wordt vastgesteld dat de interventies van de laatste twee decennia om drie belangrijke redenen hebben gefaald.

Ten eerste zijn de inspanningen vrijblijvend en niet verplicht. Dit betekent dat de actoren in de sector niet doen wat ze zouden moeten doen. Binnen de veelheid aan overeenkomsten die door de overheid worden gestuurd, platformen van nationale belanghebbenden en sectorbrede samenwerkingsverbanden staan er geen sancties op de niet-naleving. Evenmin is er handhaving die toeziet op de realisatie van doelstellingen. Ironisch genoeg verliezen degenen onderaan de ladder - de cacaoboeren die vaak onder de armoedegrens leven - echter wel hun duurzame-cacaocertificering als ze zich niet aan de regels houden. Hoewel we een aanzienlijke toename van regelgeving en engagementen inzake *due diligence* hebben gezien, zijn deze beperkt en is er geen verantwoordingsplicht, transparantie of billijke handhaving.

Ten tweede, hoewel slechte landbouwpraktijken zijn aangepakt, blijven de onderliggende problemen die de extreme armoede verergeren - zoals lage cacaoprijzen, het gebrek aan infrastructuur en het gebrek aan transparantie en verantwoording bovenaan de aanvoerketen - onbetwist en onopgelost. Er moet worden ingezien dat het bedrijfsmodel in zijn huidige vorm - met hoge cacao-opbrengsten - armoede betekent voor de boeren en buitensporige winsten voor de chocoladefabrikanten. Het wordt tijd dat dit verandert.

Ten derde zijn de inspanningen om een aantal complexe kwesties in de cacaosector, die onrechtvaardig en onhoudbaar zijn, op te lossen niet voldoende inclusief of alomvattend geweest. In plaats van de boeren en het maatschappelijk middenveld uit te nodigen om een gewaardeerde plaats in te nemen aan de besluitvormingstafel, werden de problemen in de sector benaderd van bovenaf. Dit dient de belangen van de sector en van de overheid, maar niet die van de producerende boeren en hun gemeenschappen.

De erkenning dat eerdere interventies hebben gefaald, wijst ons op alternatieve wegen die een einde kunnen maken aan ontbossing, armoede en schendingen van de mensenrechten in de toeleveringsketens van de cacaosector. In het verslag worden drie belangrijke aanbevelingen gedaan:

Regelgeving die het systeem verandert in plaats van sancties voor de boeren

In dit rapport wordt erkend dat slechte landbouw niet het eigenlijke probleem is maar wel een symptoom van een zeer onrechtvaardig systeem. De barometer pleit dan ook voor systeemverandering en regelgeving die een faciliterend klimaat schept. De huidige vormen van certificering en normen van toepassing op boerderijen, verhogen de druk op de boeren. In plaats hiervan hebben we wetten nodig die de machtigen ter verantwoording roepen en geen wetten die eisen dat de boer zich aanpast. De nalevingscriteria zijn onevenwichtig en moeten worden herbekeken zodat bedrijven verantwoording moeten afleggen aan systemen van *due diligence*.

Doeltreffende samenwerkingsverbanden tussen producerende en consumerende landen

Als een faciliterende omgeving het juiste antwoord is, hebben we samenwerkingsovereenkomsten nodig tussen producerende en consumerende landen die oplossingen mogelijk maken en financieren. Processen die partnerschappen in gang zetten, moeten inclusief en op overleg gebaseerd zijn en ervoor zorgen dat het maatschappelijk middenveld en de boerengroepen een gerespecteerde stem hebben in besluitvorming. Gegevens die in de sector worden verzameld, moeten met de boeren en hun organisaties worden gedeeld, zodat beslissingen met kennis van zaken kunnen worden genomen.

Eindelijk een eerlijke prijs voor de boeren

Het grootste positieve effect voor de boeren en de beste stimulans voor duurzame landbouw is een eerlijke prijs voor de cacao die de boeren produceren. Cacao- en chocoladebedrijven moeten manieren vinden om de waarde in de toeleveringsketen te herverdelen. Dit zou de boeren een gegarandeerd leefbaar inkomen geven.

Uitdagingen in de cacaosector

2. Algemene ontwikkelingen

Veel inspanningen, weinig impact

De cacaosector heeft een aantal dynamische jaren achter de rug. Producerende landen zijn op hun strepen gaan staan om de prijs van de cacao op te drijven. Bedrijven verhoogden de uitrol van hun duurzaamheidsprogramma's, zowel samen als individueel. Bovendien is er in de hele consumerende wereld een duidelijke verschuiving in de richting van regulering. Deze wordt geëist door het maatschappelijk middenveld. In sommige landen wordt regulering minstens gedeeltelijk gesteund door zowel regeringen als bedrijven. Bedrijven uit de cacaosector waren koplopers toen ze in 2019 en 2020 verklaringen publiceerden waarin ze overheden uitdaagden om hen te reguleren.

Een reizend circus van wereldwijde cacaoconferenties en dialogen creëert telkens opnieuw mogelijkheden voor beleidsmakers en leiders in de sector om ideeën uit te wisselen en eensgezindheid te bereiken. Niet alleen is het gesprek begonnen met een groter aantal relevante actoren, het is ook constructiever geworden. Er wordt gezocht naar oplossingen en de uitdagingen worden erkend waar de problemen vroeger werden ontkend of geminimaliseerd. Toch handelen veel bedrijven nog steeds zonder hun inspanningen af te stemmen op die van hun concurrenten. Bovendien richt de sector zich nog steeds op productiviteitsstijgingen zonder dat er gegevens worden gepresenteerd waaruit blijkt dat een hogere opbrengst tot een hoger nettoinkomen zou leiden, terwijl een verhoging van de prijzen vanaf het landbouwbedrijf nog steeds ontbreekt in de toolkit van de sector.

Ondanks twee decennia van sectorbrede inspanningen, interventies, en een toenemende dialoog en inclusie, blijven de uitdagingen even groot. Armoede is nog steeds een dagelijkse realiteit voor de meeste kleine cacaoboeren. Kinderarbeid komt nog steeds veel voor in heel West-Afrika. Oude bossen worden nog steeds gekapt voor de productie van cacao. Genderongelijkheid blijft in veel cacaogebieden eerder regel dan uitzondering. Beslissingsrechten van boeren gaan vaak niet verder dan het kunnen bepalen waaraan de kleine premie wordt besteed.

Voor dit alles ontbreken echt holistische benaderingen. De meeste programma's en initiatieven concentreren zich op afzonderlijke problemen. Benaderingen die de onderlinge verbondenheid van de verschillende problemen onderkennen en aanpakken, ontbreken grotendeels. Armoede-interventies

zijn vaak onvoldoende geïntegreerd in ontbossingsmaatregelen, benaderingen van kinderarbeid kijken naar de toeleveringsketen of de gemeenschappen, programma's om de productiviteit te verhogen weerspiegelen niet de toenemende prijsdruk als gevolg van de productie van meer cacao. De lijst is lang. De oorzaken en veel van de oplossingen voor deze problemen zijn nauw met elkaar verweven.

Concentratie in West-Afrika; cacao volgt armoede

De afgelopen dertig jaar is de wereldwijde productie van cacao verdubbeld, bijna alle cacao komt uit vier West-Afrikaanse landen (Ivoorkust, Ghana, Kameroen en Nigeria). In deze drie decennia is de productie in West-Afrika gestegen van 1,37 miljoen ton naar 3,47 miljoen ton. Terwijl de productie in deze regio bijna verdrievoudigde, bleef de productie in de rest van de wereld grotendeels stabiel (infografiek 2). Daardoor is het marktaandeel van de vier grote West-Afrikaanse cacaoproducenten in die periode gestegen van 55 % naar 74 %.

De afhankelijkheid van bulkcacao van West-Afrika is nog groter dan deze cijfers doet vermoeden. Sommige Latijns-Amerikaanse landen produceren voornamelijk fijne cacao - zo'n 10 % van de wereldwijde cacaoproductie - die op een andere manier wordt verhandeld dan bulkcacao. Ook de prijzen ervan verschillen aanzienlijk. En - in tegenstelling tot West-Afrika - is de lokale consumptie in Latijns-Amerika aanzienlijk; Brazilië importeert zelfs cacaobonen om aan de behoefte van de eigen bevolking te voldoen. Volgens de statistieken van de International Cocoa Organisation (ICCO) bedraagt de binnenlandse consumptie van de Midden- en Zuid-Amerikaanse landen bijna 450.000 ton. Slechts een deel daarvan is fijne cacao. Ook sommige producerende landen in Azië, en met name Indonesië, hebben een aanzienlijke binnenlandse consumptie (ICCO 2020a).

De afhankelijkheid van de mondiale cacaoindustrie van West-Afrika voor bulkcacao ligt dan ook ruim boven de 80 %. Het is in deze 'bulkproducerende' landen dat we de grote uitdagingen duidelijk afgelijnd zien: grootschalige ontbossing, kinderarbeid en andere schendingen van de mensenrechten en arbeidsrechten, gevoed door de armoede van de meerderheid van de boeren, en gedreven door een zwakke plattelandsinfrastructuur, een gebrek aan transparantie en verantwoording, en soms corrupte en inefficiënte overheidsinterventies.

Groei cacaoproductie in de top 8 van de producerende landen

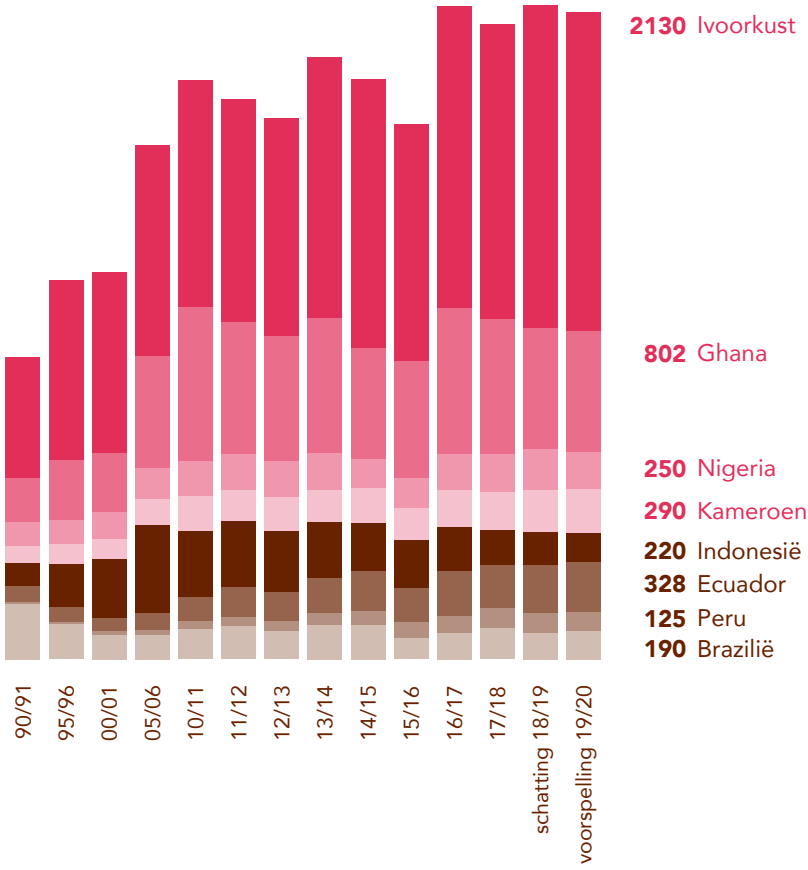

HDI - index	Land	Groei 1990 — 2020
● ○ ○ ○	Ivoorkust	1,326
● ○ ○ ○	Ghana	509
● ○ ○ ○	Nigeria	90
● ○ ○ ○	Kameroen	175
○ ○ ● ○	Indonesië	50
○ ○ ● ○	Ecuador	217
○ ○ ● ○	Peru	114
○ ○ ● ○	Brazilië	- 178

< 0,6 | 0,6-0,7 | 0,7-0,8 | > 0,8

Landen gerangschikt volgens de Human Development Index.

Bulkcacao concentreert zich steeds meer in West-Afrikaanse landen met een lage score op de Human Development Index. Andere landen met het potentieel om aanzienlijke hoeveelheden cacao te produceren verlaten de markt (zoals Maleisië al deed en Indonesië momenteel doet), betreden de markt niet ondanks programma's om de cacaoproductie te verhogen (zoals in Vietnam is gebeurd), of concentreren zich op hoogproductieve variëteiten en fijne cacao (zoals Ecuador en Peru doen).

Het bedrijfsmodel van bulkcacao is armoede. Omdat bulkcacaoteelt zo slecht betaalt, is het alleen aantrekkelijk voor de allerarmsten. Het zo goedkoop mogelijk inkopen van bulkcacao leidt tot prijsdruk op kleine boeren - die geen invloed hebben op de prijzen en meestal niet georganiseerd zijn. Intussen verdienen multinationale chocoladefabrikanten, cacaoverwerkers, handelaren en de detailhandel aan de top van de piramide jaarlijks miljarden dollars om te voorzien in de behoefte van de consument aan een comfortproduct.

Meer regelgeving

Kinderarbeid, dwangarbeid en discriminatie zijn illegaal in alle cacao-producerende landen in West-Afrika. Hetzelfde geldt voor het vernietigen van beschermde bossen. Desondanks vindt de cacao die onder illegale omstandigheden wordt verbouwd nog steeds een afzetmarkt. Een belangrijke reden hiervoor is dat het niet verboden is om te profiteren van schendingen van mensenrechten en van illegale ontbossing in cacaoverbruikende landen.

Tot nu toe zijn alle huidige ontwikkelingen het resultaat van een vrijblijvende aanpak: van door overheden gestuurde overeenkomsten en nationale platformen met verschillende belanghebbenden, tot certificeringsprogramma's inzake duurzaamheid en bedrijfsprogramma's die de schijn van certificering opwekken, en sectorale samenwerking op het gebied van ontbossing en kinderarbeid; er zijn geen sancties bij niet-naleving en doelstellingen en deadlines kunnen straffeloos worden gemist. Gecertificeerde landbouwers daarentegen verliezen hun certificering - en de aan de certificering gekoppelde markttoegang en premies - als ze niet voldoen, wat opnieuw de onevenwichtige verdeling van risico's en verantwoordelijkheid in de toeleveringsketen onderstreept.

Kortom, veel van de problemen zijn niet opgelost omdat ze niet moésten worden opgelost.

De afgelopen twee jaar is er echter een toenemende bereidheid ontstaan om na te denken over regelgeving, zowel aan de kant van de overheid als van de cacao- en chocoladebedrijven zelf.

Nationale regelgeving

In 2017 was de Franse regering het eerste land dat een *due diligence*-regeling goedkeurde: de wet inzake de *devoir de vigilance*. De Nederlanders volgden in april 2019 met de *Wet Zorgplicht Kinderarbeid*, die naar verwachting in 2022 van kracht wordt. Inmiddels wordt in het Nederlandse parlement een bredere *due diligence*-wet besproken. Deze wet is evenwel nog niet goedgekeurd. Ook in andere landen groeit de roep om nationale regelgeving. Al enkele jaren wordt er in Zwitserland in verschillende parlementaire commissies onderhandeld over de *Konzernverantwortungsinitiative* ("initiatief inzake bedrijfsverantwoordelijkheid"), dat gericht is op de invoering van een verplichte *due diligence* met betrekking tot mensenrechten en milieu. Het initiatief wordt in november 2020 aan het volk ter stemming voorgelegd. Een soortgelijke oproep in Duitsland voor een "wet inzake de toeleveringsketen" werd gelanceerd in 2019 door de *Initiative Lieferkettengesetz* en krijgt steeds meer steun.

Bestaande nationale regelgeving inzake transparantie - zoals de Britse Modern Slavery Act, de Supply Chain Transparency Act in Californië, en de Australische Modern Slavery Act - hebben eisen gesteld aan transnationale bedrijven inzake de rapportage van dwangarbeid en mensenhandel in hun toeleveringsketen. Hoewel transparantie niet zo ver gaat als regels inzake *due diligence*, is het een belangrijke stap om een begin te maken met het oplossen van een hele reeks problemen in de toeleveringsketen.

Transnationale regels

De Europese Unie onderzoekt de mogelijkheden om zijn huidige en grotendeels vrijblijvende benadering van duurzaamheid in mondiale toeleveringsketens aan te vullen met een regelgevende aanpak. De voorbereiding van een verordening inzake ontbossing is in een vergevorderd stadium, en er wordt nagedacht over een bredere *due diligence*-regeling rond mensenrechten en milieu. De Commissie lanceert ook een initiatief op het gebied van duurzame bedrijfsvoering. Tegelijkertijd beginnen ambtenaren van de Commissie te kijken naar manieren om bilaterale overeenkomsten met cacaoproducerende landen te versterken, waarbij een mix van mogelijke interventies wordt toegevoegd aan een regeling voor de vraagzijde.

Op een nog meer mondiaal niveau worden de debatten over het bindende VN-verdrag inzake het bedrijfsleven en de mensenrechten voortgezet. De vooruitgang is echter traag, aangezien veel westerse landen - waaronder lidstaten van de Europese Unie en krachten binnen de Europese Commissie - belangrijke maatregelen blijven blokkeren, waarbij de EU niet eens deelneemt aan de onderhandelingen.

Steun van bedrijven

Een van de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van regelgeving voor de cacaosector is de veranderde houding van de sector zelf. Een aantal grote cacao- en chocoladebedrijven zijn voorstander van een Europese *due diligence*-regeling, en ook de Europese overkoepelende verenigingen voor de cacaosector (ECA) en de chocoladesector (Caobisco) hebben laten weten dat ze een verordening inzake *due diligence* steunen.

Er zijn een aantal redenen die de steun van de sector zelf voor meer regelgeving verklaren. Ten eerste bieden de beginselen die inzake *due diligence* door de OESO zijn vastgelegd (zie blz. 91 in hoofdstuk 8) een zekere mate van duidelijkheid en zekerheid. Ten tweede zou een verplichtende regulering zorgen voor een gelijk speelveld waarbij alle concurrenten verplicht zouden zijn om volgens dezelfde principes te werken. Bedrijven kunnen dan niet langer concurreren door schendingen van mensenrechten of de aantasting van het milieu te faciliteren, zich eraan schuldig te maken of deze problemen te negeren. Ten derde zou dit tot een grotere impact leiden dankzij hogere ambities en meer gezamenlijke inspanningen.

Onopgeloste problemen bij de regelgevende aanpak

Hoewel het nog te vroeg is om de impact van de *due diligence*-regelgeving te kunnen inschatten, zijn ze een belangrijke stap voorwaarts. De bestaande transparantiewetgeving heeft al geleid tot veranderingen, zowel inzake bedrijfsrapportage als in de praktijk. Handhaving van de *due diligence*-regels kan - mits goed opgesteld en uitgevoerd - leiden tot nog positievere veranderingen in de cacaosector. Tussen nationale en transnationale regelgeving kan een grote complementariteit bestaan. De wisselwerking tussen beide mag geen excuus zijn om zelf geen initiatief te nemen.

Gezien het bovenstaande is het van essentieel belang dat deze wetgeving, als deze wordt ontwikkeld, gebaseerd is op de VN-richtlijnen voor het bedrijfsleven en de mensenrechten en op de OESO-Richtlijnen voor verantwoord ondernemen, en dat ze worden gehandhaafd volgens de beste praktijkvoorbeelden. De regelgeving moet rekening houden met alle consumptiegoederen, alle mensenrechten bestrijken en het milieu beschermen. Tegelijkertijd zal het cruciaal zijn om ervoor te zorgen dat cacaospecifieke richtsnoeren worden geformuleerd.

Bovendien moeten er stimulansen worden gevonden om ervoor te zorgen dat de regeringen van producerende landen de regelgevende interventies aan de vraagzijde aanvaarden. Deze stimulansen zullen waarschijnlijk combinatie worden van ontwikkelingssteun en bilaterale overeenkomsten die gericht zijn op de versterking van het nationale landbouwbeleid, transpa-

rantie, wetshandhaving, land- en bosbeheer, interventies op het gebied van kinderarbeid, enz.

Ten slotte mag een *due diligence*-regeling, van welke aard ook, geen extra last betekenen voor de boerencoöperaties en de cacaoboeren zelf. De regeling moet de last daar leggen waar de macht zich situeert: bij regeringen en bedrijven.

Boerenorganisaties en lokale maatschappelijke organisaties

De afgelopen twee jaar hebben lokale maatschappelijke organisaties een steeds grotere rol gespeeld in de politieke dialoog in de cacaosector. Om hun stem in de politieke dialoog te versterken, is in Ghana in 2019 het *Ghana Civil Society Cocoa Platform* opgericht. Dit platform - een alliantie van 18 boerenorganisaties, niet-gouvernementele organisaties, vakbonden en de media - wordt onderling gecoördineerd door SEND-Ghana en EcoCare Ghana. Ook in Ivoorkust is een werkgroep van het maatschappelijk middenveld opgericht. Deze telt 22 lidorganisaties, waaronder NGO's en boerenorganisaties, gecoördineerd door de Ivoriaanse NGO INADES-Formation. Beide netwerken brengen expertise samen over sociale, ecologische en economische uitdagingen in de cacaosector. De netwerken zijn bijzonder krachtig, niet alleen vanwege de strategische alliantie tussen NGO's en boerenorganisaties maar ook vanwege hun goede connecties met andere mondiale actoren zoals niet-gouvernementele organisaties en organisaties in de consumptielanden.

Beschikbaarheid van gegevens

Eerdere cacaobarometers hebben vaak de nadruk gelegd op de behoefte aan openbare, recente en betrouwbare gegevens over onderwerpen als het inkomen van de boeren, de productiekosten en kinderarbeid. In dat opzicht is er een positieve trend van onderzoek dat wordt gepubliceerd over onderwerpen als het inkomen van boeren en de impact van certificering. Het is echter opvallend dat veel van de beschikbare informatie is verzameld en gedeeld door NGO's en ontwikkelingsorganisaties, terwijl veel grote bedrijven uitgebreide gegevens verzamelen zonder deze te publiceren. Sommige van deze gegevens zijn in de sector gaan circuleren. Het gaat hier echter om informatie die is uitgelekt en niet gepubliceerd. Om die reden kan ze vaak niet worden gebruikt in het publieke debat.

Ondanks tientallen jaren van debat over productiviteit, de grootte van de akkers en de productiekosten publiceert de sector nog steeds geen betrouwbare gegevens. Sommige bedrijven verzamelen zelfs geen nauwkeurige

cijfers. De cacaosector zal pas weten of de inspanningen voldoende zijn om de uitdagingen aan te gaan, als de omvang van de problemen duidelijk is.

Samenvatting

Ondanks twee decennia van sectorale interventies en een toenemende dialoog blijven de uitdagingen voor de cacaosector groter dan ooit: grootschalige ontbossing, kinderarbeid en andere schendingen van de mensenrechten en arbeidsrechten zijn aan de orde van de dag, gevoed door armoede bij de meeste cacaoboeren, en gedreven door een zwakke plattelandsinfrastructuur, een gebrek aan transparantie en verantwoordingsplicht, en soms corrupte en inefficiënte overheidsinterventies. Cacao die onder illegale omstandigheden wordt geteeld, vindt nog steeds een markt omdat het niet verboden is om te profiteren van mensenrechtenschendingen en illegale ontbossing in cacaoconsumerende landen. De afgelopen twee jaar is er echter steeds meer steun gekomen voor verplichte mensenrechten- en milieuregelgeving, zowel aan de kant van de overheid als van het bedrijfsleven. Bovendien is het lokale middenveld in producerende landen steeds meer gaan deelnemen aan de politieke dialoog in de cacaosector. Ondanks deze vooruitgang deelt de sector nog steeds geen gegevens die essentieel zijn voor de beoordeling van duurzaamheidsbenaderingen.

3. Nationale en mondiale ontwikkelingen

De afgelopen jaren is er een breed scala aan inspanningen en ontwikkelingen geweest in de cacaosector, op gezamenlijk en individueel niveau, van overheden, bedrijven en het maatschappelijk middenveld, inclusief boerenorganisaties. Er is een partnerschap van cacaoproducerende landen gevormd om de prijzen op de wereldmarkt te verhogen, er zijn samenwerkingsverbanden tussen verschillende belanghebbenden gevormd of net van start gegaan op het gebied van ontbossing en kinderarbeid, en een reeks wereldwijde cacaoconferenties en -bijeenkomsten maakt een ongekende dialoog en gezamenlijke leerprocessen mogelijk.

Wat echter ontbreekt bij deze inspanningen is de afstemming en erkenning van het samenhangende karakter van de uitdagingen waarmee we worden geconfronteerd. Tegelijkertijd zinken de inspanningen in het niet in vergelijking met de schaal van de problemen die ze moeten aanpakken. De meeste inspanningen gaan niet verder dan *business as usual*. Er moet veel meer worden gedaan, op een manier die veel alomvattender is.

Productie / Consumptie

Cacaoproductie in 1.000 ton 2019/20 (prognose)
Binnenlandse consumptie van cacao in 1.000 ton 2018/19
Bron: ICCO 2020, tabel 2, 40

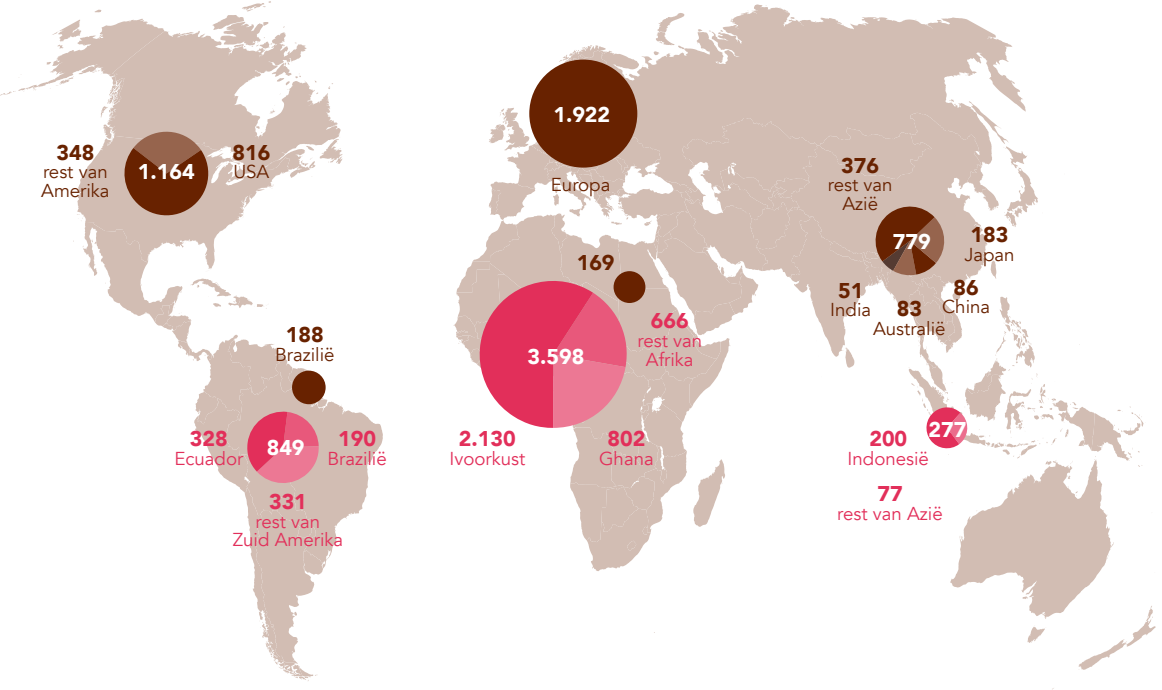

Ontwikkelingen in producerende landen

Ghanees-Ivoriaans partnerschap

Ivoorkust en Ghana blijven veruit de belangrijkste cacaoproducerende landen. Na een sterke stijging van de productie in Ivoorkust enkele jaren geleden, is de oogst gestabiliseerd op ongeveer 2,1 miljoen ton. Ghana is goed voor nog eens 800.000 ton. Samen produceren ze meer dan 60 % van de internationale cacao-oogst.*

Een van de belangrijkste ontwikkelingen in de cacaoproductie van de afgelopen jaren is het Ghanees-Ivoriaanse partnerschap op het gebied van cacao. Vanaf presidentieel niveau zijn de twee grootste cacaoproducerende landen begonnen hun interne en externe cacaobeleid onderling af te stemmen.

In het derde kwartaal van 2019 zijn de Ivoriaanse Conseil du Cafe-Cacao (CCC) en de Ghana Cocoa Board (Cocobod) begonnen met het aanrekenen van een inkomensbijpassing, een extra vergoeding van 400 dollar die verschuldigd is per ton cacao bovenop de prijs van de te oogsten cacao in 2020-2021. In oktober 2020 verhoogde Ghana de gegarandeerde cacaoprijs voor het seizoen 2020-2021 met 28 % tot 1.837 dollar per ton, Ivoorkust met 21 % tot 1.840 dollar.

Dit historische initiatief is een belangrijke en noodzakelijke stap om de inkomenssituatie van de boeren te verbeteren: hogere prijzen voor de boeren zijn een essentieel - en vaak over het hoofd gezien of zelfs ontkend - aspect van elke duurzaamheidsstrategie. Afgezien van de voor de hand liggende rol die bedrijven spelen, moeten overheden de weg vrijmaken voor een duurzame cacaosector door prijsstabiliteit te creëren op een niveau dat boeren in staat stelt een leefbaar inkomen te verwerven.**

Bovendien moeten prijsinterventies deel uitmaken van een coherente strategie om de mensenrechten van de landbouwers te respecteren en de bossen te beschermen. Ingrijpen in de prijs zonder te kijken naar maatregelen aan de aanbodkant en zonder beleid dat een gezonde cacaosector mogelijk maakt, zal op lange termijn niet het gewenste positieve effect hebben. Wat nodig is, is immers een zorgvuldig beleid dat door CCC en Cocobod wordt geïmplementeerd en dat begint met het opzetten van de langverwachte “gezamenlijke toezichtmechanismen” inzake ontbossing, zoals beloofd in 2017 bij de lancering van het Cocoa and Forests Initiative.

---

* Alle productiecijfers zijn gebaseerd op ICCO-statistieken. De recentste cijfers komen van ICCO 2020b

** De huidige gegarandeerde prijzen zijn veel lager dan zelfs de meest bescheiden berekeningen die beschikbaar zijn over de prijs die de boer krijgt en die nodig is voor een leefbaar inkomen. Zie in dit verband het hoofdstuk over het leefbaar inkomen.

Tot nu toe hebben de Ivoriaanse en Ghanese overheden en marketingraden een erg eenzijdig standpunt ingenomen ten aanzien van de ontwikkeling van beleid rond hun samenwerkingsverband. De besprekingen zijn niet erg open geweest voor andere actoren, zoals de andere producerende landen, boerenorganisaties, lokale en mondiale middenveldorganisaties, de cacao- en chocoladebedrijven, of internationale organisaties zoals de ICCO.

De strategie om niet te onderhandelen over de inkomensbijpassing in een lang debat met veel belanghebbenden was een stevige stap voorwaarts om de prijs te verhogen voor de boeren. Voor het welslagen van dit ambitieuze plan zijn echter samenwerking en een inclusieve dialoog noodzakelijk. Het zou een gevaarlijke en contraproductieve ontwikkeling zijn om andere belanghebbenden buiten het gesprek te houden.

Kameroen en Nigeria

De productie in Kameroen is de afgelopen vijf jaar aanzienlijk gestegen, van 220.000 naar 290.000 ton in 2019-2020. De toegenomen productie kan tot bezorgdheid leiden, aangezien het land in het Congobekken veel ongerepte oerbossen heeft, waarvan sommige dreigen te worden omgezet in cacaoplantages. Er vindt al landconversie plaats, onder andere in de vorm van boslandbouw.

Intussen is de Nigeriaanse cacaoproductie een decennium lang stabiel gebleven op ongeveer 240.000 ton per jaar. Ondanks de regelmatige aankondigingen van de Nigeriaanse overheid over grote investeringen in de cacaosector klagen de boeren over het gebrek aan steun om hun inkomen te verhogen.

Latijns-Amerika

Terwijl de cacaoproductie in Brazilië, de Dominicaanse Republiek en Mexico stabiel beleef, vindt elders in Latijns-Amerika een aanzienlijke expansie van de cacaoproductie plaats. De Ecuadoriaanse oogst steeg - in slechts een decennium tijd - van minder dan 200.000 ton naar 325.000 ton in 2019-2020. Steunmaatregelen gecoördineerd door de overheid helpen de boeren er om te investeren in een hogere productiviteit en een betere kwaliteit van de cacao. Een soortgelijke ontwikkeling vond plaats in Peru, waar de cacaoproductie verdubbelde tot 130.000 ton. Naast de inspanningen van de overheid helpen aanzienlijke investeringen in ontwikkelingssamenwerking - en met name het *cacao-voor-coca-programma* van het USAID in het kader van de 'war on drugs' - de boeren om de cacaoproductie uit te breiden. De uitbreiding van de cacaoproductie in Ecuador, Peru en Colombia geeft echter reden tot bezorgdheid. Dit kan immers leiden tot ontbossing en aantasting van enkele van de laatste overgebleven grote regenwouden in

Latijns-Amerika. Ondanks deze productiestijgingen is de Latijns-Amerikaanse cacaoproductie zeer bescheiden in vergelijking met West-Afrika.

Zuidoost-Azië

Tien jaar geleden maakte Indonesië bekend dat het de grootste cacaoproducent ter wereld wilde worden. Ondanks overheidsprogramma's om in de sector te investeren, is de productie in tien jaar tijd echter gehalveerd tot 200.000 ton in 2019-2020. Veel Indonesische cacaoboeren verlieten sector door de lage inkomsten. Sommigen hebben andere inkomstenbronnen in de landbouwsector gevonden, bijvoorbeeld door het planten van oliepalmen. Anderen dan weer verlieten de landbouw en het platteland om hun geluk in de groeiende steden te beproeven. Ondertussen blijft de cacaoproductie in Papoea-Nieuw-Guinea en India stabiel op een relatief laag niveau.

Mondiale platformen

Internationale Cacao-Organisatie (ICCO)

De Internationale Cacao-Organisatie is de mondiale organisatie die vertegenwoordigers van cacaoproducerende en cacaoverbruikende landen bijeen brengt. Vertegenwoordigers van de overheid vormen de Raad van de ICCO, waarbij vertegenwoordigers van het middenveld en de sector deel uitmaken van de Adviesraad. Deze adviseert de Raad van de organisatie.

De afgelopen jaren onderging de ICCO grote veranderingen. Een verhuizing van het hoofdkantoor naar Abidjan vanuit Londen, een nieuwe algemeen directeur en grote veranderingen bij het personeel bieden deze organisatie de gelegenheid om haar visie en mandaat op te frissen. Het heeft onlangs een strategie aangenomen die draait rond het leefbaar inkomen.

Ondanks herhaalde pogingen is de door de ICCO geleide Global Cocoa Agenda - een stappenplan voor een duurzame cacaosector, met inbegrip van een beschrijving van de rol en de verantwoordelijkheden per groep belanghebbenden - er niet gekomen. Dat is een gevolg van een gebrek aan politieke wil van de leden.

De ICCO bevindt zich in een goede positie om een belangrijk platform te bieden voor de cacaosector - met inbegrip van boerenorganisaties, het maatschappelijk middenveld en de sector - om een beleidsdialoog aan te gaan met de producerende en consumerende overheden. De uitdaging is nu om ervoor te zorgen dat het een plaats blijft waar zinvol sectorbreed engagement kan plaatsvinden.

Wereldcacaostichting (WCF)
De World Cocoa Foundation, de wereldwijde overkoepelende organisatie voor chocolade- en cacaobedrijven, torste veel verantwoordelijkheid op zijn schouders. Als oprichters van CocoaAction (een vrijwillige strategie die eensgezindheid moet brengen onder de belangrijkste cacao- en chocoladebedrijven inzake productiviteitsverhoging en gemeenschapsontwikkeling) en mede-oprichters van het Cacao- en Bosseninitiatief (CFI, zie hieronder) is de WCF de plek waar veel van de gezamenlijke inspanningen van de sector ondergebracht zijn. Nu CacaoAction echter niet in staat is om de impact op schaal aanzienlijk te vergroten en de impact van het CFI tot dusver bescheiden is gebleven, staat de WCF onder druk om sectorbrede inspanningen te leveren die tot holistische en ambitieuze veranderingen leiden.

Andere actoren, met name het middenveld en de landbouwers, hebben zeer weinig inbreng gehad in de werking en de toekomstige vorm van CacaoAction in het bijzonder maar ook van het CFI. Dit heeft geresulteerd in een sterke neiging naar oplossingen die uitgaan van een sectorgerichte aanpak. Een meer inclusieve benadering die verschillende belanghebbenden betrekt, is van essentieel belang.

Het zou raadzaam zijn dat de WCF niet langer de belangen van de sector maar als katalysator voor haar leden fungeert door hen aan te sporen tot hogere ambities en snellere actie, in plaats van te proberen de verwachtingen van andere actoren ten aanzien van de cacao- en chocolade-industrie te temperen. Het standpunt van de sector dat agronomische oplossingen die gericht zijn op verhoging van de productiviteit en diversificatie van het inkomen het levensonderhoud van de boeren verbeteren, wordt geleidelijk aan aangevuld met steun voor systeemveranderingen, zij het in een langzaam tempo. Deze steun moet gericht zijn op het vergroten van de transparantie en de verantwoordingsplicht, het ondersteunen van regelgevende maatregelen ter bescherming van de mensenrechten en het milieu, en het verhogen van de prijzen van boerderijen zodat deze in het levensonderhoud kunnen voorzien.

Cocoa and Forests Initiative (CFI)
In 2017 kondigde de mondiale cacaosector een nieuw platform tegen ontbossing aan, het Cocoa and Forests Initiative - gecoördineerd door de WCF en het IDH Sustainable Trade Initiative. Dit platform van de sector, de belangrijkste donoren en de overheid van de producerende landen (momenteel alleen Ghana, Ivoorkust, Kameroen en Colombia) heeft tot doel een gemeenschappelijk kader te bieden om de ontbossing aan te pakken.

Het is goed om te zien dat individuele bedrijven plannen uitrollen. Nu het CFI al enkele jaren aan het werk is, begint de ontbossing te vertragen, hoewel de resterende bossen in West-Afrika nog steeds worden bedreigd. De beloofde nationale traceerbaarheidsplatforms liggen achter op schema. Het is opvallend dat de grootste stap inzake transparantie op het gebied van ontbossing - een traceerbaarheidskaart op basis van informatie van velen, die het verband tussen ontbossing en cacaoproductie in kaart brengt - is gepubliceerd door Mighty Earth, een NGO.

De implementatie op nationaal niveau hapert bovendien. Er zijn inefficiëntie en conflicten tussen de ministeries in de producerende landen, wat tot grote vertragingen leidt bij de uitrol. Hoewel de ontbossing door de cacaosector wereldwijd plaatsvindt, beperkt het CFI zich tot de nationale ondertekenaars. Cacao is een drijvende kracht achter grootschalige ontbossing gebleken in landen als Indonesië, Kameroen, Ecuador, Peru en daarbuiten. Terwijl er in Ivoorkust of Ghana niet veel regenwoud meer te kappen valt, lopen het Congobekken en het Amazonebekken een groot risico, net als de regenwouden van Zuidoost-Azië. Een wereldwijd moratorium op ontbossing, gekoppeld aan een wereldwijde ambitie van het CFI, zou hun eerste volgende stap moeten zijn.

Nationale cacaoplatformen in consumerende landen

In Europa zijn nationale cacaoplatforms ontstaan in verschillende vormen. Zo is het *Forum Nachhaltiger Kakao*, het Duitse initiatief voor duurzame cacao; het Zwitserse *Kakao Plattform* (vaak Swissco genoemd); het Belgische Beyond Chocolate; en het Dutch Initiative on Sustainable Cocoa (DISCO, dat de eerdere Nederlandse *intentieverklaring inzake duurzame cacao* verving). Ook in Frankrijk en Japan worden de eerste gesprekken gevoerd.

Met name het Verenigd Koninkrijk - een belangrijk land voor de consumptie en de verwerking van cacao - en de Verenigde Staten, waar er weinig tot geen collectieve beweging is op het gebied van duurzaamheid in de cacaosector, ontbreken op deze lijst. In tegenstelling tot hun Europese tegenhangers zijn de Amerikaanse en Engelse cacaosectoren er niet in geslaagd om dialoogplatforms met meerdere belanghebbenden op poten te zetten om bedrijven, het maatschappelijk middenveld en de overheidsinstellingen op nationaal niveau bij elkaar brengen.

Terwijl de duurzaamheidsdoelstellingen van deze platforms lange tijd alleen werden nagestreefd door gecertificeerde cacao in te kopen, beginnen de platforms nu in sommige landen meer holistische ambities te ontwikkelen op

het gebied van leefbaar inkomen, ontbossing en kinderarbeid. Deze ambities vertalen zich echter nog niet in concrete acties.

Er zijn nog steeds verschillende zwakke punten, waaronder het vrijwillige karakter van al deze platforms; er zijn geen sancties voorzien, waardoor er een reëel risico bestaat dat het platform voor doelen van anderen wordt gebruikt. Bovendien kunnen de verschillende platforms leiden tot een race naar de laagste gemene deler, waarbij de landen tegen elkaar worden uitgespeeld door sommige actoren in de sector die proberen ervoor te zorgen dat de doelen niet veeleisender zijn dan de andere naties. Hoewel de eerste stappen worden gezet om de doelstellingen en activiteiten tussen de platforms op elkaar af te stemmen, is er duidelijk behoefte aan een betere afstemming en een hefboomwerking van de gezamenlijke invloed op Europees niveau, wat moet leiden tot ambitieuze doelstellingen met een duidelijk tijdschema. Hoewel het leefbaar inkomen in de meeste van deze platforms deel uitmaakt van de doelstelling, ontbreekt duidelijk een sectorbrede inzet voor het leefbaar inkomen.

Living Income Community of Practice (LICOP) en Alliance for Living Income in Cocoa (ALICO)

De Living Income Community of Practice is een initiatief met verschillende belanghebbenden dat verschillende consumptieproducten omvat. Het initiatief wisselt van gedachten over hoe het leefbaar inkomen gedefinieerd, gemeten en toegepast kan worden. Het wordt gezamenlijk georganiseerd door het Sustainable Food Lab, GIZ en de ISEAL Alliance, en brengt NGO's, bedrijven, onderzoekers en normeringsorganisaties samen.

Terwijl er inmiddels een brede acceptatie is van de Anker-methodiek als uitgangspunt voor het berekenen van een leefbaar inkomen, gaat de discussie nu vooral over de vraag hoe een leefbaar inkomen in de praktijk kan worden gebracht. Een van de grootste problemen is het gebrek aan betrouwbare gegevens over veel relevante variabelen, zoals de grootte van de cacaoboerderijen, de productiviteit, de opbrengsten, de diversificatiegraad en de levensomstandigheden van de gezinnen van de cacaotelers. Tot dusver is de gemeenschap er niet in geslaagd een platform voor de uitwisseling van gegevens te worden dat kan leiden tot een dialoog met een grotere kennis van zaken over manieren om het inkomen van de landbouwers te verhogen. Zelfs bedrijven die actief deelnemen aan het debat delen nauwelijks gegevens.

De Alliance for Living Income in Cocoa (ALICO) is een forum met verschillende belanghebbenden dat de nationale initiatieven en diverse andere platforms samenbrengt. De aanvankelijke ambities om te komen tot een sectorbrede inzet voor het bereiken van een leefbaar inkomen zijn teleurstellend afgezwakt. Er wordt nu alleen nog gekeken hoe strategieën op elkaar kunnen worden afgestemd en hoe lacunes bij de benadering van het leefbaar inkomen geïdentificeerd kunnen worden. De Alliantie zou meer ambitie moeten tonen en koplopers moeten samenbrengen om het voortouw te nemen. Een sectorbrede inzet voor een leefbaar inkomen zou het echte doel van een dergelijke samenwerking moeten zijn.

Samenvatting

Er worden op verschillende niveaus samenwerkingsverbanden ontwikkeld om duurzaamheid in de cacaosector te stimuleren. Ivoorkust en Ghana - samen goed voor meer dan 60 % van de wereldwijde cacao-oogst - hebben een heffing van 400 dollar per metrische ton ingevoerd - het *Living Income Differential* (LID) - waardoor de prijzen vanaf de boerderij met 28 % (Ghana) en 21 % (Ivoorkust) zijn gestegen. Dit is een belangrijke stap, hoewel er nog steeds bezorgdheid bestaat over het feit dat andere belanghebbenden niet worden betrokken bij de ontwikkeling van deze plannen, waaronder de overheden van andere cacaoproducerende landen, de boerenorganisaties en het maatschappelijk middenveld.

Preconcurrentiële samenwerkingsverbanden worden steeds gebruikelijker in de sector. De initiatieven voor de verhoging van de productiviteit en de ontwikkeling van de gemeenschap en het tegengaan van de ontbossing bevinden zich in verschillende uitvoeringsfasen, hoewel ze tot nu toe weinig impact hebben gehad. In verschillende grote cacaoverbruikende landen zijn nationale platforms met verschillende belanghebbenden ontwikkeld. Ze formuleren nationale ambities voor een duurzame ontwikkeling van de cacaosector. Een zwak punt van al deze samenwerkingsverbanden is het vrijblijvende karakter en het gebrek aan consequenties als de ambities niet worden waargemaakt. Hoewel het leefbaar inkomen steeds meer deel uitmaakt van het debat over cacao, ontbreekt een sectorbreed engagement voor een leefbaar inkomen.

4. Sectorale ontwikkelingen*

* In eerdere barometers werden bedrijfsgerelateerde ontwikkelingen, normen en certificering in aparte hoofdstukken behandeld. Omdat ze zo met elkaar verweven zijn en samen de cacao- en chocoladesector bepalen, worden ze thans behandeld in hetzelfde hoofdstuk. In tegenstelling tot eerdere edities van de Cacaobarometer was de vragenlijst die dit keer naar de handelaars en vermalers werd gestuurd, niet gericht op het percentage gecertificeerde of geverifieerde cacao. Wij zijn van mening dat dit niet de belangrijkste prestatie-indicator is om vooruitgang te meten op het gebied van duurzaamheid. In plaats daarvan werd de bedrijven gevraagd hoeveel van de cacao die zij gebruiken, afkomstig is van de coöperaties en boerenorganisaties, of zelfs van welke boerderijen.

Handelaren en verwerkers: hoge marktconcentratie

De handelsbedrijven en vermalers in de cacaosector behielden hun schaalgrootte en wisten in sommige gevallen zelfs hun cacaotonnages te verhogen. Hoewel cacaohandelaars vaak werken met kleinere winstmarges per ton, compenseren ze dit door in zeer grote volumes te handelen. Een kleine groep bedrijven domineert de markt; elk van hen betrekt cacao bij honderdduizenden boeren. De precieze omvang van de marktconcentratie valt voor dit deel van de waardeketen moeilijk te kwantificeren aangezien er veel distributiehandel plaatsvindt. Het is echter duidelijk dat de top zes van de bedrijven het overgrote deel van alle cacao die op de wereldmarkt wordt aangeboden, verhandelt en verwerkt. Dit geeft hen een immense marktmacht - over cacaoboeren - maar ook een grote verantwoordelijkheid.

De meeste bedrijven zouden aanzienlijke vooruitgang kunnen realiseren wat de traceerbaarheid van hun cacaobronnen betreft. Cemoi is een koploper en beweert in staat te zijn om - tot op coöperatieniveau - 100 % van de gekochte cacao te traceren, ETG - voorheen Cocoannect - traceert 59 % zelfs tot op het niveau van de boerderij. Van de grote bedrijven lijken Olam en ECOM de grootste vooruitgang te hebben geboekt op het gebied van traceerbaarheid.

Aan deze cijfers zijn echter drie grote problemen gekoppeld.

Ten eerste wordt ongeveer de helft van de cacao nog steeds via indirecte toeleveringsketens ingekocht en weten de betrokken bedrijven niet waar de cacao vandaan komt. Ze weten dus ook niet of de cacao afkomstig is van illegale plantages in beschermde gebieden en evenmin of bij de productie ervan mensenrechten zijn geschonden.

Ten tweede verschilt de definitie van traceerbaarheid van bedrijf tot bedrijf. Terwijl sommige bedrijven vertrouwen op verificatie door normeringsorganisaties, zetten andere bedrijven in op eigen projecten op basis van hun eigen traceerbaarheidscontroles, vaak in combinatie met een polygoon kaart van de cacaoboerderijen. Dit in kaart brengen geeft een veel dieper inzicht dan de zelfrapportage van coöperaties en boerengroepen of de informatie die door normeringsorganisaties wordt verzameld.

Het derde probleem, dat door sommige bedrijven in de vragenlijst uitdrukkelijk wordt genoemd, is dat handelaren en vermalers afhankelijk zijn van de bereidheid van chocoladeproducenten om te betalen voor bijkomende inspanningen, zoals het opzetten van een traceerbare waardeketen.

Handelaars en verwerkers: gebruikte cacao 2019[1]/ herleidbaar naar coöperatie

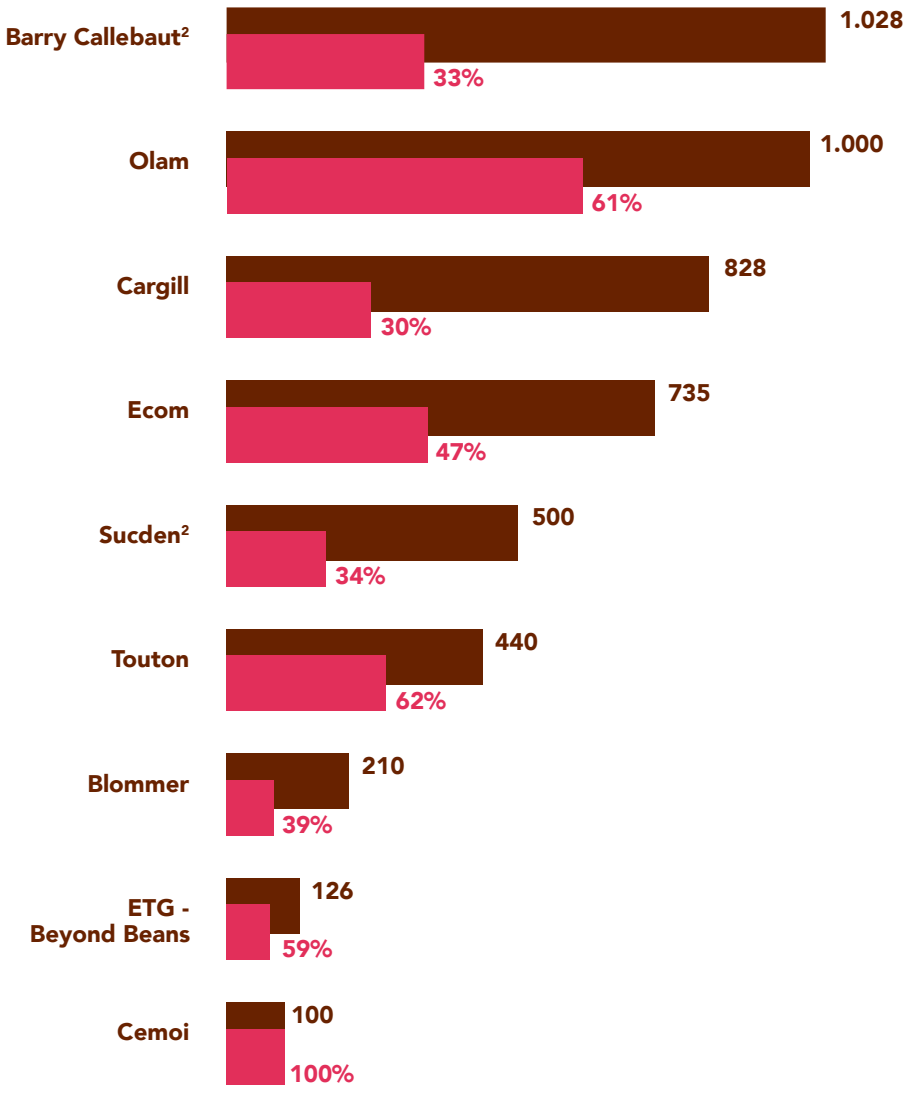

gebruikte cacao 2019 (1)

herleidbaar naar coöperatie

(1) met toepassing van ICCO-conversiecoëfficiënten: cacaoboter 1,33, cacaopasta/-massa 1,25, cacaopoeder en cacaokoek 1,18
(2) referentiejaar lopend van 01.09.2018 tot 31.08.2019

De auteurs vroegen ook data op over de traceerbaarheid naar boerderijniveau. Door de variatie in de gegevens in combinatie met een gebrek aan betrouwbaarheid kunnen we deze informatie helaas niet verstrekken.

Chocolademerken: diverse wegen naar duurzaamheid

Verschillende recepten en productielijnen leiden tot verschillende benaderingen bij de grote chocoladebedrijven. Chocolademerken streven steeds meer naar traceerbaarheid, waarbij ze hun cacao kunnen traceren tot op het niveau van het cacaobedrijf (tussen 44 % en 100 %). Sommigen proberen de gaten in de transparantie van hun toeleveringsketens te dichten door middel van bedrijfsprojecten.

Terwijl handelaren en vermalers beweren dat ze afhankelijk zijn van de bereidheid van de chocoladeproducenten om traceerbare waardeketens op te zetten, klagen sommige chocoladeproducenten dat ze niet in staat zijn om transparantie te krijgen in het cacaoboteraanbod - en deels ook in het cacaopoederaanbod - omdat de vermalers zouden weigeren om transparant te zijn. Hoewel dit argument aannemelijk zou zijn voor kleinere chocoladebedrijven, zouden de grote multinationals die in dit hoofdstuk worden genoemd, voldoende marktmacht moeten hebben om hun toeleveringsketen transparanter te maken, ook al hangt daar een prijskaartje aan vast.

Net als bij handelaren en vermalers zijn de bedrijfsgegevens niet vergelijkbaar aangezien er verschillende interpretaties zijn over wat traceerbaarheid betekent. Zo meldde een van de bedrijven lage cijfers inzake traceerbaarheid. In tegenstelling tot sommige andere concurrenten hadden zij alleen de cacaopercentages van hun eigen projecten gerapporteerd. De boeren in die projecten zijn bekend bij naam, de boerderijen worden gelokaliseerd door middel van GPS en vervolgens met polygonen in kaart gebracht. Omdat andere bedrijven alle gecertificeerde cacao als traceerbaar rapporteerden, deed dit bedrijf hetzelfde en steeg het cijfer aanzienlijk. Zonder vergelijkbare gegevens is het onmogelijk om de potentiële impact van bedrijfsprogramma's te evalueren. Daarom is er veel meer transparantie nodig.

Kleinhandel

Het is een uitdaging om de kleinhandel te betrekken bij het mondiale debat over cacao. Veel van die spelers zijn immers grote actoren op nationaal en regionaal niveau, maar niet op wereldniveau. De kleinhandel speelt om drie redenen een cruciale rol bij de inspanningen om de cacaosector duurzamer te maken.

Ten eerste zetten ze veel druk op de chocoladeproducenten en proberen ze de laagst mogelijke prijzen te krijgen. Dat is in strijd met de noodzaak om meer te betalen voor cacao op productieniveau, en met de noodzaak om meer te investeren in duurzaamheid. Ten tweede wordt steeds meer cacao verkocht onder het huismerk van de grote retailers. Ze zijn dus zelf chocola-

Chocolademerken: gebruikte cacao 2019[1]/ herleidbaar naar coöperatie

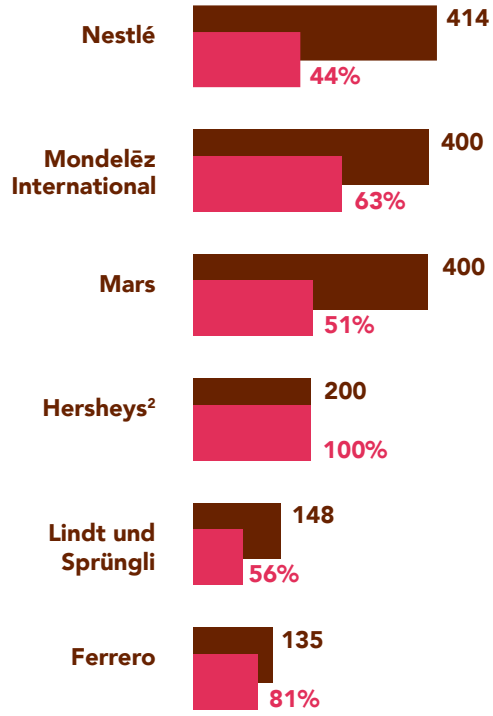

(1) met toepassing van de conversiecoëfficiënten van ICCO: cacaoboter 1,33, cacaopasta/cacaomassa 1,25, cacaopoeder en cacaokoek 1,18
(2) geschatte vraag naar cacao, traceerbaarheidsgegevens voor 2020

De auteurs vroegen ook data op over de traceerbaarheid naar boerderijniveau. Door de variatie in de gegevens in combinatie met een gebrek aan betrouwbaarheid kunnen we deze informatie helaas niet verstrekken.

debedrijven geworden. In Duitsland, de grootste markt in Europa, is bijna een derde van de chocoladeverkoop afkomstig van de eigen merken van de retailers. Ten derde krijgen de retailers - samen met de chocoladeproducenten - het grootste deel van de beschikbare cacao in de hele toeleveringsketen (Feige-Muller 2020).

Het is dan ook bemoedigend dat de detailhandelaren in sommige landen steeds meer deel gaan uitmaken van het debat en dat ze hun verantwoordelijkheid opnemen, met name op nationaal niveau via de genoemde nationale cacaoplatforms. Verschillende individuele retailers zijn duurzaamheidsprojecten gestart, vaak in samenwerking met actoren verderop in de toe-

leveringsketen. Het "Way To Go"-project van Lidl met de coöperatie Kuapa Kokoo in Ghana en de samenwerking van Ahold met Tony's Chocolonely voor Delicate, het chocolademerk van Ahold, zijn voorbeelden van hoe retailers kunnen beginnen met het verduurzamen van hun cacaosysteem. Een ander opmerkelijk voorbeeld is het initiatief van de Duitse detailhandelaars voor het leefbaar inkomen. De Retailer Cocoa Coalition, die nog in de kinderschoenen staat, brengt verschillende Europese retailers samen met een specifieke focus op de bestrijding van ontbossing en is een voorbeeld van een bredere samenwerking, hoewel er meer transparantie en ambitie nodig is over hun doelstellingen en activiteiten.

Het is belangrijk om te benadrukken dat de verantwoordelijkheid van de detailhandel verder gaat dan hun eigen merkproducten. De detailhandel doet immers dienst als uithangbord én winstgenerator voor alle grote chocolademerken. Supermarkten hebben de macht om duurzaamheid af te dwingen voor alle merken die in de schappen liggen.

Normen

Rainforest Alliance en UTZ fuseerden in 2019, waarbij de nieuwe gemeenschappelijke norm Rainforest Alliance thans de productie van beide voorgaande systemen bestrijkt. Deze twee vrijwillige duurzaamheidsstandaarden (Voluntary Sustainability Standards - VSS) waren al de twee grootste cacaocertificeerders. Na de fusie hebben ze nog meer marktmacht.

De race voor gecertificeerde volumes betekende echter niet dat de lat hoger werd gelegd. Ondanks het feit dat minstens een derde, misschien zelfs meer dan de helft*, van de wereldwijde cacaoproductie onder een certificeringslabel of een eigen duurzaamheidslabel wordt geteeld, blijven er grote problemen bestaan. Chocoladebedrijven en detailhandelaars zijn geneigd om te zoeken naar de goedkoopste cacao, waarbij de mogelijke negatieve effecten van deze prijsdruk worden verwaarloosd.

Feit is dat de relevantie van de certificeringsnormen afneemt. Lange tijd

---

* Het is bijna onmogelijk om de volledige omvang van de gecertificeerde cacaoproductie te bepalen, aangezien veel cacaobedrijven dubbel of zelfs drievoudig gecertificeerd zijn. Bovendien wordt niet alle cacao die onder een certificeringssysteem wordt geproduceerd, uiteindelijk als gecertificeerd verkocht. Dat kan liggen aan een lage kwaliteit of aan een lage vraag. Het feit dat boeren vaak niet al hun cacao als gecertificeerd kunnen verkopen - en dus niet de premie ontvangen die ze anders zouden krijgen - toont de kwetsbaarheid van de cacaoboeren. Het toont nog maar eens aan dat de inspanningen van de boeren niet correct worden beloond.

Gecertificeerde cacaoverkoop

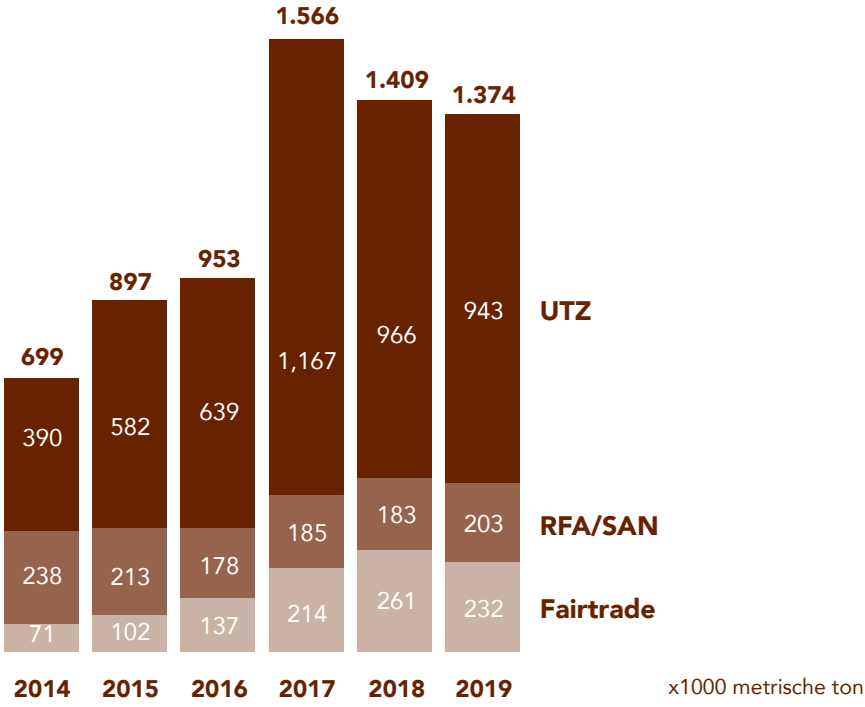

Een groot deel van deze cacao is dubbel en, in sommige gevallen, driedubbel gecertificeerd.

leek certificering het enige beschikbare instrument te zijn om een duurzame cacaoproductie te realiseren. Dankzij de toename van de sectorinspanningen inzake gegevens en onderzoek, en dankzij de ervaring met de uitvoering daarvan beschikt de sector nu over een breder scala aan interventies.

Hoewel het claimen van duurzaamheid op basis van een certificeringssysteem misleidend is, worden de termen “gecertificeerde cacao” en “duurzame cacao” nog steeds vaak - ten onrechte - door elkaar gebruikt. Gecertificeerde cacao kan niet alleen op basis van certificering claimen duurzaam te zijn, of het nu gaat om Fairtrade, Rainforest, ISO/ARSO, biologische cacao of andere standaarden.

Een zwak punt van de vrijwillige standaarden is de betrouwbaarheid van de audits. Sporadische steekproefcontroles hebben niet bewezen een effectief middel te zijn om uiteenlopende problemen als kinderarbeid of ontbossing

op te sporen en aan te pakken. Begin 2019 schortte Rainforest Alliance/ UTZ alle uitbreidingen op vanwege vragen over de betrouwbaarheid van de audits en de kwaliteit van de naleving.

Ervan uitgaan dat landbouwnormen het antwoord zijn, impliceert dat het probleem bij een slechte landbouw ligt. Hoewel Rainforest Alliance en Fairtrade beide een handelscode hebben, ligt de focus historisch gezien op de landbouwstandaard. Het zou raadzaam zijn om meer zorg en ambitie aan de dag te leggen bij de ontwikkeling van normen die eisen stellen aan actoren verderop in de toeleveringsketen. Als een boer zijn manier van werken ingrijpend moet aanpassen om zijn product te kunnen verkopen, waarom verwachten we dat dan niet van grote multinationals?

Er zijn verschillende manieren waarop certificering een belangrijke rol speelt om waardeketens transparanter te maken. Op dit ogenblik is het een van de weinige manieren om de boeren hogere prijzen en premies te bieden en om de boerenorganisaties met financiering en coöperatie-initiatieven te steunen. Dit biedt een kader waarbinnen vele andere noodzakelijke interventies - zoals de systemen die kinderarbeid opsporen en aanpakken en de spaar- en leningverenigingen van de boerendorpen - kunnen plaatsvinden. Het blijft echter een open vraag of certificering voor deze kwesties het meest efficiënte instrument is om oplossingen te vinden.

Zowel Fairtrade als Rainforest Alliance betrekken de cacaosector in toenemende mate bij inspanningen die verder gaan dan het directe belang dat ze hebben bij het promoten van hun eigen normen. Dit is een noodzakelijke en welkome erkenning dat vrijwillige standaarden en slechts een deel van de oplossing zijn en dat bedrijfsnormen deel uitmaken van een bredere maatschappelijke context. In dat opzicht is het goed dat beide normen sterk pleiten voor de noodzaak van regelgeving en een breder landschapsbeleid. Wanneer vrijwillige standaarden zich bezighouden met lobbywerk, creëert dit ook complexe verhoudingen omwille van hun zakelijke belangen, aangezien een groot deel van hun inkomsten nog steeds gebaseerd is op verkochte tonnages.

Concurrentie met duurzaamheidsprogramma's van chocoladebedrijven

Beide normerende organisaties concurreren rechtstreeks met de duurzaamheidsprogramma's van sommige cacao- en chocoladebedrijven. Een aantal bedrijven creëerden eigen labels, zoals Mondelez met Cocoa Life en Nestlé met het Nestlé Cocoa Plan. Zowel Fairtrade als de Rainforest Alliance vrezen dat grote licentiehouders zullen kiezen voor hun eigen certificerings-

programma's en zullen afzien van de oorspronkelijke normen. De *race to the bottom* wordt dus ook door de bedrijven zelf gereden. De eigen programma's van de bedrijven zijn veel minder transparant dan die van Fairtrade en Rainforest Alliance. Impactstudies worden slechts gedeeltelijk gepubliceerd en bedrijven zoals Mondelez hebben hun standaard niet eens gepubliceerd.

ISO/CEN- en ARS/SRS-normen

Naast de twee huidige belangrijke normen zijn of worden verschillende nieuwe normen ontwikkeld door regionale of wereldwijde platformen van zgn. *multi-stakeholder platforms*.

De ISO/CEN 34101-norm voor duurzame en traceerbare cacao werd begin 2019 gepubliceerd na een ontwikkeling van bijna tien jaar. Hoewel de norm werd geformuleerd na een inclusief proces dat alle relevante belanghebbenden op gelijke voet bijeen bracht, had het proces te lijden onder de starre bureaucratie die inherent is aan de normen van het ISO-managementsysteem. De norm heeft verschillende zwakke punten, waaronder een aantal te strakke beperkingen die geen ruimte laten voor essentiële elementen zoals de vereiste van billijke vergoeding, en zeer zwakke maatregelen ter bescherming van de bossen. De norm legt de lat dan ook bijna té hoog wat interne managementsystemen betreft op het niveau van de cacaoboeren en de coöperaties.

Verschillende Afrikaanse landen, onder leiding van Ivoorkust, bevinden zich in de laatste fase van de ontwikkeling van een regionale norm die grotendeels gebaseerd is op de ISO 34101-norm. Deze ARSO/SRS 1001-norm lijkt een aantal van dezelfde zwakke punten te hebben als de ISO-norm, hoewel enkele belastende interne managementkwesties er werden uitgelicht. De norm is, net als de ISO-norm, zeer zwak wat betreft de bescherming van het milieu en heeft ook de terminologie en de eisen rond kinderarbeid en arbeidsrechten afgezwakt.

Voor zowel de ISO- als de ARSO-normen is het zeer onduidelijk wie de normen als programmaverantwoordelijke gaat handhaven. Bij de ARSO-norm is er een reële kans dat de producerende landen de programma's zelf zullen willen handhaven. Voor deze extra macht over duurzaamheidsregelingen in de cacaosector is echter vereist dat de betrokken overheden veel meer verantwoordelijkheid opnemen.

Samenvatting

Een kleine groep cacao- en chocoladebedrijven domineert de markt. Elk van hen betrekt zijn producten bij honderdduizenden boeren, waardoor deze bedrijven een enorme marktmacht hebben. De meeste bedrijven melden grote vooruitgang op het gebied van de traceerbaarheid van cacaobronnen, hoewel de definitie van “traceerbaarheid” uiteenloopt. Detailhandelaren - grote spelers op nationaal maar niet op mondiaal niveau die de prijzen drukken en tegelijkertijd hogere winstmarges realiseren dan het grootste deel van de toeleveringsketen - nemen steeds vaker deel aan het debat, vooral dan op nationaal niveau via de nationale cacaoplatformen.

De stijging van gecertificeerde volumes heeft niet geleid tot een betere situatie terwijl de relevantie van de certificeringsnormen afneemt. Dankzij het bredere scala aan interventies waarover de sector beschikt, is certificering niet langer het enige instrument. Cacao kan niet niet alleen op basis van certificering beweren duurzaam te zijn, hoewel de infrastructuur van de sector een kader biedt waarbinnen vele andere noodzakelijke interventies kunnen worden uitgerold.

5. Leefbaar inkomen

Definitie van leefbaar inkomen

Het leefbaar inkomen is het jaarlijkse netto-inkomen dat een huishouden op een bepaalde plaats nodig heeft om een fatsoenlijke levensstandaard te kunnen bieden aan alle leden van dat huishouden. Elementen van een fatsoenlijke levensstandaard zijn: voeding, water, huisvesting, onderwijs, gezondheidszorg, vervoer, kleding en andere essentiële behoeften, waaronder voorziening voor onverwachte gebeurtenissen (Living Income 2020)*.

Hoofdoorzaak van de meeste problemen in de cacaosector

Aan de basis van bijna alle problemen in de cacaosector ligt armoede. Het hoofddoel voor de cacaosector moet dan ook de uitbanning van de armoede zijn. Zonder een leefbaar inkomen voor de cacaoboeren zal de cacao nooit duurzaam zijn, in de eerste plaats omdat het kunnen verdienen van een leefbaar inkomen een fundamenteel mensenrecht is (Fontain en Huetz-Adams 2018, p. 44). Het oplossen van de armoede is bovendien noodzakelijk omdat het brede scala aan uitdagingen waarmee de sector wordt geconfronteerd - van ontbossing en kinderarbeid tot genderongelijkheid en ondervoeding van kinderen - onmogelijk kan worden aangepakt zolang de gezinnen van de cacaoboeren in armoede leven. Wanneer boeren moeten kiezen tussen hun gezin te eten geven of oude bomen te laten staan in plaats van ze te kappen, dan hebben ze geen keuze. Wanneer boeren moeten kiezen tussen hun gezin te eten geven of de kinderen naar school te sturen, hebben ze geen keuze. Op dit moment verdient bijna geen enkele cacaoboer in de belangrijkste cacaoproductielanden van West-Afrika een leefbaar inkomen. Van de gecertificeerde boeren in Ivoorkust verdiende slechts 12 % in 2018 een leefbaar inkomen (Fairtrade 2018).

Een startpunt, geen eindstreep

Het moet overduidelijk zijn dat een leefbaar inkomen het beginpunt is van het gesprek over het levensonderhoud van de boer en niet de eindstreep. De meeste mensen die deze publicatie lezen zullen het ermee eens zijn dat elke boer *op zijn minst* een leefbaar inkomen moet kunnen verdienen, en het liefst veel meer dan dat.

* De Community of Practice on Living Income, waarin enkele honderden mensen uit de publieke en particuliere sector zijn samengebracht, formuleert definities en schetst de beste praktijkvoorbeelden voor het vastleggen van benchmarks voor het leefbaar inkomen.

Welvaartsverdeling onder cacaoboeren

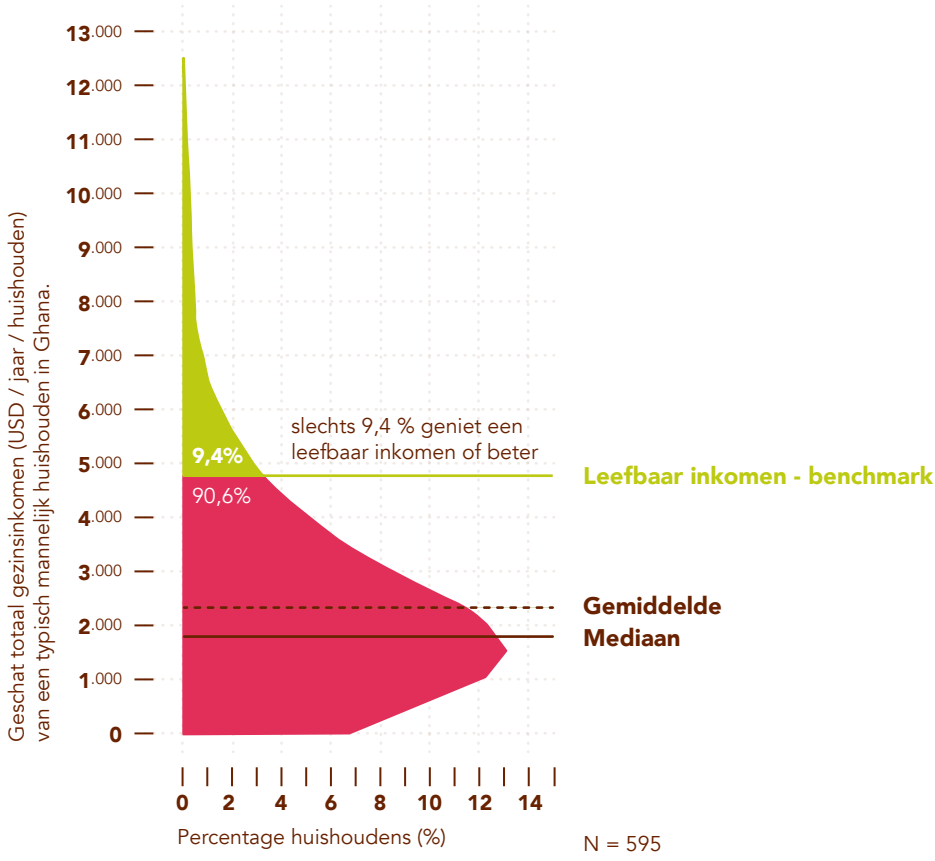

Technische oplossingen voor een politiek probleem

Bijna alle huidige inspanningen om het inkomen van de cacaoboeren te verhogen zijn gebaseerd op technische oplossingen. Ze zijn gericht op het verhogen van de cacaoproductie of op een diversificatie van het inkomen van de boeren. De uitdagingen waarmee de cacaosector - en zo goed als alle grondstofsectoren - kampt, zijn echter vaak niet technisch van aard. Wel hebben ze te maken met macht en de politieke economie, zoals prijsvorming, de asymmetrische onderhandelingsmacht van de boeren en de ongelijke waardeverdeling, de ongebreidelde marktconcentratie van de multinationals, en een gebrek aan transparantie en verantwoordingsplicht binnen de sector. De verdeling van de risico's, de opbrengsten en de verantwoordelijkheid vormen de basis van de politieke uitdagingen die door de cacaosector - en alle tropische grondstoffen - moeten worden aangepakt.

Wat een chocoladebedrijf met 642 miljoen euro kan doen

Bedrijven argumenteren dat ze de wereldmarktprijs moeten volgen, dat de chocoladesector er een is met veel concurrentie, en bedrijven het zich niet kunnen veroorloven om unilateraal hogere prijzen te betalen. Het afgelopen decennium heeft Nestlé echter ongeveer 46 miljard USD (Nestlé Global 2020) aan aandelen teruggekocht van de aandeelhouders. Begin 2020 keerde de Ferrero-familie zichzelf een jaardividend van 642 miljoen € uit (Neate 2020).

Een ruwe berekening toont aan dat een chocoladebedrijf als Ferrero, dat 135.000 metrische ton cacao per jaar inkoopt, elk huishouden bij wie het zijn cacao afneemt (het gaat om zo'n 90.000 boeren die 1,5 ton per huishouden produceren) een leefbaar jaarinkomen kan bezorgen (5.500 dollar voor Ivoorkust), wat maximaal 450 miljoen dollar zou kosten. Het bedrijf zou dan nog steeds zo'n 192 miljoen euro overhouden om uit te keren aan de eigenaars van het bedrijf - de rijkste familie van Italië.

Als chocoladebedrijven dat soort sommen kunnen uitkeren aan aandeelhouders en eigenaars, is er eenvoudigweg geen excuus voor bedrijven om geen prijzen te betalen die een leefbaar inkomen garanderen.

Ongelijke welvaartsverdeling

Tot de Ivoriaanse en Ghanese overheden de krachten bundelden om de bijpassing van het leefbare inkomen in te voeren, waren de boeren volledig afhankelijk van de wereldmarkt voor de vaststelling van de cacaoprijs die ze kregen. Hoewel het marktmechanisme bij het vaststellen van het juiste prijsniveau goed kan werken, veronderstelt dit dat alle actoren met elkaar in evenwicht staan. In de cacaosector is dit niet het geval. Een van de belangrijkste factoren die het inkomen van de cacaoboer bepalen, wordt hem dus opgelegd. Deze asymmetrische machtsbalans leidt niet alleen tot lage prijzen voor de cacaoboer maar ook tot een erg scheve verdeling van de waarde in de toeleveringsketen. De boeren leven in extreme armoede, in een sector die miljarden omzet.

Ongelijke risicoverdeling

Hoewel de boeren weinig te zien krijgen van de opbrengsten, worden ze wel dagelijks geconfronteerd met de risico's van de kleinschalige cacaoproductie. Klimaatverandering, slechte weersomstandigheden, plagen en ziekten, volatiele markten en ziekte binnen het gezin bedreigen dagelijks hun inkomen. En waar het de boeren vrijwel volledig aan de middelen ontbreekt om zich

tegen deze risico's te beschermen, kunnen bedrijven en overheden zich indekken en verzekeren tegen nagenoeg alle onzekerheden.

Ongelijke verantwoordelijkheidsverdeling

Hoewel boeren bijna alle risico's nemen en bedrijven verderop in de toeleveringsketen zo goed als alle opbrengsten binnenrijven, lijkt niemand verantwoordelijkheid op te nemen. De oplossingen zijn momenteel vrijblijvend. De transparantie en bijgevolg de verantwoordingsplicht ontbreekt. En dus wijzen de meeste actoren naar elkaar voor oplossingen. Bedrijven wijzen naar de markt wanneer hen wordt gevraagd waarom ze zo'n lage prijzen betalen. Overheden willen dat bedrijven betalen voor onderwijs en infrastructuur. Op de vraag wie het eerst een initiatief wil nemen, volgt doorgaans een grote stilte. En dus kijkt de sector collectief naar de boer en kijkt wat er op zijn boerderij beter kan, om toch maar de - potentieel pijnlijke - veranderingen op bedrijfs- en overheidsniveau te vermijden.

Productiviteitsstijging

Ondanks de groeiende kritiek is de belangrijkste aanpak die zowel de cacaobedrijven als de overheid van de producerende landen tot nu toe hebben gekozen om het inkomen te verhogen, een poging geweest om de productiviteit van de cacaoverbouwers te verhogen. Gemeenschappelijke benaderingen hiervoor zijn opleiding in goede landbouwpraktijk, de distributie van cacao en schaduwboomzaailingen, en het beschikbaar stellen van agrochemische inputs zoals meststoffen en pesticiden. Dit zijn belangrijke elementen van elke oplossing, maar de eenzijdige focus van de industrie op dit deel van de oplossing heeft niet geleid tot aanzienlijke vooruitgang in de aanpak van de armoede onder de boeren.

Gemiddelde opbrengst per hectare

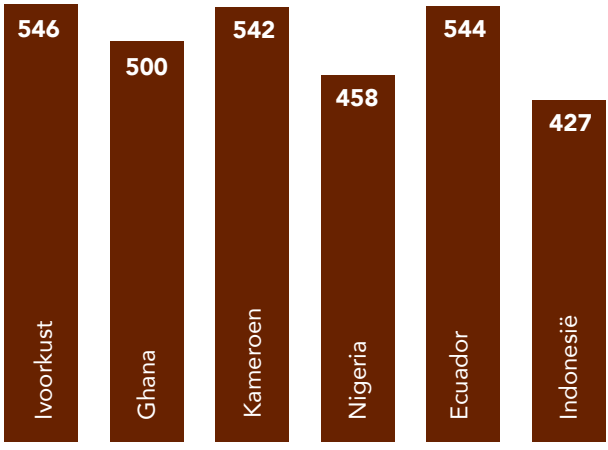

Productiviteitsstijging; gegevens afkomstig uit de Cacaobarometer-enquête

Tot voor kort waren de meeste studies van de gemiddelde productiviteit in West-Afrika gebaseerd op de schattingen van de boeren zelf van de omvang en de opbrengst van hun bedrijf. In deze studies wordt over het algemeen gemeld dat de gemiddelde productiviteit in West-Afrika, maar ook in andere cacaoproducerende regio's, 400 kg per hectare of zelfs minder bedraagt. De afgelopen jaren zijn veel bedrijven echter begonnen met het meten van de omvang van hun bedrijf, wat een betere basis vormt voor het berekenen van accurate cijfers over de productiviteit.

In de vragenlijst voor de Cacaobarometer werden bedrijven gevraagd naar de gemiddelde opbrengst van hun cacaoboeren. In totaal hebben twaalf bedrijven cijfers verstrekt over de gemiddelde productiviteit per hectare in Ivoorkust, elf bedrijven deden hetzelfde voor Ghana. Volgens deze cijfers bedraagt de gemiddelde productiviteit in Ivoorkust ongeveer 550 kg, in Ghana 500 kg. Dit zijn ongewogen cijfers, aangezien we geen toegang hebben tot informatie over het aantal boeren in de dataset of de regio waar de gegevens zijn verzameld. Maar het is nog steeds een duidelijke indicator dat de gemiddelde opbrengst aanzienlijk hoger zou kunnen zijn dan in oudere studies wordt gerapporteerd, in ieder geval in Ivoorkust en Ghana.

Deze hogere opbrengsten kunnen het gevolg zijn van het succes van de productiviteitsprojecten van de verschillende bedrijven. Een andere reden zou kunnen zijn dat de oudere cijfers gebaseerd zijn op de schattingen van de bedrijfsomvang. Aangezien er een tendens lijkt te zijn om de omvang van de boerderij te overschatten - met name in Ghana - moeten de cijfers opnieuw worden bekeken (zie pagina 50-51). Een ander probleem is dat veel boeren een deel van de cacao officieel verkopen via de coöperatie of boerengroep, terwijl een ander deel van de oogst wordt verkocht via familie of buren en nooit in de boeken verschijnt. Andere boeren kunnen de door hun buren of familieleden geoogste cacao als eigen cacao verkopen om toegang te krijgen tot premies, aangezien alleen de verkoper lid is van een coöperatie of boerengroep die gecertificeerde cacao produceert en een premie ontvangt.

Kortom, er is veel meer onderzoek nodig om betrouwbare cijfers te vinden. Gegevens die nu al beschikbaar zijn voor individuele bedrijven moeten openbaar worden gemaakt.

Beschikbaarheid en betaalbaarheid van productiemiddelen

Ten eerste vereist een verhoging van de productiviteit aanzienlijke investeringen in tijd en middelen. Om de productiviteit te verhogen, moeten meststoffen, zaailingen en pesticiden* beschikbaar en betaalbaar zijn. In de meeste West-Afrikaanse cacaoproducerende regio's is dit niet het geval. In ieder geval, zelfs als deze materialen beschikbaar zouden zijn, zouden de boeren geld en arbeid moeten investeren om deze productiemiddelen te verwerven en ze te gebruiken. Dit vereist toegang tot betaalbaar krediet, dat op dit moment voor de meeste boeren gewoonweg niet beschikbaar is. Bovendien zijn kredieten risicovol voor de boeren, aangezien slechte oogsten - als gevolg van ziekten, slechte weersomstandigheden, prijsdalingen of een combinatie van deze factoren - ertoe kunnen leiden dat de boer schulden opbouwt die hij niet kan afbetalen.

Beschikbaarheid en betaalbaarheid van arbeidskrachten

Een verhoging van de productiviteit per hectare vereist een toename van het aantal arbeidsuren. Helaas zijn er op dit moment geen publieke betrouwbare gegevens beschikbaar over het verband tussen gewerkte dagen en productiviteit per hectare. Uit gepubliceerde en niet-gepubliceerde gegevens van bedrijven en onderzoeksinstellingen waarover de auteurs van deze publicatie beschikken, blijkt echter dat een toename tot ongeveer 800 kilogram per hectare een toename van het aantal arbeidskrachten met ten minste 50 % zou vereisen.** Zelfs met het huidige productieniveau vinden veel cacaoboeren in de grote producerende landen het moeilijk om arbeidskrachten te vinden om op hun boerderijen te werken.

Arbeid: resultaten van de enquête

Hoewel de beschikbaarheid en de kosten van arbeid een cruciale parameter is in het debat over het inkomen van de cacaoboeren, zijn er bijna geen gegevens beschikbaar, en al helemaal geen betrouwbare. Zeer weinig bedrijven hebben cijfers verstrekt als antwoord op onze vragenlijst; de meesten zeiden niet over cijfers te beschikken.

* De strijd tegen ongedierte en ziekten is een essentieel onderdeel van een duurzame cacaoteelt. Het gebruik van landbouwchemicaliën moet echter tot een minimum worden beperkt. Agro-ecologie en agrobosbouw kunnen bovendien een belangrijke rol spelen bij een cacaoteelt zonder chemische middelen.

** Wij nodigen bedrijven of andere instellingen met betere gegevens hierover uit om deze gegevens beschikbaar te stellen, zodat deze veronderstellingen kunnen worden geverifieerd.

Uit de weinige gegevens kan alvast worden afgeleid dat in landbouwsystemen met een lage productiviteit tussen 32 en 65 werkdagen nodig zijn per jaar om één hectare te bewerken. Bij toepassing van goede landbouwpraktijken variëren de schattingen van 40 tot 211 dagen per hectare per jaar - een opvallend bereik dat vragen oproept over de betrouwbaarheid van de uitschieters.

Zonder verdere gegevens en transparantie over de kwaliteit van de databanken komt het debat over de productiviteit, de potentiële bedrijfsomvang en het leefbaar inkomen van de landbouwbedrijven in ernstige problemen. Dit is nu al enkele jaren duidelijk. Toch zijn er nog steeds geen betrouwbare gegevens.

De toename van het aantal arbeidskrachten bij de uitvoering van een goede landbouwpraktijk heeft grote implicaties voor de duurzaamheidsprogramma's en zou kunnen leiden tot een lagere aanvaarding nadat boeren opleiding genoten op het gebied van goede landbouwpraktijk. De toepassing van een goede landbouwpraktijk brengt kosten met zich mee, en met name kosten van arbeid. Bij gebrek aan betrouwbare gegevens weet niemand of deze kosten hoger zijn dan de extra netto-inkomsten. Vanuit het perspectief van de boer, die geconfronteerd wordt met prijs- en opbrengstrisico's als gevolg van plagen en ziekten, is het investeren in een goede landbouwpraktijk en het specifiek investeren in meer arbeid (ofwel in eigen arbeid ofwel in gehuurde arbeid) een bijzonder riskante aanpak, met zeer onzekere resultaten.

Beschikbaarheid van gegevens

Gegevens over productiekosten - met inbegrip van arbeidskosten en de kosten van de productiemiddelen - zijn moeilijk te pakken te krijgen in de cacaosector. Elke bewering dat armoede wordt aangepakt door middel van een hogere productiviteit moet onderbouwd worden met degelijke berekeningen van het effect van deze productiviteitsstijgingen. Dat veronderstelt transparantie over de hogere productiekosten voor zowel arbeid als productiemiddelen.

Geen succes op grote schaal

Een ander punt van kritiek is de afwezigheid van significant succes op grote schaal. Ondanks aanzienlijke investeringen en inspanningen in het kader van duurzaamheidsprogramma's - en torenhoge ambities om de opbrengsten te verdrievoudigen, waarbij sommige programma's beweren dat 1.500 kg per hectare een haalbare kaart is - bleef de gemiddelde opbrengst op ongeveer 500 kg per hectare steken, hoewel sommige programma's van bedrijven bij

testprojecten een stijging laten zien. Na twee decennia zijn dit inderdaad magere resultaten voor de belangrijkste oplossing die de cacaoindustrie naar voren brengt in een poging om zijn grootste probleem op te lossen.

Productiviteitsverhoging met ineenstorting van de prijzen tot gevolg

Als deze rendementsverhogingen zouden worden gerealiseerd, zou er een volgend probleem ontstaan: een hogere productiviteit kan leiden tot een situatie van overaanbod, wat leidt tot lagere prijzen. In 2016 leidde een ernstig en plotseling structureel overaanbod tot een drastische prijsdaling. Een hogere productiviteit zonder goede, alomvattende oplossingen voor de toelevering zal leiden tot een ineenstorting van de prijzen, waardoor het inkomen van de boeren verlaagt, terwijl ze net zwaar hebben geïnvesteerd in arbeid en andere middelen. Als slechts 10 procent van alle boeren zijn productiviteit zou verdubbelen en daarmee aan de eisen van veel bedrijven zouden voldoen, zouden de prijzen drastisch dalen.

Onvoldoende investeringsrendement

Opdat investeringen in productiviteitsverhoging zouden lonen, moeten de prijzen die de boeren krijgen hoog genoeg zijn. Tijdens de prijscrash van 2016 adviseerden sommige cacaobedrijven hun boeren om geen meststoffen meer te gebruiken, aangezien die geen investeringsrendement opleverden. Het verhogen van de productiviteit in de teelt als middel om de armoede te verlichten, werkt alleen als de prijs hoog genoeg en stabiel genoeg is.

Productiviteitsverhoging en overproductie: de rol van de overheid

Als reactie op de ineenstorting van de prijzen in 2016 heeft de regering van Ivoorkust verschillende interventies verboden die konden leiden tot een verhoging van de productie, waaronder de distributie van zaailingen. Hoewel oplossingen voor de toelevering nodig zijn, mag dit niet ten koste gaan van arme boeren, die nu al niet in staat zijn om hun bedrijf te verjongen en te professionaliseren. Verstandige oplossingen voor de toelevering zouden maatregelen kunnen omvatten die de diversificatie van inkomsten en van gewassen stimuleert, bossen herstelt, de ontwikkeling van een dienstensector in plattelandsgebieden stimuleert, enz.

Tegelijkertijd voeren de meeste andere cacaoproducerende landen een beleid om hun cacaoproductie te verhogen. Sommige landen - zoals Ecuador, Peru en Kameroen - hebben daarbij meer succes dan anderen.

Als die doelstellingen worden gehaald, zou dit desastreuze gevolgen hebben voor de prijs op de wereldmarkt. Het is de hoogste tijd dat de producerende landen ernstig gaan overleggen om het wereldwijde aanbod te beheren en om overproductie en extreme prijsdalingen - zoals de crash van 2016 - te voorkomen. Het beheer van het aanbod zou bovendien een instrument kunnen zijn in de strijd tegen ontbossing en bosdegradatie.

Inkomensdiversificatie

De tweede belangrijke strategie van de cacaosector om het inkomen van de boeren te verhogen - naast de verhoging van de productiviteit - is een sterkere diversificatie van het inkomen uit landbouw. Een grotere inkomensdiversiteit is een belangrijk element voor een beter incasseringsvermogen van het inkomen van de cacaoboeren bij prijsdalingen, gewasziekten en slecht weer. Diversificatie volstaat echter om verschillende redenen niet om het inkomen daadwerkelijk te verhogen.

Het effect van de diversificatieaanpak is momenteel niet duidelijk aangezien algemeen beschikbare gegevens ontbreken. Nu overheidsinstellingen als CCC en COCOBOD momenteel geen betrokkenheid of belangstelling voor het bevorderen van diversificatie onder de cacaoboeren tonen, ontbreekt ook de noodzakelijke structurele steun.

Bovendien mogen cacao- en chocoladebedrijven het probleem van de niet-rendabele cacao niet uitbesteden aan andere sectoren: de cacaoteelt zélf moet een rendabele activiteit zijn. Bovendien hebben de cacaoproducenten in zowel Ivoorkust als Ghana al een sterk gediversifieerde inkomensstructuur (Bymolt/Laven/Tyszler 2018).

Het is onduidelijk of de markt voor gediversifieerde producten voldoende groot is, vooral op de schaal die nodig is om alle cacaoboeren in de grote cacaoproducerende landen te helpen. Sommige bedrijven zijn begonnen dit probleem aan te pakken door diversificatie regionaal te organiseren. Daarbij wordt eerst gekeken of er een markt is voor andere producten dan cacao en bijkomende gewassen voordat de boeren worden ondersteund om verder te diversifiëren. Bedrijven zouden ook kunnen kijken naar hun eigen rol als aankopers van een breder scala aan producten uit de betrokken regio.

Ook die andere sectoren met arme boeren in de waardeketen bevorderen ook de diversificatie. Sommige van die gewassen, zoals koffie, bananen, ananas, rubber of palmolie groeien in dezelfde regio's als cacao. Het feit dat

deze boeren ook arm zijn, toont aan dat er sprake is van een armoedekring: veel verschillende sectoren zijn niet in staat zijn om een leefbaar inkomen te genereren en dus zoeken ze allemaal naar andere gewassen om dat probleem op te lossen. Die vicieuze cirkel moet worden doorbroken, en dat kan alleen maar door het inkomen van de boeren te verhogen.

Informele Spaar- en kredietverenigingen

Steeds vaker zetten bedrijven programma's op die gericht zijn op het ondersteunen van coöperaties en het opzetten van informele spaar- en kredietverenigingen. Dit zijn belangrijke ontwikkelingen. Meer van dit soort initiatieven zijn nodig, in combinatie met een bredere aanpak rond plattelandsontwikkeling.

De prijs die de cacaoboer krijgt

Zodra zaken als productiviteit, diversificatie en andere belangrijke factoren op tafel liggen, moet ook een andere belangrijke kwestie aan bod komen: de prijs die cacaoboeren krijgen voor hun product. Hoewel de prijs geen zaligmakende oplossing is voor alle problemen in de cacaosector (Kiewisch en Waarts 2020), zal het voor de meeste cacaoboeren niet mogelijk zijn om een leefbaar inkomen te realiseren zonder een significant hogere prijs te krijgen voor hun cacao. Hogere prijzen voor de cacaoboer zijn een *conditio sine qua non* om van cacao een duurzame grondstof te maken.

Cacaoprijzen waren lang een taboe. Ze waren lange tijd een taboe maar beginnen eindelijk bespreekbaar te worden in de sector. Inmiddels wordt algemeen erkend dat de prijzen moeten stijgen. Over de manier waarop bestaat echter nog veel onenigheid.

Geen van de grote cacao- en chocoladebedrijven heeft prijselementen in hun waardeketen die verder gaan dan de bonussen en de obligate Living Income Differential (LID)-betalingen in Ivoorkust en Ghana. Alle grote bedrijven kopen een deel of zelfs het grootste deel van de cacao via gecertificeerde of zelfbeheerde waardeketens en betalen premies. Deze premies zijn echter niet gekoppeld aan een alomvattende strategie voor het leefbaar inkomen.

Referentieprijzen voor het leefbaar inkomen

Lange tijd was het een uitdaging om een eerlijke prijs voor de cacaoboer te bepalen. Er zijn immers veel variabelen die de prijs beïnvloeden. Een aantal van deze variabelen waren tot voor kort onbekend door een gebrek aan gegevens, laat staan gegevens van goede kwaliteit. Door de toenemende beschikbaarheid van gegevens zijn het afgelopen jaar echter verschillende initiatieven genomen om de gewenste cacaoprijsniveaus voor boeren in Ivoorkust en Ghana vast te stellen. Het gaat onder meer om Fairtrade/Tony Chocolonely

'Living Income Reference Price', de flexibele premie van Oxfam Fair Trade*, en de Ghanese/Ivoriaanse bijpassing van het leefbaar inkomen.

Al deze berekeningen gaan ervan uit dat de landbouwers hun productiviteit aanzienlijk zullen kunnen verhogen. Alleen dan kan een gezin een leefbaar inkomen verdienen. Er zijn verschillende belangrijke problemen bij die aanpak. Ten eerste is het verdienen van een leefbaar inkomen een fundamenteel mensenrecht voor iedereen en mag het niet alleen beschikbaar zijn voor de best presterenden. Alle doorsneecacaoboeren zouden in staat moeten zijn om een leefbaar inkomen te verdienen, niet alleen de uitschieters. Ten tweede is het zeer de vraag of de cacaobedrijven in staat zullen zijn het soort productiviteitsverhoging te bereiken dat deze berekeningen vereisen. Ten derde bestaat er een reëel risico dat de omvang van de cacaobedrijfjes momenteel wordt overschat. Dit heeft een aanzienlijke invloed op de verschillende variabelen die nodig zijn voor de berekening van de referentieprijs voor het leefbaar inkomen. Concreet is de productiviteit nu al vaak hoger dan wordt aangenomen, aangezien de opgegeven totale opbrengst per bedrijf over het algemeen correct is. Dit zal ook gevolgen hebben voor veel duurzaamheidsprojecten. Als de productiviteitsniveaus nu al een stuk hoger liggen dan aangenomen, is het onredelijk om zoveel rendement te verwachten van productiviteitsverhogende activiteiten.

Teleurstellend genoeg gebruikt geen enkele van de grote chocolade- en cacaomultinationals een referentieprijs voor het leefbare inkomen.

Bedrijfsgrootte - GPS of zelfrapportage: gegevens uit de cacaobarometervragenlijst

Door cacaopercelen in kaart te brengen, werd duidelijk dat de percelen vaak kleiner zijn dan aangegeven door de cacaoboeren zelf. Dat was vooral in Ghana het geval. De afgelopen jaren hebben de grote cacaobedrijven honderdduizenden datapunten verzameld over perceelgrootte op basis van GPS-lokalisatie enpolygoon kaarten. Voor Ivoorkust en Ghana deelden de meeste grote bedrijven deze gegevens met de auteurs van de Cacaobarometer. Uit de gegevens blijkt dat de gemiddelde omvang van de cacaobedrijven in Ivoorkust ongeveer 3,4 ha bedraagt. In Ghana is het verschil tussen de gemiddelde bedrijfsomvang die in eerdere studies

* De handelstak van Oxfam Fair Trade maakt en verkoopt chocolade. Zijn zusterorganisatie, de Belgische NGO Oxfam Wereldwinkels, is lid van het VOICE Network en van het Cocoa Barometer Consortium.

werd genoemd en de resultaten van de meting nog opvallender, aangezien de gemiddelde bedrijfsomvang slechts 2,1 ha bedraagt.

Slechts een klein aantal bedrijven rapporteerde bedrijfsgrootte gemeten in andere landen. Uit de data blijkt dat de omvang van de cacaobedrijven in Kameroen en Nigeria vergelijkbaar is met die in Ivoorkust. De boerderijen in Indonesië zijn over het algemeen veel kleiner, terwijl ze in Ecuador groter zijn. Maar zelfs de cijfers voor de in kaart gebrachte boerderijen moeten met de nodige reserve worden bekeken. Ze tonen immers alleen gemiddelden, wat om verschillende redenen misleidend kan zijn. Daarom zou de mediaan van de bedrijfsgrootte een beter instrument zijn om de gemiddelde boerderij te beschrijven dan het gemiddelde. Ondanks deze problemen is het duidelijk dat de cacaoboerderijen veel kleiner zijn dan de cijfers die momenteel worden gebruikt voor de berekening van het leefbaar inkomen.

Dit kan verregaande economische en ecologische gevolgen hebben voor de boeren. Een boer in Ghana zou de grootte van zijn bedrijf bijvoorbeeld kunnen schatten op 3 ha. Op basis hiervan koopt en gebruikt hij of zij pesticiden en meststoffen. Als de werkelijke bedrijfsgrootte slechts 2 ha is, wordt overmatig gebruik gemaakt van die productiemiddelen. Naast het feit dat dit geldverspilling is, kan een teveel aan landbouwchemicaliën ernstige schade toebrengen aan de ecosystemen en de gezondheid van de boeren. Daarom moeten bedrijven de juiste gegevens over de bedrijfsgrootte met hun boeren delen, om de inputkosten te verminderen en het milieu en de boeren te beschermen.

Variabele premies

Een van de belangrijkste argumenten van de cacao- en chocoladebedrijven is dat ze de wereldmarktprijs moeten volgen. Hoewel dit geldt voor hun activiteiten op de markten voor de eindproducten, is er geen reden waarom de bedrijven niet in staat zouden zijn om de cacaoboer een betere prijs te betalen. Een van de mechanismen die hiervoor kan worden gebruikt, is de invoering van een flexibele premie, zoals de premie die Oxfam Fair Trade sinds 2019 heeft ingevoerd. Een dergelijke premie zou één of twee keer per jaar worden vastgesteld om de kloof tussen het huidige gezinsinkomen en het leefbare referentie-inkomen te overbruggen.

Langetermijntrend van de cacaoprijs

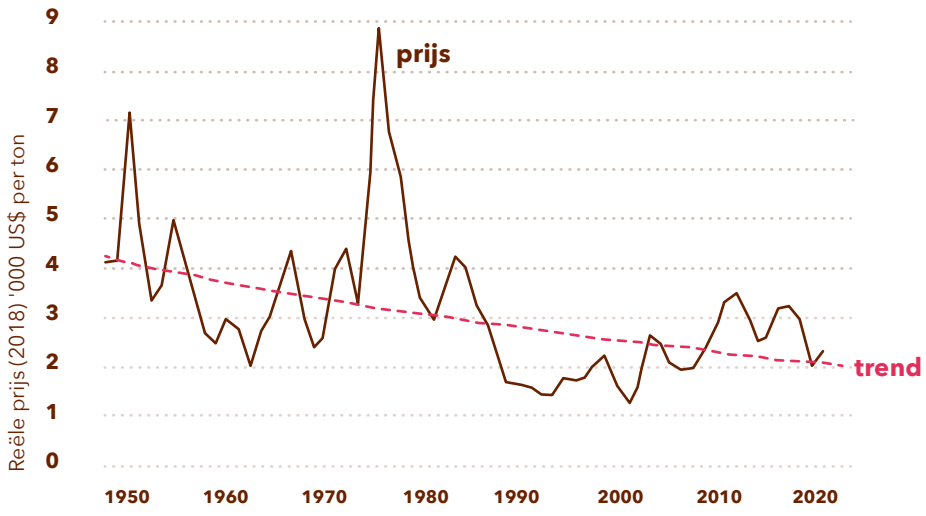

Normen en prijsvorming: het risico van een "race to the bottom" voor de prijzen

Fairtrade heeft voor het eerst in bijna tien jaar de minimumprijs (FMP) voor cacao verhoogd. Deze stijging van 20 % (van 2.000 naar 2.400 USD per metrische ton) is aanzienlijk als we kijken naar het jaar 2019 waarin de stijging werd ingevoerd, ook al werd een groot deel gecompenseerd door de inflatie sinds 2011, toen de minimumprijs voor het laatst werd vastgesteld.

Hoewel Rainforest Alliance onlangs een verplichte vaste premie in contanten invoerde - waardoor de boeren worden gevrijwaard van steeds lagere premies - heeft de weigering van de multinationale bedrijven om een minimumprijs te hanteren tot gevolg dat alle risico's verbonden aan de volatiele prijzen op de schouders van de kwetsbare boeren terechtkomen. Deze beslissing gaat in tegen hun andere inspanningen om een leefbaar inkomen te realiseren voor de boeren. Dit versterkt de "race to the bottom" van de verschillende standaarden.

Het volume van Fairtrade-cacao is in 2019 significant gedaald met 11 %. Een groot deel van deze daling vond plaats in het laatste kwartaal van het jaar, toen de nieuwe hogere prijs werd ingevoerd. Deze prijs had de bedrijven 235 dollar per ton meer gekost, plus de verplichte Fairtrade-premie van 240 dollar per ton. Ze zouden waarschijnlijk meer marktaandeel hebben verloren als ze de marktprijs nog verder hadden verhoogd.

Toch is de minimumprijs van Fairtrade niet hetzelfde als wat Fairtrade een noodzakelijke prijs beschouwt om de boeren een leefbaar inkomen te bezorgen. De berekeningen die Fairtrade heeft gepubliceerd over de referentieprijs voor leefbaar inkomen zijn een welkome bijdrage geweest aan het debat over duurzame cacao. Echter, als je weet hoeveel je zou moéten betalen zonder dat ook echt te doen, dan kan dat niet als duurzaam worden beschouwd. Hoewel de berekeningen variëren en ingewikkelder worden omdat de Fairtrade Minimum Price gebaseerd is op de wereldmarktprijzen en niet op de prijs die de cacaoboer ontvangt (de zgn. *farm gate price*), zou de prijs minstens 1.000 dollar hoger moeten liggen, en zelfs meer dan dat.

Data en definities

Ondanks het feit dat de sector al minstens tien jaar op de hoogte is van dit probleem, zijn de problemen met de beschikbaarheid en de kwaliteit van data nog altijd niet opgelost. Tien jaar geleden riep de World Cocoa Foundation het Cocoa MAP-platform in het leven, dat een gemeenschappelijke databank van de sector had moeten worden. De software werd ontwikkeld maar het project kwam nooit van de grond. Cocoa Action is opgericht om een aantal coördinatieproblemen in de sector aan te pakken. Zo wil men een gemeenschappelijk systeem invoeren voor het verzamelen van gegevens. De problemen blijven niettemin bestaan.

Principes voor productiedata

- *de grootte van het bedrijf moet door middel van polygonen in kaart worden gebracht en alle percelen van de cacaoboer omvatten;*
- *de statistieken over de akkergrootte moeten gebaseerd zijn op mediaanwaarden en niet op gemiddelden, aangezien uit de statistieken over de akkergrootte de spreiding van de cacaoboerderij afgeleid moet kunnen worden;*
- *de databank moet het mogelijk maken om regionale verschillen vast te stellen;*
- *opbrengsten moeten correcter worden gemeten;*
- *veldproeven moeten de werklast in kaart brengen voor verschillende landbouwpraktijken.*

Huidige / gewenste prijzen voor de cacaoboeren

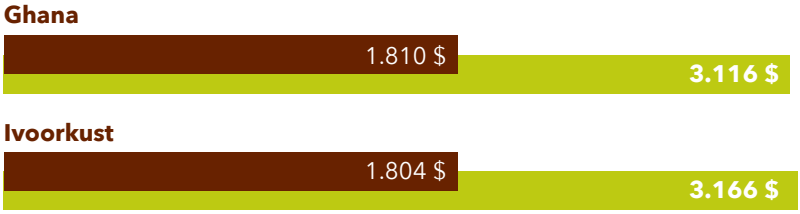

Minimumprijzen voor de cacaoboeren;

De prijzen die de cacaoboer krijgt, moeten hoger liggen dan de huidige referentieprijzen die door de koplopers zijn vastgelegd. Deze prijzen moeten tevens een stuk hoger liggen dan de minimumprijzen die door de Ivoriaanse en Ghanese overheid in het kader van de inkomensbijpassing zijn vastgesteld. De minimumprijs die de cacaoboer ontvangt en die noodzakelijk is om een leefbaar inkomen te garanderen, bedraagt voor Ivoorkust minstens 3.166 dollar per metrische ton en voor Ghana minstens 3.116 dollar per metrische ton (Fountain en Huetz-Adams 2020).

Interventies op korte termijn vereist

Veel van de holistische interventies waartoe deze barometer oproept, zijn langetermijnprocessen die geleidelijk aan tot verandering leiden. Voor de overgrote meerderheid van de cacaoboeren is (extreme) armoede echter een dagelijkse realiteit. Zij kunnen het zich niet veroorloven om te wachten tot alle langetermijnprocessen - zoals een gediversifieerd inkomen, een grotere productiviteit of een betere plattelandsinfrastructuur - werkelijkheid zijn geworden. Als cacao- en chocoladebedrijven echt om cacaoboeren geven en de armoede in de cacaoboerengemeenschappen echt willen uitroeien, is er een oplossing op de korte termijn waarvoor elk bedrijf zich onmiddellijk kan engageren: ze betalen de boeren gewoon een hogere prijs voor hun cacao. Wie geeft om de armen, geeft hen meer geld.

Samenvatting

Een leefbaar inkomen is een mensenrecht. Het oplossen van de armoede is noodzakelijk omdat het brede scala aan uitdagingen waarmee de sector wordt geconfronteerd, onmogelijk zal kunnen worden aangepakt zolang de gezinnen van cacaoboeren in armoede leven. Dit vereist een aanpak op verschillende fronten: macht en elementen van de politieke economie, zoals

prijsvorming, scheefgetrokken waardeverdeling, de asymmetrische onderhandelingspositie van de boeren, ongebreidelde marktconcentratie en een gebrek aan transparantie en verantwoording in de sector.

Technische oplossingen zullen niet volstaan. Een verhoging van de productiviteit van de landbouwbedrijven vereist beschikbare en betaalbare inputs en arbeidskrachten, en kan leiden tot overproductie en ineenstorting van de prijzen als dit niet goed wordt beheerd. Diversificatie zal bovendien niet voldoende zijn. De prijs die de cacaoboer krijgt, is een ontbrekend kernbestanddeel en is tegelijk een oplossing voor de korte termijn die elk bedrijf vrijwel direct kan toepassen.

6. Mensenrechten

Hoewel het debat over mensenrechtenschendingen in de cacaosector vaak gericht is op kinderarbeid, is er een lange reeks van problemen waar gezinnen in de cacaosector mee te maken hebben. Genderongelijkheid, ondervoeding bij jonge kinderen, gebrek aan toegang tot onderwijs, onvoldoende gezondheidszorg en sanitaire voorzieningen, de onzekerheid van het beheer van grond en bomen en van de rechtsstaat, schendingen van de (arbeids)rechten van kleine boeren, werknemers en huurders. De lijst is lang en allesbehalve volledig.

Hoewel elke kwestie een specifieke aanpak vereist, ligt de structurele armoede van de plattelandsgemeenschappen aan de basis van al deze mensenrechtenkwesties. Aangezien een leefbaar inkomen een mensenrecht is, moet elke mensenrechtenbenadering van de uitdagingen in de cacaosector strategieën omvatten om de armoede aan te pakken en het verschil in leefbaar inkomen te dichten.

De VN-richtlijnen inzake bedrijfsleven en mensenrechten (UNGP)

De richtlijnen inzake bedrijfsleven en mensenrechten van de Verenigde Naties zijn gemaakt voor overheden en bedrijven om mensenrechtenschendingen bij de bedrijfsvoering te voorkomen, aan te pakken en te verhelpen. Ze werden voorgesteld door John Ruggie, de speciale vertegenwoordiger van de VN voor het bedrijfsleven en de mensenrechten, en werden in juni 2011 bekrachtigd door de Mensenrechtenraad van de VN. De UNGP schetst de drie belangrijkste principes die als leidraad moeten dienen voor alle overwegingen met betrekking tot de mensenrechten in de toeleveringsketens. Deze drie principes zijn

1. De plicht van overheden om de mensenrechten te beschermen.
2. De verantwoordelijkheid van bedrijven om de rechten van de mens te eerbiedigen.
3. Toegang tot rechtsmiddelen voor slachtoffers van misbruik door bedrijven (VN 2011).

Kinderarbeid

Niet één belofte werd nagekomen

De geloofwaardigheid van de cacaosector om de belofte na te komen om kinderarbeid aan te pakken, heeft een ontmoedigend laag niveau bereikt. De afgelopen twee decennia zijn er veel beloftes gedaan. Geen van deze beloften werden gehouden. De eerste dergelijke belofte was om kinderarbeid tegen 2005 uit te bannen. De laatste belofte, van 2010, was om tegen 2020 70 % van de ergste vormen van kinderarbeid te verminderen.

Volgens een nieuw rapport van het National Opinion Research Center van de Universiteit van Chicago (NORC 2020) zijn 1,5 miljoen kinderen werkzaam in de cacaoproductie in Ivoorkust en Ghana. 95 % van de kindarbeiders wordt blootgesteld aan de ergste vormen van kinderarbeid, zoals het werken met gevaarlijk gereedschap of schadelijke pesticiden.

De afgelopen twee jaar hebben de sector, de overheid van de producerende landen en internationale organisaties geprobeerd om gezamenlijk nieuwe ambities te realiseren om kinderarbeid te bestrijden. Dit proces is echter langzaam en complex geweest, met veel interne verdeeldheid tussen de verschillende actoren. Ten tijde van de publicatie van deze barometer was het partnerschap nog niet publiekelijk gelanceerd, wat vragen oproept over de levensvatbaarheid of het vermogen om op schaal iets te veranderen.

De investeringen en ambities moeten aanzienlijk worden verhoogd* als we willen dat de doelstellingen op het gebied van kinderarbeid ooit meer zullen zijn dan mooipraterij en holle woorden. Deze verhoogde ambities moeten worden gekoppeld aan dwingende voorschriften: beloften moeten worden afgedwongen, met reële consequenties als ze niet worden nagekomen.

Sectorale investeringen in duurzaamheidsprogramma's voor cacao

Naar schatting hebben cacao- en chocoladebedrijven sinds 2001 minstens 215 miljoen dollar geïnvesteerd in duurzaamheidsprogramma's ter bestrijding van kinderarbeid. Deze investeringen hebben betrekking op interventies die variëren van het verhogen van het inkomen van de boeren tot het verhogen van de productiviteit, het uitrollen van CLMRS-systemen,

* In september 2020 riep de directeur van het International Cacao Initiative op tot een 'massale uitbreiding' van de samenwerking en investeringen om kinderarbeid aan te pakken. (Confectionery Production 2020).

het bouwen van scholen en nog veel meer. (World Cocoa Foundation 2020) Hoewel deze investeringen zelf aanzienlijk zijn, wordt geschat dat de cacaoboeren ongeveer 3 miljard dollar per jaar meer zouden hebben verdiend als de prijzen niet waren ingestort in het oogstseizoen 2016/2017.

Preventie en herstel

Men is de laatste jaren anders gaan kijken naar kinderarbeid in de toeleveringsketen van cacao. Willekeurige audits en een nultolerantiebeleid voor alle vormen van kinderarbeid lijken een contraproductief effect te hebben, waardoor kinderarbeid nog meer verborgen wordt maar daarom niet minder voorkomt. Men is thans van mening in de sector dat de onderliggende oorzaken - zoals armoede bij de boeren, afwezigheid van of toegang tot goede scholen, gebrekkige lokale infrastructuur, ontoereikende arbeidsdiensten in gemeenschappen waar cacao wordt verbouwd, en een gebrek aan bewustzijn - moeten worden aangepakt.

Deze verhoogde aandacht voor preventie en gemeenschapsontwikkeling is een belangrijke stap. Het mag echter niet worden gezien als een alternatief voor de individuele en collectieve verantwoordelijkheid van bedrijven om de mensenrechten in hun toeleveringsketen te respecteren en de geconstateerde gevallen aan te pakken. Zowel preventie en herstel zijn nodig.

Zelfs de meest doeltreffende acties tegen kinderarbeid zullen het probleem niet oplossen als de onderliggende oorzaken van kinderarbeid niet worden aangepakt, en met name de structurele armoede van gemeenschappen die cacao verbouwen en de toegang tot kwaliteitsonderwijs (UNICEF 2018).

Definities van kinderarbeid op basis van wereldwijde IAO-normen en nationale wetten

Niet elk kind op een cacaoboerderij is een rechtstreeks slachtoffer van kinderarbeid, en niet alle werk dat op een cacaoboerderij wordt uitgevoerd, vormt een directe reden tot bezorgdheid. Er zijn kort gezegd drie manieren waarop kinderen op cacaoboerderijen aan de slag zijn.

- **Van kinderwerk/licht werk** is sprake wanneer een kind op de boerderij soms een handje toesteekt bij werk dat niet schadelijk is voor kinderen en het schoolgaan of de mogelijkheid om gewoon kind te zijn niet in de weg staat. Licht werk moet bovendien steeds gebeuren onder toezicht van een volwassene.

- **Kinderarbeid** is werk dat de scholing van het kind of zijn mogelijkheid om kind te zijn, belemmert, of de gezondheid en het welzijn van het kind in gevaar brengt. Bij deze vorm gaat het specifiek om kinderen jonger dan vijftien. Deze zijn gedefinieerd in kernconventie 138 van de Internationale Arbeidsorganisatie, die door alle belangrijke cacaoproducerende en -consumerende landen is geratificeerd, met uitzondering van de Verenigde Staten van Amerika.

- **De ergste vormen van kinderarbeid** kunnen worden onderverdeeld in een voorwaardelijke en een onvoorwaardelijke vorm. Bij de ergste vormen, zoals mensenhandel, slavernij en dwangarbeid (en verschillende andere categorieën die niet van toepassing zijn op de cacaosector) worden op mondiaal niveau gedefinieerd. Gevaarlijke kinderarbeid wordt ook wel voorwaardelijke kinderarbeid genoemd. Deze vorm wordt "voorwaardelijk" genoemd omdat gevaarlijke activiteiten op nationaal niveau worden gedefinieerd in het kader van tripartiete overlegprocessen. Dit houdt in dat een kind dat gevaarlijke taken uitvoert, zowel wordt blootgesteld aan kinderarbeid als aan de ergste vormen ervan als aan die voorwaarden is voldaan. De ergste vormen van kinderarbeid worden gedefinieerd in het kader van IAO-kernconventie 182, het eerste IAO-verdrag dat in de zomer van 2020 universeel werd geratificeerd.

Mondiale definities van kinderarbeid

Kind van 5-17 jaar oud dat op een cacao boerderij werkt, en...

Werk onder de minimumleeftijd

5-11 jaar:	12-14 jaar:	15-17 jaar:
1+ u/week	14+ u/week	43+ u/week

of

Gevaarlijke arbeid

Minstens één van het volgende:
1. Vrijmaken van land;
2. Zware lasten dragen;
3. Blootstelling aan landbouwchemicaliën;
4. Gebruik van scherp gereedschap;
5. Lange werktijden; of
6. Nachtwerk.

Referentieperioden:
a) de laatste zeven dagen
b) de laatste twaalf maanden

Nationale definities van gevaarlijke kinderarbeid

In West-Afrika maakt het werk van kinderen op cacaoplantages deel uit van het dagelijks leven. Dergelijke vaststellingen doet men overal ter wereld waar aan landbouw wordt gedaan. Zorgvuldige definities zijn cruciaal om een onderscheid te maken tussen toelaatbare/lichte kinderarbeid en verboden vormen van kinderarbeid. Dit moet ervoor zorgen dat meehelpen op de boerderij en het leerlingwezen niet worden verward met kinderarbeid. In dat licht hebben de regeringen van zowel Ghana als Ivoorkust nationale definities van gevaarlijke arbeid opgesteld.

De Ghanese definitie van gevaarlijke kinderarbeid omvat tien subcategorieën:

- het vrijmaken van land, inclusief het verwijderen van boomstronken, het verbranden van struikgewas, het rooien van bossen en het kappen van bomen;
- het dragen van zware lasten;
- blootstelling aan landbouwchemicaliën, inclusief direct gebruik en aanwezigheid in besproeide bedrijven binnen de 12 uur na het sproeien;
- het gebruik van scherp gereedschap, inclusief het breken van cacaovruchten met scherpe breekmessen en het oogsten van overhangende cacaovruchten met scherp gereedschap;
- in bomen klimmen;
- nachtwerk;
- werken in afzondering;
- werken zonder beschermende kleding;
- werken met gemotoriseerde landbouwmachines;
- lange werktijden.

De Ivoriaanse definitie van gevaarlijke kinderarbeid omvat zeven subcategorieën:

- het vrijmaken van land, inclusief het rooien van bossen en het kappen van bomen, het verwijderen van boomstronken, het graven van gaten en het verbranden van struikgewas;
- de productie van houtskool;
- het dragen van zware lasten;
- het gebruik van landbouwchemicaliën;
- het gebruik van scherp gereedschap, waaronder het gebruik van machetes en lange messen voor wieden of snoeien, het oogsten van bovengrondse cacaovruchten met scherp gereedschap, en het breken van cacaovruchten met scherpe breekmessen;
- nachtwerk (tussen 19:00 en 7:00) of werken tijdens school-/bedrijfsuren;
- werken met gemotoriseerde landbouwmachines;
- jagen op wild met een wapen;
- lange werktijden.

(NORC P. 34/35, Delaveux 2018)

Kinderarbeid in de cacaosector

In de West-Afrikaanse cacaosector is de overgrote meerderheid van de kindarbeiders het slachtoffer van de voorwaardelijk ergste vormen van kinderarbeid. De kinderen moeten gevaarlijk werk uitvoeren, zoals zware lasten dragen en gevaarlijk gereedschap gebruiken, en ze worden blootgesteld aan pesticiden of moeten werken met vuur om lage begroeiing weg te halen.

Driekwart van de kinderen die in Ivoorkust in de cacao werken werd blootgesteld aan meer dan één vorm van gevaarlijk werk. In Ghana gaat het om bijna twee derden (NORC, p. 75).

Het verslag schetst verder een toename van het aantal kinderen dat wordt blootgesteld aan pesticiden: van 15 % naar 50 % (NORC, p. 78)*. Dat is een bijzonder ernstige reden tot bezorgdheid. Meer dan veertig procent van de kinderen gaf aan dat ze zich erg moe of zelfs uitgeput voelden door het werk. Een derde van de kinderen had erge pijn, een kwart voelde zich erg ziek en een op de tien kinderen moest worden behandeld in een medisch centrum. (NORC, p. 83)

Andere recente onderzoeken melden zo'n 16.000 gevallen van gedwongen kinderarbeid en nog eens 14.000 gevallen van gedwongen arbeid door volwassenen in de cacaosector in Ghana en Ivoorkust, over een periode van vijf jaar (Global Slavery Index 2018). Hoewel deze aantallen slechts een fractie zijn van het echte aantal kindarbeiders, baart het gedwongen karakter van deze arbeid bijzonder grote zorg.

Inspanningen van bedrijven

Alle bedrijven investeren in projecten om kinderarbeid te verminderen. De dekking van deze projecten varieert echter aanzienlijk. Het aantal werkende

---

* Een kind wordt blootgesteld aan landbouwchemicaliën als het tijdens de referentieperiode chemicaliën moet sproeien, met de chemicaliën moet werken, of water moet dragen voor het sproeien.

Een kind wordt geacht betrokken te zijn bij sproeiwerkzaamheden als het kind:

- betrokken was bij het sproeien van pesticiden of insecticiden
- aanwezig was of in de buurt werkte van een boerderij tijdens het sproeien van pesticiden, of
- binnen minder dan 12 uur na het sproeien een besproeide boerderij weer betrad.

Werken met landbouwchemicaliën houdt in dat een kind omgaat met landbouwchemicaliën en betrokken is bij zaken als aankoop, transport, opslag, mengen, laden, spoelen van verpakkingen en sproeimachines, of afvoer.
(NORC, 33/34)

kinderen dat op boerderijen wordt aangetroffen, varieert aanzienlijk per bedrijf. Een bedrijf meldde verrassend genoeg dat het in de afgelopen jaren geen gevallen had vastgesteld, en schreef dit toe aan zijn langdurige relaties met de coöperaties waar het zijn cacao van koopt. Andere bedrijven rapporteerde dat er duizenden kinderen in hun waardeketen werden aangetroffen. Een van de bedrijven meldde zelfs dat 31 % van de ondervraagde kinderen betrokken was bij kinderarbeid. Uit de bedrijfscijfers blijkt ook dat de identificatie van kinderen die betrokken zijn bij kinderarbeid, niet betekent dat die kinderarbeid ook automatisch wordt aangepakt. Slechts een zeer klein aantal bedrijven rapporteert cijfers, maar de weinige cijfers die er zijn, tonen aan dat zelfs binnen succesvolle projecten veel of zelfs de meeste kinderen blijven werken.

Systemen voor het toezicht op en de aanpak van kinderarbeid

Een systeem voor het toezicht op en de aanpak van kinderarbeid is een middel om kinderarbeid aan te pakken en te voorkomen. Een dergelijk systeem is ingebed in een toeleveringsketen of gemeenschapsstructuur. Aangeduide lokale contactpersonen brengen regelmatig een bezoek aan de gezinnen en spreken met zowel de ouders als de kinderen. De informatie van al die controlebezoeken wordt naar een centrale databank gestuurd. Wanneer kinderarbeid wordt vastgesteld of wanneer wordt vastgesteld dat kinderen het risico lopen om in de kinderarbeid te belanden, wordt voor een passende oplossing gezorgd. Er zijn verschillende vormen van ondersteuning mogelijk op het niveau van het kind, het gezin, de coöperatie of de gemeenschap: van het verstrekken van uittreksels uit geboorteakten tot de terbeschikkingstelling van schoolmateriaal en het opzetten van een inkomensgenererend project voor de vrouwen van het dorp. Zodra een kind in dit systeem is geregistreerd, wordt de blootstelling aan kinderarbeid van dat kind verder gevolgd, evenals het schoolbezoek.

Het eerste cacaospecifieke systeem voor de detectie en aanpak van kinderarbeid werd een aantal jaar geleden ontwikkeld door het International Cocoa Initiative (ICI) in samenwerking met Nestlé. Daarbij werd uitgegaan van modellen ontwikkeld door de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). Nestlé heeft zich er inmiddels toe verbonden om tegen 2025 in de hele Afrikaanse toeleveringsketen dergelijke systemen in te voeren. Mars startte een gelijkaardig initiatief om risicogezinnen op te sporen.

ICI heeft de ambitie uitgesproken om tegen 2025 100 % van de cacaotelende huishoudens in Ivoorkust en Ghana op te nemen in doeltreffende systemen die kinderen moeten beschermen, zoals systemen die kinderarbeid detecteren en aanpakken. Dit zou een aanzienlijke schaalvergroting betekenen ten opzichte van de 10 à 20 % van de gezinnen die in 2020 onder die systemen

vielen. Het is de bedoeling van ICI dat 25 % van de huishoudens die cacao telen, rechtstreeks onder systemen vallen die door ICI worden geïmplementeerd of door ICI worden ondersteund. De rest van het opschalingsinitiatief wordt dan los van ICI geïmplementeerd. ICI blijft echter wel de katalysator die dankzij de innovatie, leersystemen, belangenbehartiging en systeemversterking van het initiatief een faciliterende functie heeft (ICI Cocoa Initiative 2020).

ICI schat dat zijn systeem voor de detectie van de ergste vormen van kinderarbeid minstens 60 % identificeert van de kinderen in gemeenschappen waar kinderarbeid wordt gebruikt. Uit de impactanalyse blijkt dat dergelijke systemen kinderarbeid met 50 % kunnen verminderen bij de kinderen die als kindarbeiders worden geïdentificeerd. Hoewel deze cijfers bemoedigend zijn en een hoger succespercentage laten zien dan alle andere acties tegen kinderarbeid, kan zelfs dit uitstekende praktijkvoorbeeld maar voorkomen dat 30 % van de kindarbeiders gevaarlijk werk uitvoert.

Momenteel zijn de meeste van de systemen die de ergste kinderarbeid opsporen, alleen beschikbaar in boerengemeenschappen of coöperaties die deel uitmaken van bedrijfsprogramma's. Deze zijn meestal actief in de beter georganiseerde segmenten van de cacaosector. De meeste cacao is echter nog steeds niet traceerbaar en de niet-traceerbare cacao is mogelijk afkomstig uit gebieden waar de producenten niet georganiseerd zijn in boerengroepen en de risico's op kinderarbeid waarschijnlijk groter zijn.

Veel bedrijven zijn nu bezig met het uitrollen van soortgelijke systemen, sommige via de ICI, andere via hun eigen projecten. Om de aanzienlijke kosten van de implementatie van een uitgebreid systeem van detectie en aanpak te verminderen*, voeren ICI en enkele van zijn partners een proefproject uit met innovaties en aanpassingen om het systeem meer schaalbaar te maken, bijvoorbeeld door zich te richten op doelgroepen op basis van de risico's die ze lopen. De producerende landen hebben ook hun eigen monitoringsystemen voor kinderarbeid ingevoerd, zoals het Ghana Child Labour Monitoring System (GCLMS) en het Système d'Observation et de Suivi du Travail des Enfants (SOSTECI) in Ivoorkust.

---

* We merken op dat een systeem voor het detecteren en aanpakken van kinderarbeid zo'n 85 dollar per huishouden per jaar kost. Dat komt neer op slechts 2,5 tot 3,5 procent van wat de bedrijven de boeren betalen voor hun cacao. De prijs die de cacaoboer krijgt, is slechts 5 à 6 % van de prijs die de eindklant betaalt voor een reep chocolade. Het is een interessante boodschap van de cacaosector: dat zelfs een fractie van de uiteindelijke verkoopprijs te veel wordt beschouwd om een schandalige kwestie als kinderarbeid aan te pakken.

Hoewel sommige van deze alternatieven potentieel hebben, bestaat er een groeiend risico dat verschillende monitoringsystemen die verschillende methoden gebruiken, radicaal verschillende resultaten opleveren, ook al gebruiken ze allemaal dezelfde noemer, en dat er inefficiënties ontstaan bij het uitrollen van verschillende benaderingen. Om een devaluatie van de terminologie en een verwatering van het effect te voorkomen, is het dringend noodzakelijk dat gemeenschappelijke definities worden vastgelegd, normen en benchmarks worden gedefinieerd en - naarmate de schaalvergroting vordert - de coördinatie, de harmonisatie en de samenhang worden verbeterd.

Rol van de overheid van de producerende landen

Er is een belangrijke rol weggelegd voor nationale regeringen en ontwikkelingsorganisaties bij de bestrijding van kinderarbeid, met name op het gebied van de toegang tot onderwijs, bewustmaking en de rechtsstaat.

Toegang tot onderwijs

Waar er geen scholen zijn, werken kinderen meestal op de boerderijen. Veel cacaoproducerende landen bieden tegenwoordig schoolsystemen aan die toegankelijk zijn voor alle kinderen en die goed onderwijs garanderen. Zowel in Ivoorkust als in Ghana is het aantal leerlingen in het basisonderwijs toegenomen, hoewel het onderwijs er nog niet universeel is en de kwaliteit van het onderwijs nog veel ruimte laat voor verbetering.

Voor beide grote West-Afrikaanse cacaoproducerende landen is middelbaar onderwijs een grotere uitdaging, wat het probleem van kinderarbeid nog groter maakt aangezien kinderen onder de vijftien jaar niet voltijds kunnen werken maar naar school moeten. In Ghana is het secundair onderwijs in principe gratis en universeel, maar het onderwijssysteem kan de leerlingaantallen niet aan en de onderwijsdekking in het land is verre van universeel. In Ivoorkust is de onderwijsdekking nog veel kleiner. Er is wat schoolbezoek betreft ook een groot onevenwicht tussen jongens en meisjes, dat op hogere leeftijd steeds groter wordt. Vaak moeten oudere meisjes thuis blijven om te helpen bij huishoudelijke taken.

Sensibilisering

Een belangrijke rol voor de nationale overheden is te zorgen voor duidelijke communicatie en bewustmaking van het publiek met betrekking tot belangrijke kwesties. Er moet op dit punt nog veel vooruitgang worden geboekt. Terwijl er al enkele jaren vooruitgang wordt geboekt in het erkennen van de uitdagingen, zijn de afgelopen jaren overheden de kwestie van de kinderarbeid weer gaan minimaliseren, waarbij ze het meehelpen van kinderen vaak verwarren met de ergste vormen van kinderarbeid. Beweringen dat de

meeste kinderen na schooltijd alleen maar wat meehelpen op de boerderij komen niet overeen met de realiteit van recent onderzoek.

Rechtsstaat

Zowel Ghana als Ivoorkust hebben een uitgebreid wettelijk kader ontwikkeld en geïmplementeerd, evenals een reeks relevante wettelijke uitvoeringsinitiatieven. Voorzichtigheid is geboden bij de handhaving van wetgeving inzake kinderarbeid. In het geval van kinderarbeid en de voorwaardelijke ergste vormen van kinderarbeid is de beste remedie vaak om de gezinnen van de cacaotelers te helpen bij het wegnemen van de redenen waarom de kinderen moeten werken. Bewustmaking en gemeenschapsontwikkeling zijn ook daar een onderdeel van de noodzakelijke interventies. Bij de ergste vormen van kinderarbeid moeten de betrokken autoriteiten echter sterkere interventies overwegen. Gedwongen kinderarbeid en mensenhandel zijn strafbare feiten.

Gender-ongelijkheid

Veel cacaoboerderijen in West-Afrika worden geleid door vrouwen. De beschikbare gegevens zijn onbetrouwbaar maar in Ghana zou ongeveer een kwart van de cacaoplantages worden gerund door vrouwen (Marston 2016). Vrouwen werken bovendien als arbeider op cacaoplantages, vaak tegen een lager loon dan mannen. Hun rol wordt vaak niet erkend of voldoende beloond. Vrouwen mogen vaak geen land bezitten en mede door het hoge percentage dat niet kan schrijven of rekenen, delen ze vaak niet in de opbrengst van de familieboerderij. Bovendien worden vrouwen vaak geconfronteerd met sociaal-culturele systemen die het hen niet mogelijk maken om hun cacaoboerderij te leiden als een succesvol bedrijf. Zij hebben ook moeilijker toegang tot bijkomende diensten, kredieten en certificering dan hun mannelijke collega's. Bovendien zijn vrouwen vaak ondervertegenwoordigd in boerenorganisaties, op openbare bijeenkomsten en in leidinggevende functies binnen de gemeenschappen.

Hoewel er verschillen zijn tussen de taken van mannen en vrouwen, houden vrouwen zich bezig met de meeste stappen van de cacaoproductie, van het voorbereiden van zaailingen tot de verkoop van bonen. Naast de ondersteuning van de cacaoproductie staan de vrouwen in voor het huishouden, de opvoeding van de kinderen en de voedselproductie, wat een zware werklast met zich meebrengt.

Tenzij specifiek gericht op vrouwen, bereiken de duurzaamheidsprogramma's in de cacaosector vaak niet de vrouwen in cacaoproducerende gemeenschappen. Dit heeft negatieve gevolgen voor de vrouwen zelf en is

als zodanig reden genoeg om ervoor te zorgen dat bedrijfs- en overheids-programma's zodanig worden opgezet dat de participatie en inclusie van vrouwen wordt gewaarborgd. Het is belangrijk dat de vrouwen - bewust of onbewust- deelname niet wordt ontzegd.

Gender-inclusieve structuren zijn bovendien essentieel omdat vrouwen zaken veranderen, voor zichzelf en anderen. Projecten voor kwesties als armoedebestrijding, kindervoeding, bosbehoud en sensibilisering voor kinderarbeid zijn steevast doeltreffender als de vrouwen in de gemeenschappen erbij betrokken zijn. Als vrouwen vaker het werk op het veld doen, is het noodzakelijk dat ze ook een opleiding krijgen in goede landbouwpraktijk. Als vrouwen meer kunnen verdienen, hebben ze de neiging om meer uit te geven aan essentiële huishoudelijke artikelen en diensten dan wanneer hun mannelijke tegenhangers het geld verdienen. Door ervoor te zorgen dat vrouwen worden betrokken bij de bewustmakingsprojecten op het gebied van kinderarbeid, wordt een bredere acceptatie door de gemeenschap bereikt. Door vrouwen het recht te geven om land en bomen te pachten, worden de bossen beter beschermd en de bestaande ecosystemen beter in stand gehouden. De lijst is lang.

Steeds meer projecten houden rekening met het perspectief van de vrouwen. Het ontbreekt echter aan projecten waar gendergelijkheid en de vrouw centraal staan. Een duurzame verbetering van de situatie van vrouwen houdt ook in dat de mannen in de gemeenschappen anders gaan denken. De transformatie van traditionele, vaak beperkende gewoonten naar meer gelijkheid tussen mannen en vrouwen vergt grotere inspanningen dan nu het geval is. Ook in dat opzicht is er een grote verantwoordelijkheid voor de overheden van de producerende landen. De gelijkheid van mannen en vrouwen speelt in alle kwesties een grote rol en zou een centraal onderdeel moeten zijn van alle programma's in de cacaosector.

Ondervoeding bij zuigelingen

Cacao is een gewas waarvoor de boeren slechts enkele betalingen per jaar ontvangen. Dat inkomen is geen leefbaar inkomen. Als gevolg hiervan kunnen veel boeren zich in de maanden voor de volgende oogst - het magere seizoen - zich geen degelijke voeding voor hun kinderen veroorloven. Geschat wordt dat 20 % tot 30 % van de kinderen in de cacaogemeenschappen kampt met groeiachterstand (IDH 2019). Groeiachterstand en ondervoeding bij zuigelingen kunnen in latere levensstadia nadelen met zich meebrengen, zoals een verminderde fysieke en mentale capaciteit.

Gezondheidszorg en sanitaire voorzieningen

Een van de grootste uitdagingen in de plattelandsgemeenschappen waar cacao wordt verbouwd, is het gebrek aan voldoende gezondheidszorg en schoon drinkwater, in combinatie met een omgeving waarin tropische ziekten vaak goed gedijen. Het gebrek aan schoon drinkwater, het voorkomen van ziekten die endemisch zijn in de cacaoteeltgebieden en klachten zoals rug- en gewrichtspijn en een slecht gezichtsvermogen hebben grote gevolgen. Wanneer gezondheidsvoorzieningen toch beschikbaar zijn, zijn ze vaak niet betaalbaar voor de meeste plattelandsgezinnen. Hierdoor moeten ze wachten voor ze een beroep doen op de gezondheidszorg. Hun ziekte is dan vaak veel ernstiger en moeilijker - en duurder - te behandelen. Een slechte gezondheid leidt voor de cacaoboeren bovendien tot productiviteits- en inkomensverlies en vergroot de afhankelijkheid van de andere arbeiders in het huishouden, waaronder kinderen.

Rechten van werknemers

Hoewel cacao een gewas is dat door kleine boeren wordt verbouwd, is het overal ter wereld gebruikelijk in de cacaosector om gebruik te maken van ingehuurde seizoensarbeiders. In Ghana wordt vaak gebruik gemaakt van ingehuurde arbeidskrachten om pieken op te vangen, hoewel dit in Ivoorkust minder gebruikelijk lijkt (Hainmueller/Hiscox/Tampe 2011: 30; Selten 2015: 25-27; Bymolt/Laven/Tyszler 2018: 165-166).

Er zijn meldingen van slavenarbeid, d.w.z. mensen die hun schulden op de plantages moeten afbetalen en daarom hun werk niet mogen verlaten totdat zij hun schuld hebben afgelost (Republiek Ivoorkust 2008: 54 e.v.; Republiek Ghana 2008: 151-157). Een groot deel van deze werknemers werkt zonder enig contract en op tijdelijke basis. Bovendien wordt in veel regio's buiten West-Afrika cacao verbouwd op grotere plantages, waar de rechten van werknemers een steeds relevanter en belangrijker onderwerp worden.

Lage arbeiderslonen

De situatie van de meeste arbeiders op de plantages blijft precair. Een groot deel van de werknemers werkt er zonder arbeidsovereenkomst en slechts tijdelijk. Een vergelijking met het leefbare loon voor de bananensector in Ghana laat zien dat de meeste arbeiders op de Ghanese cacaoplantages veel minder verdienen dan een leefbaar inkomen (Smith 2017). Al tien jaar geleden wezen studies op de soms extreem lage inkomens van de arbeiders op de cacaoplantages. Arbeiders in Ivoorkust en Ghana verdienden tussen 150 en 300 euro per jaar, een groot aantal onder hen zelfs nog minder. (Republiek Ivoorkust 2008; Republiek Ghana 2008).

Als gevolg daarvan is er, ondanks de grote werkloosheid in Ghana en Ivoorkust, een tekort aan seizoensarbeiders: mensen zijn niet bereid of in staat om te werken voor een loon dat onder het bestaansminimum ligt. De meeste boeren kunnen geen hogere lonen betalen omdat ze zelf erg weinig verdienen. Bovendien is het inkomen van vrouwelijke dagloners in de cacaoteelt aanzienlijk lager dan dat van mannen.

Werknemersorganisaties

Sterke arbeiders- en boerenorganisaties zouden zowel de boeren als hun werknemers kunnen helpen om hun eigen rechten op te eisen. Tot nu toe is echter slechts een klein deel van de werknemers en boeren georganiseerd in werknemersorganisaties en zijn de bestaande organisaties te zwak om hogere prijzen af te dwingen. Van de belangrijkste cacaoproducerende landen heeft alleen Ecuador het in 1975 gelanceerde IAO-verdrag 141 inzake de organisatie van plattelandsarbeiders geratificeerd, dat de vorming van verenigingen van werknemers, huurders, kleine boeren en bedrijfjes bevordert. Geen van de grote cacaoproducerende landen heeft op dit moment een beleid om boeren en arbeiders te ondersteunen bij het organiseren van hun belangen.

Pachters en boeren die hun pacht deels met hun oogst betalen

De meeste inspanningen op het gebied van duurzaamheid in de cacaosector zijn gericht op de cacaoboeren, die over het algemeen worden beschouwd als de eigenaars van het land. Veel van de mensen die op de boerderijen werken zijn echter noch ingehuurde krachten noch eigenaars maar wel pachters, of toch iets dergelijks. Hoewel deze systemen verschillen, is er inzake duurzaamheid tot nu toe weinig rekening gehouden met de situatie van deze mensen. Dit is iets wat de cacaosector de komende jaren tot in de details zal moeten aanpakken.

Huursystemen in Ghana

Het abunu-systeem

In het abunu-pachtsysteem krijgen boeren toestemming van landeigenaren die hun land niet of slechts gedeeltelijk gebruiken, om dat land om te vormen tot een cacaoplantage. In ruil voor hun werk, dat hen gemiddeld vier tot tien jaar kost, mogen ze de helft van het land blijven bewerken. De andere helft van de plantage gaat terug naar de landeigenaren.

Het abusa-systeem

In het pachtsysteem genaamd abusa pachten boeren grond van landeigenaren die het werk op de plantage niet zelf kunnen of willen beheren. In ruil daarvoor moeten ze meestal de helft, soms zelfs twee derde van hun oogst afstaan aan de landeigenaar. Dit varieert al naargelang het succes van de oogst.

Er zijn momenteel geen betrouwbare gegevens over het percentage huishoudens dat in het kader van systemen als *abunu* of *abusa* werkt. De overheid rapporteert relatief lage cijfers. Uit studies blijkt evenwel dat in sommige regio's een kwart tot wel een derde van de plantages wordt uitgebaat door pachters. Op dit moment houden de systemen in Ghana geen rekening met het feit of na het betalen van de pacht voldoende inkomen overblijft om een fatsoenlijk bestaan te kunnen leiden. Heel dit probleem is onderbelicht. Maar aangezien zelfs de boeren die eigenaar zijn van het land vaak geen leefbaar inkomen hebben, mag ervan worden uitgegaan dat de situatie van veel pachters veel slechter is.

Samenvatting

Schendingen van de mensenrechten zijn een frequent gegeven in de cacaosector. Deze schendingen zijn onder meer gender-ongelijkheid, (de ergste vormen van) kinderarbeid, gebrek aan onderwijs, ondervoeding (van zuigelingen), onvoldoende gezondheidszorg en sanitaire voorzieningen, onzekerheid over de eigendom van land, over boombeheer en de rechtsstaat, en schendingen van arbeidsrechten van kleine boeren, arbeiders en huurders.

In Ivoorkust en Ghana werken 1,5 miljoen kinderen in de cacaoteelt. 95 % van de kindarbeiders wordt blootgesteld aan de ergste vormen van kinderarbeid, zoals het werken met gevaarlijk gereedschap of schadelijke pesticiden. De meesten worden blootgesteld aan meer dan één vorm van gevaarlijk werk. De investeringen en ambities moeten met een veelvoud worden verhoogd en moeten focussen op zowel oplossingen als preventie. Hoewel de huidige interventies inzake goede praktijkvoorbeelden sommige kinderen misschien uit de kinderarbeid kunnen halen, moeten de onderliggende oorzaken - zoals armoede bij de boeren, afwezigheid van of toegang tot goede scholen en ontoereikende lokale infrastructuur - worden aangepakt om het probleem van de kinderarbeid op te lossen.

Vrouwen doen veel van het werk in de cacaosector maar worden hiervoor niet voldoende erkend of beloond en worden vaak uitgesloten van eigendom en deelname aan veel aspecten van het leven. Er is vaak geen gezondheidszorg beschikbaar of deze is onbetaalbaar. Armoede leidt tot ondervoeding van zuigelingen en groeiachterstand bij kinderen. Dit kan leiden tot een aantal gezondheidsgerelateerde nadelen. Bij de meeste debatten over mensenrechten worden seizoenswerkers en ingehuurde krachten vaak over het hoofd gezien.

7. Het milieu

De afgelopen jaren heeft het debat over duurzame cacao zich uitgebreid naar nieuwe gebieden. Waar in eerste instantie kinderarbeid centraal stond, werd armoede als tweede belangrijke aandachtspunt toegevoegd. De afgelopen jaren is ontbossing erkend als de derde grote uitdaging waarvoor de hele sector oplossingen moet vinden. Dit geeft aan hoezeer het debat over duurzame cacao vanaf bovenaf bepaald is geweest. Hoewel ontbossing en armoede al tientallen jaren een probleem zijn, is aan deze belangrijke kwesties erg weinig aandacht besteed . Andere milieukwesties die een rol beginnen te spelen, zijn onder meer de klimaatverandering, het verlies van biodiversiteit, het gebruik van landbouwchemicaliën, en de noodzaak van boslandbouw.

Ontbossing

De cacaoproductie is wereldwijd een drijvende kracht geweest achter de ontbossing. Het natuurlijke bosareaal in Ghana en Ivoorkust is in de afgelopen drie decennia met meer dan 70 % afgenomen. De laatste overgebleven nationale bossen worden er bedreigd of zijn al beschadigd. Het tempo van de ontbossing in Ivoorkust en Ghana lijkt te vertragen, mede dankzij het Cocoa and Forests Initiative. De weinige bossen die er overblijven, zijn echter nog steeds bedreigd. (Global Biodiversity Outlook p. 55) Bovendien staan de regenwouden in Indonesië, het Amazonegebied, Colombia en het Congobekken onder druk van oprukkende cacaoboerderijen. Terwijl kinderarbeid en in mindere mate boerenarmoede worden gezien als grotendeels West-Afrikaanse uitdagingen, zijn de milieuproblemen bij de productie van cacao echt mondiaal van aard.

Impact van ontbossing

Ontbossing heeft veel gevolgen. De meest voor de hand liggende zijn het verlies aan biodiversiteit en habitat. Het uitsterven van vele vormen van flora en fauna is een direct gevolg. Maar door de grootschalige ontbossing komt de mensheid ook steeds vaker in contact met potentieel dodelijke ziekteverwekkers, een onderwerp dat in de publieke perceptie van het afgelopen jaar aanzienlijk urgenter is geworden. Bossen leveren bovendien een enorme klimatologische bijdrage. Zo fungeren ze als enorme koolstofopslagsystemen en als ‘regenmachines’. Het verdwijnen van bossen versnelt de klimaatverandering.

Traceerbaarheid

De beloofde nationale systemen voor controle en traceerbaarheid zijn drie jaar na de lancering van het Cocoa and Forests Initiative nog steeds dode letter. Interessant is dat een aantal van de grootste cacao- en chocolade-bedrijven nu zijn begonnen met het publiceren van hun cacaobronnen - toch op coöperatieniveau - op individuele basis. Deze individuele bedrijfsinitiatie-

ven zijn essentieel om vooruitgang te boeken in het debat. Andere bedrijven worden aangespoord om deze voorbeelden te volgen. Tegelijkertijd zou het verstandig zijn dat de actoren uit de sector nauwer samenwerken om ervoor te zorgen dat het formaat waarin de gegevens worden gedeeld, onderling maar ook met andere belangrijke gegevensbronnen, zoals satellietbeelden, compatibel is om ervoor te zorgen dat ze nuttige instrumenten zijn bij de bewaking en het opvolgen van de bescherming van de bossen.

Bovendien moet bij het ontwerpen van deze traceerbaarheidssystemen rekening worden gehouden met de belangen van de boeren. Er moet worden voorkomen dat de boeren worden gedwongen om met een hele reeks systemen rekening te houden die allemaal hun eigen aanvullende eisen stellen. Boeren moeten ook toegang hebben tot de gegevens over hun bedrijf en moeten er de eigenaar van zijn.

Bij de traceerbaarheid naar de bron moeten ook de resterende bossen in kaart worden gebracht. Alleen zo kan men bepalen of de cacao werd geteelt zonder dat bossen werden gekapt en kan de data worden verzameld die noodzakelijk is om de boeren te belonen die de bossen ontzien.

Herbebossing en bosherstel

Een einde maken aan de ontbossing is echter niet genoeg. Er zijn al zo veel oude bossen verloren gegaan dat het nu van cruciaal belang is dat de milieufuncties van delen van nieuw ontboste gebieden worden hersteld en dat nieuw regenwoud de kans krijgt om zich over een langere periode te vormen. In delen die nog steeds als landbouwgrond (voor cacao) zullen worden gebruikt, moeten boslandbouwsystemen de norm worden.

Bosbescherming en mensenrechten

De bescherming van de bossen moet gebeuren op een manier die de mensenrechten respecteert en handhaaft. Gewelddadige uitzettingen van boeren uit recentelijk ontboste gebieden, zoals de afgelopen jaren meermaals is gebeurd, mogen geen deel uitmaken van het antwoord. Bosbescherming betekent niet dat je de lokale bevolking verdrijft van hun landbouwgrond. Men mag van de boeren geen criminelen maken. Het is noodzakelijk om de landbouwhuishoudens te betrekken bij de besluitvorming over de bescherming en het herstel van de bossen in hun gebied, en om ervoor te zorgen dat

dit economische voordelen oplevert. Waar dit niet mogelijk is, moeten voor die mensen alternatieve bronnen van duurzaam inkomen worden gevonden. Boeren die nationale parken en beschermde gebieden zijn binnengedrongen, deden dit vaak bij gebrek aan alternatieven. Bovendien konden ze dit doen omdat lokale ambtenaren vaak een oogje dichtknijpen. Gemeenschappen die zich momenteel in beschermde gebieden bevinden, moeten worden gerelokaliseerd door realistische alternatieven aan te bieden.

Boslandbouw*

Systemen van boslandbouw in de cacaosector kunnen veel ecologische voordelen hebben: behoud van biodiversiteit van flora en fauna, koolstofvastlegging, behoud en versterking van de bodemvochtigheid en -vruchtbaarheid, betere bestrijdingsmogelijkheden bij plagen, microklimaatbeheersing zoals het stimuleren van regenval, en veel andere voordelen.

Problemen bij de huidige systemen van boslandbouw

Beperkte impact van de huidige inspanningen

Er heerst een grote kloof tussen de huidige realiteit van de boslandbouw in de cacaosector enerzijds en het potentieel ervan anderzijds. Er is geen eensgezindheid over een geschikte definitie. Hierdoor gebruiken de bedrijven elk een andere definitie en is er veel verwarring ontstaan. Bovendien hebben de sectorale verbintenissen en de certificering weinig effect. Dat komt omdat ze niet worden gecontroleerd of ter plaatse maar gedeeltelijk worden geïmplementeerd (Higonnet e.a.). Voor een groot stuk is dit te wijten aan de lage - en veranderlijke - criteria om boslandbouw te realiseren en aan het gebrek aan handhaving, niet alleen binnen het CFI in het GEA maar ook bij zowel de grootschalige certificeringslabels die ook boslandbouw omvatten als de overheidsnormen van Ghana en Ivoorkust die rekening houden met boslandbouw en ontbossing. De meeste inspanningen blijven bovendien ongecoördineerd. Daarbij is er weinig synergie tussen de bedrijven en de landschappen die ze exploiteren, wat leidt tot minimale verbeteringen inzake landschapstransformatie en boslandbouw.

Boslandbouw mag niet in de plaats komen van bos

Ondanks de goede bedoelingen maken *schaduwnormen* - want dat is wat de huidige vrijblijvende duurzaamheidsnormen zijn - de aantasting mogelijk van bestaande, meer complexe boslandbouwsystemen en stimuleren dit zelfs, om toch maar de productiviteit te stimuleren. Boslandbouw mag niet in de plaats

---

* Dit hoofdstuk is een verkorte versie van de Cocoa Barometer Consultation Paper on Agroforestry, dat in juni 2020 is uitgebracht. Deze publicatie vindt u op **www.cocoabarometer.org**.

komen van bos* en evenmin kan een vereenvoudigd boslandbouwsysteem meer diverse systemen vervangen. In plaats daarvan moeten systemen van boslandbouw worden gebruikt om de veerkracht van cacaotelende regio's te versterken en aangetaste gronden te herstellen. Alle monocultuur van cacao moet na verloop van tijd worden vervangen door een systeem van boslandbouw. Daarbij moeten progressief meer en meer systemen van boslandbouw worden ingevoerd.

Lage overlevingskansen voor bomen en boomzorg door boeren

De impact van herbebossingscampagnes in het kader van boslandbouw is bij bestaande cacaopercelen helaas minimaal. In Ivoorkust bedroeg het overlevingspercentage van de gedistribueerde bomen minder dan 2 % (Sanial 2019), ondanks een groot aantal campagnes. Zelfs wanneer de bomen de distributie overleven, worden de meeste jonge zaailingen tijdens het wieden verwijderd. Dat is te wijten aan een gebrek aan opleiding over goede boslandbouwpraktijk bij de mensen die het eigenlijke werk verrichten op de boerderij, zoals deelpachters (Uribe-Leitz en Ruf 2019). Dit toont duidelijk aan dat er behoefte is aan intensieve training, onderwijs en samenwerking met cacaoboeren en landarbeiders om voor een succesvolle overgang te zorgen van monocultuur naar boslandbouw. Hoewel de bedrijven die het CFI onderschreven miljoenen "multifunctionele" bomen verdeelden voor de boslandbouw (en honderdduizenden boeren informeerden over klimaatvriendelijke cacaoteelt), blijft de vraag hoeveel van deze bomen zullen overleven om uiteindelijk hun doel te dienen.

De toepassing van boslandbouw door de boeren in de huidige monoculturensystemen is erg beperkt. Daar zijn verschillende redenen voor. De kosten en baten van boslandbouw zijn vaak onduidelijk voor de boeren, en veel boeren zijn ervan overtuigd dat een vollezon-monocultuur de juiste manier is. Weinig boeren kunnen zich de initiële investeringen voor de overgang naar boslandbouw veroorloven. De onzekerheid over grondbezit en boombezit zorgt voor extra barrières. Als de programma's inzake boslandbouw geen rekening houden met geslacht, zullen maar weinig vrouwelijke boeren bereid zijn om deel te nemen. Ten slotte, wanneer boeren toegang hebben tot nieuw cacaoplantgoed, gaat het vaak om variëteiten die zijn aangepast voor de vollezoncultuur. Deze variëteiten zijn daarom niet erg geschikt voor boslandbouw.

---

* Zoals gedefinieerd in de nationale regelgeving en met gebruikmaking van HCS- en HCV-methoden voor de cacaoproductie.

Geen ontbossing is niet hetzelfde als boslandbouw in de cacaoteelt
Er is geen direct verband tussen het bevorderen van de boslandbouw en het stoppen van de ontbossing. Boslandbouw kan geen natuurlijke bossen vervangen. Cacao uit boslandbouw kan echter een kleine bijdrage leveren aan maatregelen die eerdere ontbossing compenseren en herstellen. In die zin is boslandbouw belangrijk voor bedrijven in de cacaosector, die in het verleden hebben geprofiteerd van de ontbossing in hun toeleveringsketens.

Boslandbouw is ook belangrijk voor de grote cacaoproducerende landen omdat zij dringend hun landschappen weer moeten vergroenen. Een aantal van die landen dreigen hun certificering te verliezen als gevolg van het verlies van bossen. Voor dergelijke landen kan het invoeren van boslandbouw, waar dit mogelijk is, helpen om de regen vast te houden en een deel van de bossen te herstellen.

Collaboratieve ontwikkeling van landschapsbenaderingen
Veel initiatieven van boslandbouw beperken zich momenteel tot het niveau van cacaoplantages. Er is echter een perspectief op landschapsniveau nodig, zowel om de restanten van natuurlijke bossen te beschermen als om de ontbossing en de aantasting van bossen uit het verleden te herstellen. Een aanpak op landschapsniveau plaatst boslandbouw in een bredere context van milieuduurzaamheid, veerkracht, verzachting van klimaatgevolgen en aanpassingsstrategieën. Een dergelijke aanpak integreert ook belangen met betrekking tot een verscheidenheid aan grondstoffen, naast cacao, voeding, niet-houten bosproducten en hout. Deze diversiteit in het landgebruik kan milieuvoordelen opleveren, zoals een stabiele watervoorziening, habitats voor bestuivers, een betere bodemkwaliteit, corridors voor de fauna, en de bestrijding van plagen en ziekten.

Er zijn structurele veranderingen nodig bij het beheer van de boslandbouw. Zo is een verschuiving nodig van het cacaoperceel naar het landschapsniveau en is collectieve en inclusieve landschapsontwikkeling nodig die lokaal gedefinieerd worden dankzij een collaboratieve aanpak van beneden uit.*

De kern-/minimumeisen voor een standaard inzake boslandbouw moeten worden gezien als een (slimme) mix van maatregelen die samen een algemene landschapsnorm vormen. Elementen waarmee rekening moet worden gehouden bij het organiseren van boslandbouw in de cacaoteelt op zowel perceel- als landschapsniveau zijn onder meer

---

* Voor een meer diepgaande bespreking van lokaal gedefinieerde samenwerkingsverbanden en de inclusie van boeren wordt verwezen naar hoofdstuk 8 (“Faciliterende omgeving”).

- de instandhouding van ecosysteemgerelateerde diensten op het landbouwbedrijf (zoals CO2-vastlegging, biodiversiteit, nutriëntencyclus, ongediertebestrijding, bestuivershabitats, bodemkwaliteit, enz.), het op termijn verrijken van de productie dankzij de overgang van monocultuur en vereenvoudigde boslandbouw naar meer gediversifieerde systemen, hetzij op het niveau van het perceel of bedrijf, hetzij op het niveau van de gemeenschap en het landschap.

- hulp bij het herstel van aangetaste bossen waardoor milieudiensten worden hersteld (zoals de bescherming van de biodiversiteit, het verbinden van oerbossen, het bieden van een habitat voor inheemse soorten, het voorkomen van bodemaantasting en de daarmee gepaard gaande watervervuiling, en het behoud van natuurlijke stromen, plaatselijke vochtigheid en regenval);

- verhoging van de productiviteit en de veerkracht van de cacaoteeltgebieden op lange termijn;

- verbetering van het levensonderhoud van de boeren door hen een gediversifieerd inkomen en voedselzekerheid te bieden via andere renderende gewassen en basisvoedingsmiddelen.

Aantasting van gronden

De ambachtelijke en kleinschalige goudwinning, die *galamsey* wordt genoemd in Ghana en *orpaillage* in Ivoorkust, is een groot probleem in de West-Afrikaanse cacaoteelt. De laatste jaren is het aantal mijnwerkers - en de schade die zij veroorzaken - sterk toegenomen. Goudprijzen op recordhoogte en de strijd om te kunnen leven van landbouw hebben wereldwijd geleid tot een explosieve groei van ambachtelijke en kleinschalige mijnbouwactiviteiten. Het gebruik van kwik voor de winning van goud veroorzaakt ernstige milieuschade. Het vergiftigde afvalwater is niet geschikt om te drinken of om te gebruiken voor irrigatie, en de verontreinigde modderstroom uit de mijnen veroorzaakt extra schade in rivieren en meren. In veel cacaoteeltregio's waar goud aanwezig is, laten boeren kleinschalige mijnactiviteiten toe op hun land in ruil voor vergoeding in contanten. Dit leidt tot bodemerosie en vaak tot landverlies voor de cacaoteelt.

Boombeheer en boomkap

Ook de houtindustrie versterkt de ontbossing en de aantasting van de gronden. Het recht om de bomen te kappen, is vaak niet in handen van de cacaoboeren zelf. Een voorzichtige eerste stap is net gezet in Ghana, waar

enkele cacaoboeren onlangs de rechten op niet-cacaobomen op hun land hebben verkregen. Dit proces was echter zeer lang en tijdrovend, en het registreren van de bomen is een complex en bureaucratisch proces. Het nieuwe wetboek inzake bosbouw van Ivoorkust maakt het producenten mogelijk om eigenaar te zijn van de bomen op hun percelen. In beide landen blijven land- en boombezit echter grote hindernissen voor de bescherming van oude bomen. De boeren moeten veel meer steun krijgen. De bureaucratie rond dit thema moet sterk worden vereenvoudigd.

Klimaatverandering

Het verlies van bossen en schaduwgevende bomen versterkt de impact van de klimaatverandering. Wanneer bossen worden gekapt, worden lokale watercycli vernietigd, met grote gevolgen voor het lokale klimaat. Er worden immers minder wolken gevormd, de luchtvochtigheid vermindert en de neerslagpatronen veranderen. Ook zwakkere moessons zijn in verband gebracht met ontbossing. Een verlies van tropisch bosareaal van zo'n 50 % veroorzaakt in de regel een lokale temperatuurstijging van ongeveer 1 °C. Grootschalige ontbossing leidt tot een verstoring van het vochttransport in de atmosfeer (Sheil, D. 2019).

Ongunstige weerpatronen nu en dan zijn niet ongewoon. De opeenstapeling van dergelijke gebeurtenissen in de afgelopen jaren is echter opvallend: er is een sterke correlatie tussen ontbossing en het verlies van regenval. De wereldwijde klimaatverandering en de regionale microklimaatveranderingen hebben nu al een enorme invloed op de cacaoproductie en zullen dat de komende jaren nog meer doen. Grote delen van de mondiale cacaoteeltgebieden zullen de komende decennia veel minder geschikt worden voor de cacaoproductie. In bepaalde gebieden zal de productie van cacao volledig onmogelijk worden (Schroth e.a., 2016).

Er wordt gewerkt aan het aanpassen van cacaoboomvariëteiten die beter bestand zijn tegen droogte en extreme temperaturen, en een klimaatvriendelijke landbouwpraktijk zou de aanpassing van cacaobomen aan de uitdagingen die de klimaatverandering met zich meebrengt, kunnen ondersteunen. Bodemwaterbeheer en een goede bemestingspraktijk zouden de situatie kunnen verbeteren, en boslandbouwsystemen vormen naar verwachting de meest doeltreffende aanpassing. Landschapsbrede boslandbouw, gecombineerd met herbebossing, is bovendien de beste optie om regenvalpatronen in regionale microklimaten positief te beïnvloeden.

Opdat deze inspanningen algemeen worden aanvaard, zijn infrastructuur en investeringskapitaal nodig om miljarden klimaatbestendige bomen te laten

planten en te verdelen onder cacaoboeren over de hele wereld. Miljoenen boeren moeten worden opgeleid om een klimaatvriendelijke landbouwpraktijk te kunnen toepassen.

Landbouwchemicaliën

Een van de belangrijkste strategieën van de afgelopen jaren om de productiviteit van de cacaoteelt te verhogen, was een verhoogd gebruik van landbouwchemicaliën. Naast het stimuleren van een goede landbouwpraktijk en het beschikbaar stellen van nieuw plantgoed, zijn meststoffen en pesticiden belangrijke onderdelen van wat cacao- en chocoladebedrijven graag de 'professionalisering' van de boer noemen. Het gebruik van landbouwchemicaliën is echter geen neutrale ingreep in de economie van de landbouwhuishoudens, noch in de ecosystemen van cacaolandschappen.

Meststoffen

Cacaoplantages putten bodems uit, met name in regio's waar de bodem weinig voedingsstoffen bevat. In veel cacaoteeltgebieden is dit het geval. Historisch gezien reageerden de boeren op de uitputting van de bodem door hun boerderijen te verplaatsen en oerbossen te kappen en vervolgens op de vrijgekomen grond cacaobomen te planten. Dit systeem van rooien en verbranden is niet langer leefbaar. Daarom moet de aantasting van de bodem worden voorkomen of, indien deze al vergevorderd is, worden teruggedraaid. In de cacaosector gebruikt men hiertoe vooral synthetische meststoffen.

Bemesting op maat noodzakelijk

Algemene meststoffen werken niet in de cacaosector. De nutriëntensamenstelling van - zowel synthetische als organische - meststoffen moet worden afgestemd op een reeks variabelen, zoals de bodemkwaliteit, de leeftijd van de boom en de vraag of de cacao wordt geteeld via boslandbouw, in de schaduw of in de volle zon (Ureña 2016). De bodemkwaliteit laten testen, kost veel geld, en laboratoria zijn niet altijd beschikbaar. Tegelijkertijd is gedetailleerde informatie over de bodemkwaliteit en de bemestingsbehoeften in West-Afrika schaars. In het kader van een onderzoek uit 1975 werd berekend dat voor Ivoorkust 26 verschillende meststofformules nodig waren om in de behoeften van de verschillende bodemkwaliteiten te voldoen. In een vergelijkbare studie in Ghana werd geconcludeerd dat er minstens 30 verschillende formules nodig zijn. Boeren hebben opleiding nodig om een goede landbouwpraktijk optimaal te kunnen toepassen (Snoeck e.a. 2016, p. 30). Het testen van de bodemkwaliteit, een adequate opleiding van de landbouwers en meststoffen op maat zijn allemaal een noodzaak.

Verkeerd gebruik van meststoffen

De werkelijkheid is echter heel anders. De overheid in Ivoorkust beveelt één meststofsamenstelling aan voor het hele land, en één dosis per hectare voor alle bedrijven, ongeacht het bodemtype, de leeftijd van de bomen of het landbouwsysteem. Hoewel 77 % van de cacaobedrijven in Ivoorkust geen behoefte heeft aan stikstof, is het wel de belangrijkste component van de meststof die momenteel in het hele land wordt gebruikt. Deze meststof - de zogenaamde "Engrais Cacao" - is "geschikt voor maar 16,5 % van de cacao-teeltgebieden in Ivoorkust" (N'Guessan e.a., 2017, p. 513). In Ghana bleek uit een regionaal onderzoek in het Sefwi Wiawso-district dat maar 25,5 % van de boeren meststoffen gebruikt, en geen van de boeren gebruikte de meststof als aanbevolen (Nunoo et al. 2013, p. 27). Verkeerde doseringen kunnen leiden tot een verdere destabilisatie van natuurlijke ecosystemen door vervuiling. Het toedienen van meststoffen aan oude, zieke of laagproductieve bomen brengt geen voordelen en kost geld. Daarom moeten boeren, om effectief gebruik te kunnen maken van meststoffen, hun bedrijven verjongen met hoogproductieve zaailingen. Deze zijn vaak niet beschikbaar of zijn onbetaalbaar.

Organische meststoffen en boslandbouw.

Hoewel ze vaak een snelle oplossing zijn voor multinationals die de opbrengst op korte termijn willen verhogen, brengt het gebruik van kunst-mest vaak veel risico's met zich mee voor de boeren en voor het milieu. Kunstmeststoffen zijn echter niet de enige manier om bodemaantasting te voorkomen of zelfs om te keren. Ook boslandbouw en organische meststof-fen zijn haalbare opties (zie kader hieronder). De meeste van deze projecten zijn echter proefprojecten, waarbij verschillende methoden worden getest en de toepassing ervan op grote schaal wordt uitgeprobeerd. Dit alles - inclusief de toepassing van een goede (biologische) landbouwpraktijken in combina-tie met boslandbouw - vergt aanzienlijke investeringen.

Daarnaast is het verhogen van de hoeveelheid organisch materiaal in de bodem een belangrijk aspect van duurzaam bodembeheer. Dit verbetert immers de bodemstructuur, wat leidt tot een betere plantengroei en zorgt voor extra langzaam vrijkomende voedingsstoffen voor de plantengroei. Organisch bodemmateriaal verhoogt ook de waterretentiecapaciteit van de bodem, wat later een verschil kan maken tussen levensvatbare en niet-levens-vatbare cacaosystemen, op het moment waarop de klimaatverandering de cacaoproductie in sommige gebieden onvermijdelijk zal bedreigen. Dit kan worden bereikt door toevoeging van dierlijke mest, (gesnoeid) plantaardig materiaal van de boslandbouw, dekteeltmateriaal, huishoudcompost, enz.

Alternatieven voor het gebruik van kunstmest

- *Een project in Nigeria liet zien dat het gebruik van biologische landbouwmethoden niet alleen positieve gevolgen had voor het milieu maar ook leidde tot verbetering van de gezondheid van de boeren, hogere inkomsten door aanzienlijke kostenreducties en een hogere opbrengst in vergelijking met eerdere toegepaste methoden (Faturoti 2012, p. 444).*

- *In Ivoorkust leidde het gebruik van kippenmest als organische meststof tot indrukwekkende resultaten. Dankzij de relatief lage kosten zouden de opbrengsten meer dan verdubbeld kunnen worden en het nettoinkomen van de landbouwers zou aanzienlijk kunnen toenemen (Ruf 2017, p. 18).*

- *Proefvelden in Bolivia hebben aangetoond dat biologische boslandbouwsystemen kunnen leiden tot betere opbrengsten in combinatie met een hoger inkomen van de boeren (Armengot e.a. 2016).*

- *Lopende projecten van bedrijven als Chocolats Halba, Lindt & Sprüngli en Ritter Sport laten zien dat verbeterde teeltsystemen in combinatie met opleiding van boeren en degelijk plantgoed kunnen leiden tot het herstel van uitgeputte gebieden en tot goede cacao-opbrengsten in Latijns-Amerika, Ghana en Ivoorkust.*

Pesticiden

Een grote verscheidenheid aan pesticiden wordt gebruikt om plagen en ziekten te bestrijden in de cacaoteelt. De zeer omstreden neonicotinoïden en pyrethroïden, beide insecticiden, worden gebruikt om gewasschade te beperken (Pesticide Action Network (PAN) UK, 2018; Bateman 2015, p. 8 en p. 39). Het gebruik van deze pesticiden verdient bijzondere aandacht, zowel voor de bescherming van de boeren en de chocoladeconsumenten als voor de gevolgen voor het milieu.

Plagen en ziekten

In veel gebieden in West-Afrika leiden virusziekten zoals het CSSV-virus (het *cocoa swollen shoot virus*) en schimmelziekten zoals zwarte peulrot tot verliezen van wel 30 % en meer van de jaarlijkse oogst. De heksenbezemziekte (veroorzaakt door een virus) richtte in de jaren negentig verwoestingen aan in de Braziliaanse cacaosector en blijft een deel van de cacaoproductie in Latijns-Amerika ondermijnen. Ongedierteplagen, variërend van insecten

zoals *Conopomorpha cramerella* (een mot) in Zuidoost-Azië, tot ratten, muizen, eekhoorns, naaktslakken en slakken tasten de cacaoboom en de vruchten aan, wat leidt tot oogstverliezen (Afrane en Ntiamoah, 2011, p. 56; Bateman, 2015, p. 28).

Consumentenbescherming

Veel betrokken belanghebbenden pleiten ervoor om de consument te beschermen tegen residuen van pesticiden. Druk van de Europese Unie (EU) en van Japan om klanten te beschermen tegen cacao die gecontamineerd is met ongezonde residuen van bestrijdingsmiddelen leidde in 2008 tot een EU-verordening die de residuen regelt van chemische stoffen in cacao die de EU binnenkomt. Dit leidde al tot een verbetering van de situatie. De meeste gevaarlijke pesticiden zijn nu immers verboden (Bateman 2015, p. 2). Uit een test van chocolade op de Oostenrijkse markt in 2016 bleek echter dat chocoladerepen vaak nog sporen bevatten van wel vier verschillende soorten pesticiden. Geen van de geteste repen bevatte hoeveelheden die bekendstaan als risicovol voor de gezondheid, maar sommige van deze chemicaliën kunnen zelfs in zeer lage doses schadelijk zijn. De residuen in de bonen wijzen op een zeer hoog gebruik van pesticiden in de landen van herkomst (Supply Change 2016).

De gezondheid en veiligheid van de cacaoboeren

Door een gebrek aan kennis bij de boeren is het overmatige gebruik en misbruik van pesticiden een wijdverbreid probleem. Vaak worden aan boeren niet-vergunde, valse of vervalste producten verkocht door gewetenloze verkopers (PAN UK 2018, p. 1). Veel boeren hebben gezondheidsproblemen doordat ze landbouwchemicaliën gebruiken zonder zich voldoende te beschermen. Sproeien, zelfs met goedgekeurde pesticiden, kan de ogen en de longen beschadigen. Veel boeren en sproeiers zijn niet op de hoogte van het juiste gebruik van pesticiden en van beschermende maatregelen (PAN UK 2018, p. 2). Het gebrek aan beschermende uitrusting, boeren die eten en drinken tijdens het gebruik van pesticiden, en de opslag van landbouwchemicaliën in de nabijheid van voeding en jonge kinderen zijn allemaal veelvoorkomende verschijnselen (Ogunjimi en Farinde 2012, p. 188-190). Het is niet verwonderlijk dat soms residuen van insecticiden worden aangetroffen in het bloed van cacaoboeren en in grondwaterstalen (Sosan e.a., 2008, p. 783). De voorlichting over de juiste dosering van pesticiden en het gebruik van beschermingsmiddelen moet worden geïntensiveerd om schadelijke gevolgen voor de menselijke gezondheid te voorkomen.

Zoals elders vermeld, is de toename van het gebruik van pesticiden door kinderen een reden tot grote bezorgdheid. De schade die kinderen oplopen door blootstelling aan landbouwchemicaliën is aanzienlijk en kan leiden tot

levenslange schadelijke gevolgen, waaronder ademhalingsziekten, leerproblemen en kanker. Bovendien kan prenatale blootstelling aan pesticiden leiden tot een groot aantal geboorteafwijkingen en miskramen (**HealthyChildren.org**, 2020). Vanwege deze risico's mogen zwangere vrouwen en kinderen nooit met pesticiden omgaan.

Overheidsbeleid inzake pesticiden onvoldoende

Hoewel de aanpak van de overheid verschilt van land tot land, kan men in het algemeen stellen dat het beleid van de overheden inzake pesticiden ten overstaan van de producenten aanzienlijk beter moet, en moet uitgaan van de doelstelling om de boerenfamilies en het milieu te beschermen. In Ghana bijvoorbeeld test het Cocoa Research Institute of Ghana (CRIG) alle pesticiden die voor de cacaoproductie zijn toegestaan. Van de zestien goedgekeurde insecticiden staan er echter twaalf op de HHP-lijst (PAN International Highly Hazardous Pesticides). Een van de acht toegestane fungiciden en het enige toegestane herbicide staan ook op de HHP-lijst. De meeste goedgekeurde landbouwchemicaliën zijn gevaarlijk voor bijen. "Andere gevaren houden verband met chronische effecten op de gezondheid van de mens, acute toxiciteit voor de mens door inademing, hoge toxiciteit voor waterorganismen en een zeer hoge weerstand in de waterbodem of sediment" (PAN UK 2018, blz. 1). Het gebruik van niet-goedgekeurde pesticiden lijkt bovendien wijdverbreid. Hoewel boeren in Ghana melden dat ze meestal pesticiden kopen van gecertificeerde verkopers, kopen sommigen ook op markten en van verkopers langs de weg (Boadu 2014, p. 35). Volgens de boeren zijn deze vaak effectiever, maar het gebruik van ongecontroleerde pesticiden kan zeer gevaarlijk zijn voor de boeren, het milieu en de consumenten (Denkyirah e.a., 2016, blz. 8). Daarnaast worden de door de overheid georganiseerde sproeicampagnes uitgevoerd volgens een kalender en niet op basis van noodzaak (PAN UK 2018, p. 2). De beste praktijk zou zijn om sproeien zoveel mogelijk te vermijden en gebruik te maken van systemen van geïntegreerde plantbeschermingssystemen.

Schade aan het milieu

Pesticiden kunnen veel uiteenlopende schade veroorzaken aan natuurlijke ecosystemen en kunnen een ernstige bedreiging vormen voor de lokale biodiversiteit. Een onbedoeld effect van pesticidegebruik is mogelijk een vermindering van zeer noodzakelijke bestuivers. Populaties van vogels en vissen

kunnen hard worden getroffen. Pesticiden, en met name neonicotinoïden, zijn schadelijk voor diverse bestuivers, waaronder bijen. Hoewel de impact van pesticiden op muggen veel minder onderzocht is, zijn er duidelijke aanwijzingen dat insecticiden ook de muggenpopulaties verminderen. Dit zou kunnen leiden tot een vermindering van de cacao-opbrengst aangezien muggen een belangrijke rol spelen in het bestuivingsproces in West-Afrika (PAN UK 2018, p. 3-4). De negatieve gevolgen van de pesticiden voor de gezondheid van het milieu vragen om een alternatief.

Geïntegreerde gewasbescherming

In conventionele landbouwsystemen kan geïntegreerde gewasbescherming de behoefte aan pesticiden aanzienlijk verminderen, hoewel de implementatie van een goed werkend systeem voor gewasbescherming op een aantal problemen zal stoten die in dit hoofdstuk aan bod komen. Systemen voor gewasbescherming zijn complex en boeren hebben opleiding nodig om ze te implementeren (Bateman 2015, p. 20; PAN UK 2018, p. 5-7). Net als bij meststoffen kan de druk om pesticiden te gebruiken worden verminderd door een goede landbouwpraktijk, met name in goed beheerde boslandbouwsystemen.

Het bedrijfsmodel van landbouwchemicaliën

De wijdverspreide promotie en toepassing van landbouwchemicaliën is een van de vele voorbeelden van de pogingen van de cacaosector om snel oplossingen te vinden voor grote en systemische uitdagingen. En hoewel het gebruik van landbouwchemicaliën op korte termijn voordelen heeft, zijn er veel milieu- en gezondheidsrisico's. Deze worden beschreven in dit hoofdstuk. Er is echter nog een ander punt dat zorgen baart, los van de manier waarop met landbouwchemicaliën wordt omgegaan: de kwestie van het bedrijfsmodel.

Hoewel het gebruik van meststoffen tot aanzienlijk hogere opbrengsten kan leiden, zijn de voordelen voor de boeren helemaal niet duidelijk. Door het toegenomen gebruik van landbouwchemicaliën nemen de inputkosten van de boeren toe. Tegelijk zijn de risico's hoog en is de financiële opbrengst hoogst onzeker. Om landbouwchemicaliën te kunnen gebruiken, moeten de boeren deze vooraf kopen en bovendien investeren in bijkomende werkkrachten om de chemicaliën te kunnen gebruiken. Ze hebben echter niet de zekerheid dat ze een fatsoenlijke prijs krijgen voor de geoogste cacao. Waar multinationals en producerende overheden de mogelijkheid hebben om de toekomstige verkoop in te dekken op de futuremarkten, zijn de boeren afhankelijk van de prijs die ze krijgen. De hoge prijsvolatiliteit kan leiden tot een situatie waarin boeren die in meststoffen hebben geïnvesteerd, geld verliezen.

Toen de prijzen in 2016/2017 ineenstortten, adviseerden verschillende grote cacaobedrijven hun boeren om niet te investeren in meststoffen, omdat dit simpelweg niets opbracht. Zelfs wanneer de prijzen zich stabiliseren - waarvoor de overheden van Ivoorkust en Ghana zich al enige tijd inzetten - zijn er andere risico's voor de cacaoboer, zoals slechte weersomstandigheden, die de opbrengst en dus het inkomen aanzienlijk kunnen verminderen (Ruf/ Kiendré 2012, blz. 7; Snoeck e.a. 2016, blz. 29-30; Ruf 2016, blz. 15).

Veel belanghebbenden uiten hun bezorgdheid over vermeende spanningen tussen bosbouwlandbouw en productiviteit. Opbrengsten in systemen van boslandbouw met een grote biodiversiteit kunnen echter net zo hoog zijn als in systemen in de volle zon (Clough e.a. 2011). Bovendien zijn er aanwijzingen dat de economische prestaties van cacaoboslandbouwsystemen vergelijkbare of zelfs betere economische prestaties laten optekenen dan conventionele systemen in de volle zon (Jezeer e.a. 2017).

Bij de communicatie met de boeren moet de focus worden verlegd van het loutere meten van de cacao-opbrengst naar uitgebreide kosten/baten-analyses die rekening houden met de voedselzekerheid, de langetermijneffecten van intensieve landbouw, gediversifieerde inkomsten, en de kosten (en met name het beperken van de kosten van landbouwchemicaliën en arbeid), en bovenal - van cruciaal belang - het realiseren van een leefbaar inkomen.

Goede praktijkvoorbeelden op het gebied van cacaoteelt in de boslandbouw en van productiviteitsverbetering kunnen worden gecombineerd om ervoor te zorgen dat in systemen van boslandbouw niet méér landbouwchemicaliën worden gebruikt. Programma's die gericht zijn op "duurzame intensivering" of "klimaatvriendelijke landbouw" moeten zich bewust zijn van deze afwegingen. Bovendien moeten er cacaovariëteiten worden ontwikkeld die gedijen in diverse schaduwomstandigheden, variëteiten die geen grote hoeveelheden externe middelen nodig hebben, zoals meststoffen en pesticiden.

Samenvatting

Ontbossing, klimaatverandering, het verlies aan biodiversiteit, het gebruik van pesticiden en de noodzaak van boslandbouw zijn allemaal milieuoverwegingen die in de cacaosector een rol gaan spelen.

De cacaoproductie bedreigt wereldwijd de regenwouden, van West-Afrika tot Indonesië, het Amazonegebied, Colombia en het Congobekken. Ontbossing leidt tot verlies van biodiversiteit en habitat en heeft enorme klimatologische gevolgen. Regenwouden zijn immers enorme koolstofopslagsystemen en functioneren bovendien als 'regenmachines' - hun verdwijning draagt bij tot

een versnelling van de klimaatverandering. Toezichtsystemen vormen de eerste essentiële stappen die moeten worden genomen, evenals het herstel van bossen en de bescherming van de resterende bossen.

Systemen van boslandbouw in de cacaosector hebben een groot aantal ecologische voordelen. Denk maar aan het behoud van de biodiversiteit van flora en fauna, koolstofvastlegging, behoud en versterking van de bodemvochtigheid en -vruchtbaarheid, betere bestrijdingsmogelijkheden bij plagen, microklimaatbeheersing zoals het stimuleren van regenval, en veel andere voordelen. Boslandbouw mag echter niet in de plaats komen van bosgebieden, en de afwezigheid van ontbossing is niet hetzelfde als boslandbouw.

De wereldwijde klimaatverandering en de regionale microklimaatveranderingen als gevolg van de ontbossing hebben nu al een enorme invloed op de cacaoproductie en zullen dat de komende jaren nog meer doen, evenals de aantasting van het land door de mijnbouw en de houtkap.

Een lukraak en ongepast gebruik van landbouwchemicaliën is grotendeels inefficiënt en brengt de gezondheid van de cacaoboeren in gevaar. Het kan bovendien leiden tot verdere destabilisatie van de natuurlijke ecosystemen zonder dat dit tot een efficiënte stijging van de opbrengsten leidt.

Infrastructuur en investeringskapitaal zijn nodig om miljarden klimaatbestendige bomen te laten groeien en deze te verdelen onder cacaoboeren over de hele wereld. Miljoenen boeren zullen moeten leren hoe ze klimaatvriendelijk aan landbouw kunnen doen.

8. Nood aan structurele veranderingen

De meeste - om niet te zeggen alle - pogingen om de grote uitdagingen van de cacaosector op te lossen hebben zich gericht op wat er op de cacaoboerderijen gebeurt. Van kinderarbeid tot ontbossing en armoedebestrijding: sector- en overheidsinitiatieven zochten steeds naar een oplossing op het niveau van de cacaoboer.

Het zoeken naar oplossingen op bedrijfsniveau impliceert echter dat problemen in wezen te wijten zijn aan een slechte landbouwpraktijk. Dit is een veronderstelling die even schadelijk als verkeerd is.

De meeste - om niet te zeggen alle - uitdagingen in de cacaosector zijn systemisch en vereisen structurele ingrepen op landschaps-, nationaal en mondiaal niveau. De kern van de oplossing ligt in de faciliterende omgeving; van een wettelijk kader dat multinationale ondernemingen verplicht om hun ingrediënten op duurzame wijze te betrekken, via een stevige en mondige positie voor kleine boeren in mondiale toeleveringsketens, tot de middelen die de boeren en het lokale middenveld in staat stellen om bij hun overheid verantwoording af te dwingen, ondersteund door transparantie, *due diligence*- en verantwoordingssystemen, en open toezicht en traceerbaarheid binnen de sector.

Verplichte benaderingen dankzij due diligence-regelgeving*

Hoewel vrijblijvende landbouwnormen misschien niet de aanzet leveren voor een oplossing, zou het opleggen van een verplichting aan alle cacao- en chocoladebedrijven om de mensenrechten en het milieu te eerbiedigen, een echt verschil maken. Een dergelijke verplichting zou ervoor zorgen dat bedrijven de werkelijke of potentiële negatieve gevolgen voor de mensenrechten waar zij door hun eigen activiteiten of zakelijke relaties bij betrokken kunnen

---

* Dit subhoofdstuk is een verkorte en bewerkte versie van het gezamenlijke positiedocument dat in december 2019 aan de Europese Commissie is gepresenteerd. Het werd opgesteld door een coalitie van actoren uit de cacaosector, waaronder het VOICE Network en Fern, de grote cacao- en chocoladebedrijven Mars, Mondelez, Barry Callebaut, Nestlé, Unilever en Tony Chocolonely, en de twee grote vrijwillige standaarden in de cacaosector, te weten Rainforest Alliance en Fairtrade. Meer informatie vindt u op: **www.voicenetwork.eu/due-diligence/**

zijn, identificeren, voorkomen, beperken en verantwoorden, in plaats van boeren te dwingen om opnieuw het grootste deel van de verantwoordelijkheid op zich te nemen.

Er bestaan weliswaar wettelijke routes om multinationals ter verantwoording te roepen voor overtredingen, maar deze zijn meestal gebaseerd op het vermogen om specifieke overtredingen via een toeleveringsketen naar de multinational te traceren. Deze bewijslast vormt een belemmering voor de doeltreffendheid van deze juridische mogelijkheden. Een *due diligence*-regelgeving is gebaseerd op risico's, waardoor de bewijslast wordt omgedraaid. Deze omkering is een veel realistischere benadering van de verantwoordelijkheid van de mondiale toeleveringsketens.

Gelijke concurrentievoorwaarden

Ambitieuze regelgeving zou gelijke concurrentievoorwaarden creëren en samenhang voor bedrijven die actief zijn in de sector. Zo kunnen de acties worden geïdentificeerd om niet-duurzame praktijken uit te bannen en alle bedrijven verantwoordelijk te stellen voor het niet toepassen van *due diligence* in hun toeleveringsketen, in het geval waarin ze verzuimen om negatieve gevolgen voor mensenrechten en het milieu op te sporen en aan te pakken.

Complementariteit van nationale, Europese en mondiale regelgeving

Er is een ernstig debat op gang gekomen over een dergelijke regelgeving op het niveau van de Europese Unie. Hoewel voorspelbaarheid en samenhang in de vorm van een eengemaakte juridische benadering op Europees niveau de rechtszekerheid voor bedrijven aanzienlijk versterkt en de mogelijkheid verbetert om op schaal en op consequente wijze op te treden ten overstaan van verschillende actoren in de toeleveringsketen, moet al op nationaal niveau worden gestart als de transregionale regelgeving ontbreekt. Bovendien zouden de EU en de lidstaten een actievere en positievere rol moeten spelen bij de onderhandelingen over het bindende VN-verdrag voor het bedrijfsleven en de mensenrechten dat momenteel op mondiaal niveau wordt besproken.

VN-richtlijnen en de richtlijnen van de OESO inzake due diligence

Elke *due diligence*-regelgeving moet zijn gebaseerd op de VN-richtlijnen voor het bedrijfsleven en de mensenrechten en de OESO-richtlijnen inzake *due diligence* voor verantwoord ondernemen, en moet gericht zijn op de bescherming van zowel de mensenrechten als hoge normen voor milieuduurzaamheid.

Zes stappen bij de implementatie van due diligence

In de OESO-richtlijnen voor verantwoord ondernemen inzake *due diligence* (OESO 2018) worden de stappen beschreven die nodig zijn om een *due diligence*-verplichting in te voeren. Bedrijven moeten:

- verantwoordelijk gedrag opnemen in hun beleids- en managementsystemen;
- de risico's van feitelijke en potentiële negatieve effecten identificeren en evalueren die verband houden met de activiteiten, producten of diensten van de onderneming;
- negatieve impact stopzetten, voorkomen en beperken;
- implementatie en resultaten opvolgen;
- communiceren over hoe ze de impact aanpakken;
- zorgen voor herstel of meewerken aan herstelmaatregelen waar dat nodig is.

Herstel

Regelgeving moet herstelmechanismen omvatten die mogelijkheden aanreiken voor getroffen belanghebbenden en voor houders van rechten en hun vertegenwoordigers om klachten voor te leggen aan bedrijven, en deze opgelost te zien via een reeks juridische en niet-juridische mechanismen.

Aansprakelijkheid

Het ontbreken van een verplicht *due diligence*-systeem voor bedrijven moet gekoppeld zijn aan juridische gevolgen, die evenredig moeten zijn en een ontradend effect moeten hebben.

Verbeteren in plaats van opgeven

Een essentieel element van *due diligence* is dat bedrijven de problemen en risico's in hun toeleveringsketens adequaat aanpakken, in plaats van hen aan te moedigen om de risicovolle cacaobronnen gewoon links te laten liggen of te vermijden. Het moet bedrijven verplichten hun *due diligence*-systemen te onderwerpen aan een onafhankelijke audit door een derde partij, en jaarlijks te rapporteren over procedures voor risicoanalyse, risicobeperking en oplossingen, en over de uitvoering en de resultaten voor mens en milieu.

Holistische benaderingen door middel van landschaps-stappenplannen

Regelgeving zal alleen doeltreffend zijn als deze wordt gekoppeld aan bredere strategieën die een gunstig klimaat scheppen nodig om vooruitgang te boeken. De afgelopen jaren is gebleken dat vraag en aanbod beter in evenwicht moeten worden gebracht om de prijs van cacao te beheersen, en de bijhorende hervorming van het landbouwbeleid is een thema dat in ieder geval op de middellange termijn moet worden aangepakt. Een holistische aanpak die verder gaat dan de cacaosector ontbreekt. Deze aanpak moet op nationaal niveau plaatsvinden, met stappenplannen voor de landschappen en met tijdgebonden resultaten.

Deze stappenplannen moeten de stappen identificeren die de overheid en andere belanghebbenden moeten nemen om ontbossing, armoede en mensenrechtenkwesties aan te pakken, waarbij de thema's die door de belanghebbenden zelf worden vastgesteld en waarbij wordt gekeken naar een hele reeks kwesties, waaronder

- land- en bosbeheer, ruimtelijke ordening en landbouwbeleid, gekoppeld aan maatregelen die ontbossing tegengaan en boslandbouw invoeren, ondersteund door systemen van toevoerbeheer en van productiebeperking om overproductie te voorkomen;

- versterking van de rechtsstaat, met inbegrip van de hervorming van het boom- en grondbezit en een versterking van de handhavingsinstanties en de rechtssystemen;

- versterking van de infrastructuur in plattelandsgemeenschappen, met inbegrip van de aanleg en het onderhoud van wegen, de bouw en het personeel van kwaliteitsonderwijs (zowel basisonderwijs als middelbaar onderwijs), en het inrichten van gezondheidszorg en sanitaire voorzieningen;

- traceerbaarheids- en toezichtsystemen, de invoering van verplichte nationale traceersystemen voor cacaobonen ongeacht de herkomst, en systemen om de gevolgen van de genomen maatregelen voor de meest kwetsbaren op te sporen, met name de kleine boeren die het grootste deel van de cacao in de wereld leveren. Dit zou ook systemen moeten omvatten om de personen op te sporen en te bestraffen die weegschalen manipuleren om boeren te bedriegen.

Zodra de stappenplannen zijn ontwikkeld en zijn uitgevoerd, moet de implementatie regelmatig worden geëvalueerd, in een cyclus van plannen-doen-controleren-reageren. Een gebrek aan vooruitgang moet gevolgen hebben. De uitvoering van het stappenplan moet worden afgedwongen.

Bottom-up benaderingen die gebruik maken van inclusieve processen gebaseerd op overleg.*

Definitie: Overleg (involve.org.uk 2018)

- Overleg is een manier van besluitvorming die de deelnemers in staat stelt om relevante informatie vanuit verschillende perspectieven te bekijken. Overleg stelt de deelnemers in staat om de kwesties en opties te bespreken en samen na te denken alvorens tot een standpunt te komen, rekening houdend met de waarden die aan de basis liggen van de mening van de mensen.
- Een overlegdialoog is gebaseerd op dialoog en technieken om consensus te bereiken, waardoor deelnemers kunnen samenwerken (vaak met deskundige inbreng) om een overeengekomen standpunt of een reeks aanbevelingen te ontwikkelen.
- Overlegbesluitvorming is gebaseerd op samenwerkingsmethoden die deelnemers en besluitvormers in staat te stellen om gezamenlijk te beslissen over prioriteiten en programma's. Voorbeelden hiervan zijn partnerschapsorganen en participatieve begrotingsoefeningen waarbij de macht daadwerkelijk aan de deelnemers wordt gedelegeerd.

Tot dusver werden de strategieën in de cacaosector van bovenaf ontwikkeld, vaak op basis van analyses en behoeften van de chocolade-industrie, of gericht op productiedoelstellingen die door de overheid zijn vastgesteld. De lokale belanghebbenden en de getroffenen zelf zijn in het beste geval betrokken geweest in de marge. Strategieën voor een faciliterende omgeving moeten op nationaal of soms zelfs lokaal niveau gezamenlijk worden ontwikkeld en gedefinieerd, waarbij de lokale verantwoordelijkheid ertoe bijdraagt dat de acties volledig worden geïntegreerd in de sociaal-politieke en economische context.

* Dit subhoofdstuk is een verkorte en bewerkte versie van het gezamenlijke positiedocument dat in september 2020 aan de Europese Commissie werd voorgelegd en dat is opgesteld door een coalitie van middenveldorganisaties in de cacaosector, waaronder VOICE Network, de VOICE-leden Fern, INKOTA-Netzwerk, Mighty Earth, Rikolto en Solidaridad, Tropenbos (als lid van het Cocoa Barometer Consortium), evenals EcoCare Ghana, Fairtrade Advocacy Office, Inades Formation, Send West Africa en WCFO. Fern, Voice, e.a.

Hoewel deze strategieën gebaseerd zijn op een reeks minimumdrempel-criteria die wereldwijd moeten worden toegepast*, moeten zij worden ontwikkeld door middel van een inclusieve en weloverwogen aanpak. Een dergelijke benadering gaat verder dan louter "raadpleging" en is een oprecht gesprek waarbij de belanghebbenden respect kunnen tonen en kunnen argumenteren, vertrouwen opbouwen, beslissen en samenwerken. Dit zou de lokale middenveldorganisaties en de vertegenwoordigers van de boeren een echte zetel aan de onderhandelingstafel geven, de rechteloosheid aanpakken en het gebrek aan verantwoording en transparantie bestrijden dat politici, bedrijven en anderen in staat stelt om straffeloos te werk te gaan. Het veranderen van dergelijke diepgaande structurele kwesties kost tijd, en het proces dient rekening te houden met een langetermijnvisie. Snelheid mag niet ten koste gaan van een correcte aanpak.

Het is vooral belangrijk dat vrouwen niet (onbewust) worden geweerd en redenen voor niet-deelname door vrouwen dienen te worden verantwoord. Zo zou grondbezit of grondrechten geen vereiste mogen zijn voor vrouwen om deel te nemen. Andere factoren zoals geletterdheid, opleidingsniveau en gendergerelateerd geweld moeten worden geïdentificeerd en aangepakt.

Het belang van de coöperaties

In het licht van een alomvattende en inclusieve aanpak is het belangrijk om op te merken dat bijna alle sectorale inspanningen op het gebied van cacao alleen de boeren bereiken die al (los) georganiseerd zijn in coöperaties. Het merendeel van de cacaoboeren is echter niet georganiseerd en wordt niet bereikt. Er moeten gecoördineerde sectorbrede strategieën worden ontwikkeld om de boeren, die moeilijker te bereiken zijn, te helpen zich te organiseren. Sterke en autonome boerenorganisaties moeten het fundament van de sector worden.

De rol, de werking, de kwaliteit en de structuur van de coöperaties moeten worden verduidelijkt en versterkt. Er is een overvloed aan coöperaties, van klein tot groot en van organisch gegroeid tot georganiseerd door

* Dit omvat onder meer het Internationaal Statuut van de Rechten van de Mens (deze bestaat uit de Internationale Verklaring van de Rechten van de Mens; het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten en het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten), de kernverdragen van de IAO, en de OESO-richtsnoeren voor verantwoorde toeleveringsketens in de landbouw;

de overheid of organisch gegroeid. Dat leidt tot verwarring, tot nutteloze machtsdynamiek en tot conflicten. Sommigen denken dat de oprichting van een gemeenschappelijke structuur voor de bedrijfsvoering nuttig zou zijn maar anderen zijn het daar niet mee eens.

Voor sommige ccoöperaties is de interne bedrijfsvoering zwak. Veel coöperaties zijn niet in staat om de belangen van hun leden te verdedigen in besluitvormingsprocessen. In sommige gevallen kunnen coöperatieve structuren door lokale handelaren - of, zoals in Ivoorkust, door groot-grondbezitters - worden misbruikt als dekmantel om toegang te krijgen tot geld of opleiding. Ook de internationale handelaars hebben invloed uitgeoefend op de werking van de coöperaties, soms ten goede maar soms ook op minder positieve wijze. Coöperaties moeten door boeren worden geleid, professioneel worden beheerd en verantwoording afleggen aan hun leden.

Bovendien vertegenwoordigen coöperaties vaak geen vrouwelijke boeren omdat hun leden meestal overwegend mannen zijn. Door het lage aantal vrouwelijke leden kunnen de coöperaties hun acties (vertegenwoordiging, dienstverlening, belangenbehartiging) beter afstemmen op de behoeften van de mannelijke boeren. Barrières die verhinderen dat vrouwelijke boeren lid worden, zijn onder meer hoge lidmaatschapsgelden en strenge eisen voor het bezit van land of bomen.

Een duurzame cacaosector vereist dat coöperaties ten eerste hun eigen interne bestuur verbeteren, ervoor zorgen dat ze democratische organen worden die zowel de mannelijke en vrouwelijke boeren vertegenwoordigen, en ten tweede dat ze zodanig worden ondersteund dat ze effectief kunnen deelnemen aan beleidsprocessen waar verschillende belanghebbenden bij betrokken zijn. Dit is een proces dat tijd, middelen en mogelijks een herziening van de wetgeving voor coöperaties vergt.

Doeltreffende aanpak dankzij transparantie en verantwoording

De geschiedenis van twintig jaar duurzaamheidsinitiatieven in de cacaosector is doorspekt met goede bedoelingen en een gebrek aan verantwoordingsplicht.

Een recent voorbeeld is het Cocoa and Forests Initiative, een waardevol initiatief dat net op tijd komt en dat overheden en bedrijven samenbrengt om een kader te creëren voor actie op het gebied van ontbossing. Het was echter niet dit initiatief maar de inspanningen van NGO Mighty Earth, die samen-

werkt met lokale CSO-organisaties in West-Afrika, die veel meer transparantie hebben gebracht in de sector. De verschillende cacao- en chocolade-bedrijven werden ertoe aangezet om gegevens over hun leveranciers te delen, op basis waarvan een Cocoa Accountability Map werd gepubliceerd.

Transparantie creëren betekent lokale actoren in staat stellen om verantwoording te eisen. Dit is een proces dat zichzelf versterkt. Het lokale maatschappelijk middenveld, de boeren en de individuele burgers zouden een meer betrokken rol kunnen spelen als overheden en bedrijven op een transparante en verantwoordelijke manier zouden opereren.

Transparantie en verantwoordingsplicht zijn essentiële instrumenten voor het realiseren van duurzaamheid. Ze maken een groot aantal verbeteringen mogelijk: vooruitgang beter beheren en versnellen; vaststelling van lacunes in de huidige aanpak, zowel in termen van extra investeringen als van de nodige extra impact; overtredingen voorkomen; de gevolgen van overtredingen voor de boeren en de cacaoproducerende gemeenschappen verzachten; en de beschikbare synergieën en mogelijkheden tussen de verschillende belanghebbenden aan het licht brengen.

Rapportage door bedrijven

Bedrijfsrapportage - inclusief rapportage door CSO's - over duurzaamheid en mensenrechten in de cacaosector is vaak gebaseerd op het principe dat alleen over successen wordt gecommuniceerd. Geleerde lessen worden zelden bekendgemaakt, met als gevolg dat veel bedrijven dezelfde onsuccesvolle methoden blijven uitproberen. Bovendien is de meeste communicatie uitsluitend gebaseerd op resultaten en cijfers in absolute termen en niet op de impact die deze uitgaven zouden kunnen hebben gehad, noch op de manier waarop ze zich verhouden tot de omvang van de problemen. De gegevens van de projecten blijven eigendom van het bedrijf, zelfs wanneer zij worden gecofinancierd met door de overheid gefinancierde ontwikkelingssteun van de consumerende landen, bijvoorbeeld via financiële steun van het IDH Sustainable Trade Initiative of andere soortgelijke initiatieven. De indicatoren moeten meetbaar zijn en de resultaten moeten publiekelijk beschikbaar zijn, zodat vooruitgang kan worden gemeten. De gegevens moeten kunnen vergeleken worden, bijvoorbeeld door mee indicatoren uit te werken en door de periodes van verslaglegging te coördineren. Voor alle projecten met gedeelde gegevens moeten er basisstudies worden uitgevoerd en moeten de benchmarks voor het leefbaar inkomen een integraal onderdeel van het projectontwerp zijn. Tot slot moeten de gegevens gebaseerd zijn op de impact en niet op de inspanning. Zo is de bouw van een school niet de meest relevante informatie, wel of het schoolbezoek daardoor is toegenomen en de ongeletterdheid is afgenomen.

Openbare diensten en middelen

De verlening van sociale zorg, onderwijs en gezondheidszorg, de ontwikkeling van lokale gemeenschappen en de bescherming van het milieu zijn voornamelijk de verantwoordelijkheid van de nationale overheden en de lokale autoriteiten. Cacaogemeenschappen lijden onder een gebrek aan scholen en lesmateriaal, hebben onvoldoende toegang tot gezondheidszorg en schoon drinkwater, kampen met slechte wegen en het gebrek aan elektriciteit, en met ontoereikende openbare infrastructuur.

Nationale en lokale regeringen kunnen deze overheidsdiensten alleen maar verbeteren door grote financiële investeringen. Ondanks het feit dat de cacaoproducerende regio's over het algemeen aanzienlijke inkomsten genereren voor de overheden, komt maar weinig van dat geld terecht in de regio's waar de cacao wordt geteelt. Hoewel wordt erkend dat overheden soeverein beslissen over uitgaven, moet er meer worden geïnvesteerd in de regio's waar cacao wordt geteelt. Er bestaat een reële behoefte aan financiële transparantie over de inkomsten maar ook over de uitgaven voor openbare diensten en de financiering en het niveau van de nationale cacaoduurzaamheidsfondsen of buffervoorraadsystemen, als deze aanwezig zijn. Daarnaast moet worden gewerkt aan de verbetering van de interne structuren en de bestrijding van corruptie.

Toezicht en traceerbaarheid

De invoering van nationale traceerbaarheidssystemen voor cacaobonen in de producerende landen zal van essentieel belang zijn voor bedrijven om hun *due diligence*-verplichting na te komen, en voor overheden om de stappenplannen voor de nationale omkadering te implementeren. Traceerbaarheid veronderstelt dat landschapskenmerken, waaronder de situatie en de locatie van de geproduceerde cacao in de hele toeleveringsketen, tot op het niveau van de boerderij in kaart worden gebracht. De resultaten van deze mapping moeten beschikbaar zijn via kostenloze, openbare en bruikbare platforms die niet alleen informatie over de toeleveringsketen bevatten, maar ook gegevens over landgebruik en ontbossing evenals gegevens over het inkomen van de boeren en kinderarbeid. Er moet regelmatig toezicht worden uitgeoefend op de vooruitgang, en wel op een collaboratieve en inclusieve manier. Daarbij moet ervoor worden gezorgd dat het lokale maatschappelijke middenveld en de belanghebbenden uit de landbouwsector naast de overheidsactoren en het bedrijfsleven de nodige bevoegdheden krijgen om deel uit te maken van de toezichthoudende instanties.

Het is bemoedigend dat de ondertekenaars van het Cacao- en Bosinitiatief in november 2017 zijn overeengekomen om robuuste gezamenlijke toezichtmechanismen in te voeren en dat zowel in Ghana als in Ivoorkust het

landgebruik en de ontbossing officieel of toch semi-officieel in kaart zijn gebracht. Deze toezichtmechanismen zijn echter nog niet geïmplementeerd. De meeste cacaohandelaren en chocoladefabrikanten zijn alvast begonnen met het openbaar maken van hun directe toeleveringsketens voor cacao. Dit maakt het toezicht makkelijker, ook al blijven hun onrechtstreekse ketens ondoorzichtig en verhullen ze legale en illegale boomkap evenals kinderarbeid en andere schendingen van de mensenrechten.

Samenvatting

De meeste uitdagingen in de cacaosector zijn systemisch van aard en vereisen structurele ingrepen op landschappelijk, nationaal en mondiaal niveau. De kern van de oplossing ligt in een faciliterende omgeving. Er is behoefte aan een niet-vrijblijvende aanpak die leidt tot regelgeving op het gebied van *due diligence* inzake milieu- en mensenrechten. Een degelijke en verstevigde positie van de kleine boer in mondiale toeleveringsketens zorgt voor een benadering van onderaf. Transparantie zou de landbouwers en het plaatselijke maatschappelijk middenveld in staat stellen om hun overheid ter verantwoording te roepen. Dit kan worden bevorderd door systemen in te voeren voor due digilence en verantwoordingsplicht, alsook door in de sector open toezicht en traceerbaarheid mogelijk te maken.

Belangrijkste aanbevelingen

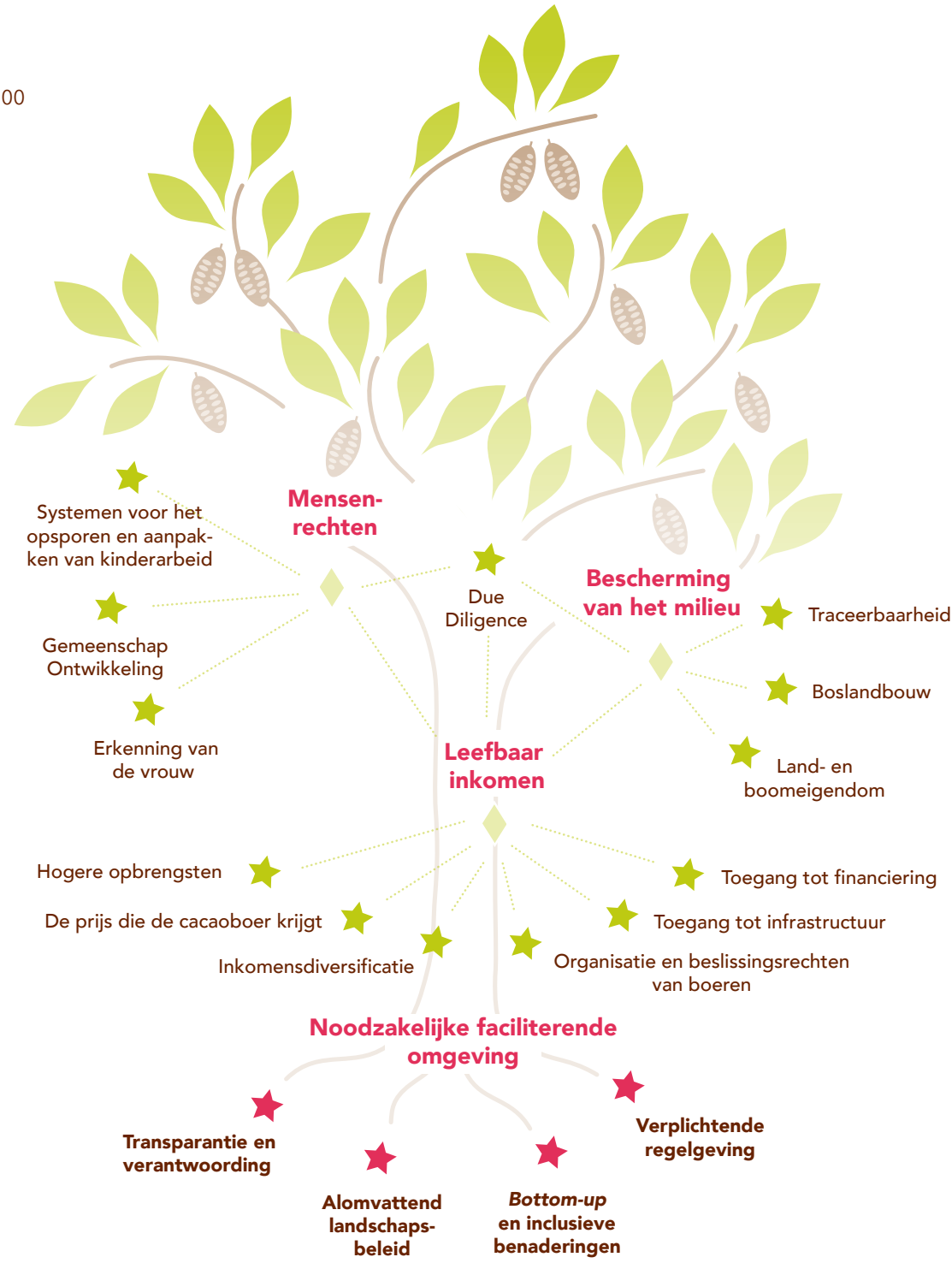
Mensen-rechten
Systemen voor het opsporen en aanpakken van kinderarbeid
Gemeenschap Ontwikkeling
Erkenning van de vrouw
Due Diligence
Bescherming van het milieu
Traceerbaarheid
Boslandbouw
Land- en boomeigendom
Leefbaar inkomen
Hogere opbrengsten
De prijs die de cacaoboer krijgt
Inkomensdiversificatie
Toegang tot financiering
Toegang tot infrastructuur
Organisatie en beslissingsrechten van boeren
Noodzakelijke faciliterende omgeving
Transparantie en verantwoording
Alomvattend landschaps-beleid
Bottom-up en inclusieve benaderingen
Verplichtende regelgeving

Belangrijkste aanbevelingen

Voor alle belanghebbenden

- De inspanningen moeten dringend worden opgevoerd, zodat ze in verhouding staan tot de omvang van het probleem, met inbegrip van een aanzienlijke verhoging van de financiering door bedrijven, regeringen en donoren, met speciale aandacht voor de moeilijk te bereiken boeren.
- Veranderingen moeten niet alleen op technisch niveau worden doorgevoerd, maar ook kwesties rond macht en politieke economie aanpakken.
- Een sectorbreed engagement voor een leefbaar inkomen is nodig. Het netto-inkomen van de cacaoboeren moet een kernindicator worden voor alle duurzaamheidsprogramma's.
- Een wereldwijd moratorium op ontbossing en het gebruik van zeer gevaarlijke pesticiden.
- Ervoor zorgen dat alle duurzaamheidsbenaderingen zijn afgestemd op vrouwen.
- De boeren en het maatschappelijk middenveld als medebeslissers betrekken bij alle duurzaamheidssamenwerkingsverbanden door middel van inclusieve processen en overleg.
- Ontwikkelen van een gemeenschappelijke taal voor de traceerbaarheid en het bekendmaken van gegevens.
- Ontwikkelen van effectieve transparantie en verantwoordingsmechanismen, met inbegrip van meer transparantie over de waardeverdeling
- Ontwikkelen van betaalbare en toegankelijke financierings- en verzekeringsproducten voor boeren
- Coördineren van de cacaosector om overlappende inspanningen te vermijden en te voorkomen dat boeren voor verschillende duurzaamheidsinitiatieven worden aangesproken.

Voor bedrijven

- Ontwikkelen en bekendmaken van een beleid inzake leefbaar inkomen, met inbegrip van een toezegging om de boeren een prijs te betalen die hen toelaat om een leefbaar inkomen te hebben van minstens 3.100 dollar in cacaoseizoen 2021-2022.
- CLMRS-systemen ontwerpen en implementeren die de hele toeleveringsketen bestrijken.
- Ontwikkeling en uitvoering van volledige traceerbare toeleveringsketens tot op het niveau van het landbouwbedrijf, met inbegrip van de resterende bosgebieden.
- Opzetten en uitvoeren van een holistisch *due diligence*-beleid inzake milieu en mensenrechten op basis van de OESO-richtlijnen voor *due diligence*

Voor vrijwillige standaarden

- Maak van een leefbaar inkomen - en de betaling van een referentieprijs voor een leefbaar inkomen van ten minste 3.100 dollar in cacaoseizoen 2021-2022 - een kernvereiste
- Meer aandacht voor de gedragscodes voor handelaren, zodat multinationals hun werkwijze in dezelfde mate aanpassen als de cacaoboeren
- Ervoor zorgen dat de duurzaamheidsnormen worden onderworpen aan eerlijke, transparante en onafhankelijke audits en controles door derden.

Voor de overheid van cacaoconsumerende landen

- Invoeren van *due diligence* op het gebied van milieu en mensenrechten door middel van verplichte regelgevende kaders.
- De publicatie van gegevens verplicht maken voor projecten die door de overheid (mee)gefinancierd worden.
- Debatten en concrete acties faciliteren met betrekking tot de grote marktconcentratie en het daaruit voortvloeiende machtsonevenwicht in de sector, vooral wat de positie van de kleine boeren betreft.
- Beoordelen en rechtzetten van de situatie wanneer de bestaande mededingingswetgeving duurzaamheid in de weg staat, vooral dan ten aanzien van een billijk prijsbeleid.
- Ondersteuning van en samenwerking met de sector en met de overheden van de producerende landen bij het definiëren en eisen van een leefbaar inkomen voor de boeren.
- Partnerschapsovereenkomsten nastreven met cacaoproducerende landen om goed bestuur in de cacaosector en een overgang naar duurzame productie te waarborgen

Voor de overheden van cacaoproducerende landen

- Samenwerken om de prijzen voor de cacaoboeren te verhogen en tegelijkertijd een beleid voor het beheer van het aanbod op regionaal en mondiaal niveau ontwikkelen om overaanbod te voorkomen.
- Ontwikkelen en invoeren van een alomvattend nationaal landbouwbeleid, waarbij de boeren worden ondersteund om te diversifiëren en goede landbouwpraktijken toe te passen.
- Meer transparantie en verantwoording op het vlak van uitgaven en inspanningen.
- Dringend nationale systemen ontwikkelen voor controle en traceerbaarheid.
- Verbetering van de infrastructuur op het platteland, met inbegrip van wegen, scholen en gezondheidszorg.
- De bescherming van de resterende bossen vormgeven en afdwingen in combinatie met de herbebossing van illegaal ontboste gebieden, waarbij de bescherming van de mensenrechten, met inbegrip van de rechten van landbouwers die in beschermde gebieden actief zijn, wordt gewaarborgd.
- Ervoor zorgen dat het gebruik van zeer gevaarlijke pesticiden bij de cacaoproductie wordt stopgezet en andere alternatieven, zoals geïntegreerde bestrijding van plagen en boslandbouwsystemen, worden gepromoot.
- De Ivoriaanse regering moet onmiddellijk een einde maken aan hun verbod op verjonging en op de distributie van zaailingen, en moet oplossingen voor de toelevering invoeren die de boeren niet verbieden om hun productie te verbeteren.
- Maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat er nauwkeurige weegschalen worden gebruikt om de cacaobonen op de boerderij te wegen, om bedrog gepleegd door aankopers te elimineren of tot een minimum te beperken.
- Verenigingen van producenten identificeren en versterken.

104 Verantwoording
Colofon

Staving van cijfers en tabellen

Pagina 13 Groei van de cacao productie in de top 8 van de producerende landen
Bron: ICCO

Pagina 21, Wereldwijde productie/consumptie
Bron: ICCO 2020b, tabel 2, 40

Pagina 31, Handelaars en verwerkers: gebruikte cacao 2019[1]/ herleidbaar naar coöperatie
Bron: Vragenlijst van de Cacaobarometer 2020 voor alle deelnemende bedrijven

Pagina 33,Chocolademerken: gebruikte cacao 2019[1]/ herleidbaar naar coöperatie
Bron: Vragenlijst van de Cacaobarometer 2020 voor alle deelnemende bedrijven

Pagina 35, Gecertificeerde cacaoverkoop
Fairtrade: Vragenlijst Cacaobarometer 2020
Rainforest Alliance: Vragenlijst Cacaobarometer 2020, Cocoa Certification Data Report 2019

Pagina 41, Welvaartsverdeling onder cacaoboeren
Bron: Tyszler/ Bymolt/Laven (2018)

Pagina 43, Gemiddelde opbrengst per hectare
Bron: gegevens verstrekt door bedrijven.

Pagina 52, Langetermijntrend van de cacaoprijs
Bron: LMC 2020

Pagina 54, Huidige prijzen/ gewenste prijzen voor de cacaoboer
Bron: Fontein/Huetz-Adams januari 2020

Pagina 60, Definities van kinderarbeid
Bron; NORC, p. 34

Colofon

Referentie: Fontain, Antonie C. en Hütz-Adams, Friedel (2020): Cacaobarometer 2020
Tekst: Antonie C. Fountain (Voice Network) en Friedel Hütz-Adams (Südwind Institut)

Overige bijdragers: Raymond Owusu-Achiaw (Conservation Alliance Ghana), Obed Owusu-Addai (EcoCare Ghana), Clare Bissel, Julia Christian, en Saskia Ozinga (Fern), Sjoerd Panhuijsen en Juan Pablo Solis (HIVOS/SAFE Platform), Pauline Zei Epolokou (Inades Formation), Elsa Sanial (onafhankelijke), Evelyn Bahn en Johannes Schorling (INKOTA-Netzwerk), Etelle Higonnet (Mighty Earth), Uwe Gneiting en Lilian Nkengla (Oxfam America), Bart van Besien (Oxfam Wereldwinkels), Silvie Lang (Public Eye), Abdulahi Aliyu (Rikolto), Sandra Sarkwah (SEND Ghana), Ruth Bennett (Smithsonian Conservation Biology Institute), Isaac Gyamfi, Mariana Pareira, Isabelle Roger, Boukje Theeuwes en Suzan Yemidi (Solidaridad), Henk Hoefsloot, Rosalien Jezeer en Maartje de Graaf (Tropenbos International), Johanna Jacobi (Universiteit Bern), Eric Mensah Kumeh (Universiteit Hohenheim).

Wij waarderen de inspanningen van bedrijven en normeringsinstanties bij het beantwoorden van onze vragenlijsten, evenals de vele respondenten van de Consultation Papers die aan de basis lagen van de Cacaobarometer 2020.

De eindverantwoordelijkheid voor de inhoud en de in deze publicatie geuite meningen ligt uitsluitend bij de auteurs.

De Cacaobarometer van 2020 is gebaseerd op publiek beschikbare gegevens en op informele informatie die aan de auteurs is verstrekt. De auteurs verwelkomen alle correcties van de verstrekte gegevens en nodigen alle actoren van de cacaosector ten zeerste uit om meer gegevens bekend te maken over de grootste uitdagingen waarmee de sector wordt geconfronteerd.

Design: Roelant Meijer (Tegenwind)

Auteursrechten
De Cacaobarometer 2020 is online beschikbaar als interactieve publicatie, als digitale download en als gedrukte publicatie. De infografieken die in dit document worden gebruikt, kunnen ook afzonderlijk worden gedownload. Wij moedigen het gebruik van deze gegevens in andere publicaties aan, op voorwaarde dat correct naar deze publicatie wordt verwezen. Gepubliceerd onder Creative Commons License Attribution-ShareAlike 4.0 International

Gepubliceerd door het Cocoa Barometer Consortium, beheerd door het VOICE Network.
Het Cocoa Barometer Consortium bestaat uit **ABVV/Horval**, **Be Slavery Free**, **European Federation of Food, Agriculture and Tourism Trade Unions (EFFAT)**, **Fair World Project**, **Fern**, **Green America**, **Hivos, INKOTA-Netzwerk**, **International Labor Rights Forum**, Mighty Earth, **Oxfam America**, **Oxfam-Wereldwinkels**, **Rikolto**, **Solidaridad**, **Südwind Institut**, **Tropenbos** International.

Contact
www.cocoabarometer.org
Inlichtingen kunnen worden verkregen bij:
Antonie Fountain - VOICE Network
antonie@voicenetwork.eu

Met financiële steun van:
"België partner in ontwikkeling" en The SAFE Platform
Ondersteund door GIZ met fondsen van BMZ.

België
partner in ontwikkeling

safe
Sustainable Agriculture Food Environment

De uitgevers zijn uitsluitend verantwoordelijk voor de inhoud van deze publicatie; ze weerspiegelt de standpunten van de donor niet.

Bibliografie

Afrane, George; Ntiamoah, Augustine (2011): Use of Pesticides in the Cocoa Industry and Their Impact on the Environment and the Food Chain. Pesticides in the Modern World - Risks and Benefits. In Stoytcheva (Ed.): Pesticides in the Modern World. Risks and Benefits: INTECH Open Access Publisher, 51-68. URL: **https://www.intechopen.com/books/pesticides-in-the-modern-world-risks-and-benefits/use-of-pesticides-in-the-cocoa-industry-and-their-impact-on-the-environment-and-the-food-chain**, nagetrokken op 16 november 2020.

Armengot, Laura; Barbieri, Pietro; Andres, Christian; Milz, Joachim; Schneider, Monika (2016): Cacao agroforestry systems have higher return on labor compared to full-sun monocultures. In Agron. Sustain. Dev. 36 (4), p. 1. DOI: 10.1007/s13593-016-0406-6. URL: **https://link.springer.com/article/10.1007/s13593-016-0406-6**, nagetrokken op 16 november 2020.

Bateman, Roy (2015): Pesticide Use in Cocoa. A Guide for Training Administrative and Research Staff. Third Edition. Uitgegeven door de International Cocoa Organization (ICCO). Londen.

Boadu, Maxwell Osei (2014): Assessment of Pesticides Residue Levels in Cocoa Beans From The Sefwi Wiawso District of The Western Region of Ghana. Masterthesis. Kwame Nkrumah University of Science and Technology, Kumasi, Ghana. College of Agriculture and Natural Resources. URL: **http://ir.knust.edu.gh/xmlui/handle/123456789/7714?show=full**, nagetrokken op 16 november 2020.

Bymolt, Roger; Laven, Anna; Tyszler, Marcelo (2018): Demystifying the cocoa sector in Ghana and Côte d'Ivoire. URL **https://www.kit.nl/wp-content/uploads/2020/05/Demystifying-complete-file.pdf**, nagetrokken op 16 november 2020.

Clough, Yann; Barkmann, Jan; Juhrbandt, Jana; Kessler, Michael; Wanger, Thomas Cherico; Anshary, Alam et al. (2011): Combining high biodiversity with high yields in tropical agroforests. In Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America 108 (20), pp. 8311-8316. DOI: 10.1073/pnas.1016799108. URL: **https://www.pnas.org/content/108/20/8311**, nagetrokken op 16 november 2020.

Confectionery Production (2020): The International Cocoa Initiative calls for greater industry-wide action on child and forced labour | Confectionery Production. Available online at **https://www.confectioneryproduction.com/news/31133/the-international-cocoa-initiative-calls-for-greater-industry-wide-action-on-child-and-forced-labour/**, updated on 9/5/2020, nagetrokken op 6 oktober 2020.

Delaveux, Jean-Yves: Comparative-analysis-of-child-labour-decrees-GHA-CIV. URL: **https://cocoainitiative.org/wp-content/uploads/2018/06/Comparative-analysis-of-child-labour-decrees-GHA-CIV.pdf**, nagetrokken op 16 november 2020.

Denkyirah, Elisha Kwaku; Okoffo, Elvis Dartey; Adu, Derick Taylor; Aziz, Ahmed Abdul; Ofori, Amoako; Denkyirah, Elijah Kofi (2016): Modeling Ghanaian cocoa farmers' decision to use pesticide and frequency of application. The case of Brong Ahafo Region. In SpringerPlus 5 (1), p. 1113. DOI: 10.1186/s40064-016-2779-z. URL: **https://www.researchgate.net/profile/Elvis_Okoffo/publication/305418295_Modeling_Ghanaian_cocoa_farmers'_decision_to_use_pesticide_and_frequency_of_application_the_case_of_Brong_Ahafo_Region/links/57c05b8708aeda1ec38a4b97/Modeling-Ghanaian-cocoa-farmers-decision-to-use-pesticide-and-frequency-of-application-the-case-of-Brong-Ahafo-Region.pdf**, nagetrokken op 16 november 2020.

Faturoti, B. O. (2012): Socioeconomic impact of SARO agro allied organic cocoa programme on beneficiary cocoa farmers in Nigeria. In J. Agric. Ext. Rural Dev. 4 (16). DOI: 10.5897/JAERD12.017. URL: **https://www.worldcocoafoundation.org/wp-content/uploads/files_mf/faturoti2012.pdf**, nagetrokken op 16 november 2020.

FCCI Fine Cacao and Chocolate Institute (2020). URL: **https://chocolateinstitute.org/covid-19/**, bijgewerkt op 16 november 2020, nagetrokken op 16 november 2020.

Feige-Muller, Marion: BASIC-DEVCO-FAO_Cocoa-Value-Chain-Research-report_Advance-Copy_June-2020. Available online at **https://lebasic.com/wp-content/uploads/2020/07/BASIC-DEVCO-FAO_Cocoa-Value-Chain-Research-report_Advance-Copy_June-2020.pdf**, nagetrokken op 17 november 2020.

Fountain, Antonie C.; Huetz-Adams, Friedel (2018): 2018 Cocoa Barometer. Bewerkt door Antonie C. Fountain. URL: **https://www.voicenetwork.eu/**

cocoa-barometer/, nagetrokken op 16 november 2020.

Fountain, Antonie C.; Huetz-Adams, Friedel: Necessary Farm Gate Prices for a Living Income. Existing Living Income Reference Prices Are Too Low. URL: **https://www.voicenetwork.eu/cocoa-barometer/**, nagetrokken op 16 november 2020

Global Slavery Index (2020). URL: **https://www.globalslaveryindex.org/2018/findings/importing-risk/cocoa/**, updated on 11/16/2020, nagetrokken op 16 november 2020.

Global Biodiversity Outlook (2020). URL: **https://www.cbd.int/gbo/gbo5/publication/gbo-5-en.pdf**, nagetrokken op 16 november 2020.

Hainmueller, Jens / Hiscox, Michael J. / Tampe, Maja (2011): Sustainable Development for Cocoa Farmers in Ghana, Baseline Survey: Voorlopig rapport; MIT en Harvard University, januari 2011. URL: **https://www.theigc.org/wp-content/uploads/2015/02/Hainmueller-Et-Al-2011-Working-Paper.pdf**, nagetrokken op 17 november 2020.

HealthyChildren.org (2020): Protecting Children from Pesticides: Information for Parents. URL: **https://www.healthychildren.org/English/safety-prevention/all-around/Pages/Protecting-Children-from-Pesticides-Information-for-Parents.aspx**, bijgewerkt op 7 oktober, nagetrokken op 7 oktober 2020.

Higonnet et. al.: Problems-and-solutions-concerning-the-CFI-in-Ghana-and-Côte.-final. URL: **http://www.mightyearth.org/wp-content/uploads/Problems-and-solutions-concerning-the-CFI-in-Ghana-and-Co%CC%82te.-final.pdf**, nagetrokken op 3 juni 2020.

ICI Cocoa Initiative (2020): ICI calls for massive expansion of effort in fight against child labour to reach all those in need - ICI Cocoa Initiative. URL: **https://cocoainitiative.org/news-media-post/ici-calls-for-massive-expansion-of-effort-in-fight-against-child-labour-to-reach-all-those-in-need/**, bijgewerkt op 19 november 2020, nagetrokken op 16 november 2020.

ICCO (International Cocoa Organization)(2020a): Quarterly Bulletin of Cocoa Statistics, Volume XLVI No. 1, Cocoa Year 2019/20.

ICCO (2020b): Quarterly Bulletin of Cocoa Statistics, Volume XLVI No. 3, Cocoa Year 2019/20.

Republic of Côte d'Ivoire 2008

IDH (2019), Cocoa Nutrition Initiative. URL: **https://www.idhsustainabletrade.com/initiative/cocoa-and-nutrition-initiative/**, nagetrokken op 16 november 2020.

Jezeer, Rosalien E.; Verweij, Pita A.; Santos, Maria J.; Boot, René G.A. (2017): Shaded Coffee and Cocoa - Double Dividend for Biodiversity and Small-scale Farmers. In Ecological Economics 140, pp. 136-145. DOI: 10.1016/j.ecolecon.2017.04.019. URL: **https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921800915302512**, nagetrokken op 16 november 2020.

Kiewisch, Manuel and Waarts, Yuca (2020): No Silver Bullets. Closing the $10 billion income gap in cocoa calls for cross-sector action. Available online at **https://www.cocoalife.org/~/media/CocoaLife/en/download//article/no-silver-bullets-executive-summary-paper-by-mdlz-cocoa-life-and-wageningen-university-november-2020.pdf**, nagetrokken op 17 november 2020.

Living Income (2020): Living Income Community of Practice. URL: **https://www.living-income.com/**, nagetrokken op 16 november 2020.

N'Guessan, Kouamé Jean Claude; Traore, Migninna Joachim; Snoeck, Didier; Kassin, Emmanuel.; Jassogne, Laurence; Koko, Louis et al. (2017): Mapping Cacao Fertiliser Requirements in Côte d'Ivoire. In Imperial Journal of Interdisciplinary Research (IJIR) 3 (6), pp. 504-515. **https://agritrop.cirad.fr/584657/1/Nguessan%2C%20Cacao%20soil%20map%20in%20CIV.pdf**, nagetrokken op 16 november 2020.

Neate, Rupert (1/24/2020): Ferrero CEO's £542m dividend under fire over firm's tax liability. In The Guardian, 24 januari 2020. URL: **https://www.theguardian.com/money/2020/jan/24/ferrero-scions-542m-dividend-under-fire-over-firms-tax-liability**, nagetrokken op 16 november 2020.

Nestlé Global (2020): Dividenden. URL: **https://www.nestle.com/investors/individual-shareholders/dividends**, bijgewerkt op 16 november 2020, nagetrokken op 16 november 2020.

NORC: Assessing Progress in Reducing Child Labor in Cocoa Production in Cocoa Growing Areas of Côte d'Ivoire and Ghana. URL: **https://www.norc.org/PDFs/Cocoa%20Report/NORC%202020%20Cocoa%20Report_**

English.pdf, nagetrokken op 16 november 2020.

Nunoo, Isaac; Frimpong, Benedicta Nsiah; Frimpong, Frederick Kwabena (2013): Fertilizer use among cocoa farmers in Ghana. The Case of Sefwi Wiawso District. In Global Advanced Research Journal of Agricultural Science 2 (10), pp. 22-31. DOI: 10.3126/ije.v3i1.9939. URL: **https://www.researchgate.net/publication/269491923_Fertilizer_use_among_cocoa_farmers_in_Ghana_the_case_of_Sefwi_Wiawso_District** nagetrokken op 16 november 2020.

OECD (2018), OECD Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct. URL: **http://mneguidelines.oecd.org/OECD-Due-Diligence-Guidance-for-Responsible-Business-Conduct.pdf**, nagetrokken op 16 november 2020.

Ogunjimi, S. I.; Farinde, A. J. (2012): Farmers' Knowledge Level of Precautionary Measures in Agro-Chemicals Usage on Cocoa Production in Osun and Edo States, Nigeria. In IJAF 2 (4), pp. 186-194. DOI: 10.5923/j.ijaf.20120204.10. URL: **https://www.researchgate.net/publication/227944561_FARMERS'_KNOWLEDGE_LEVEL_OF_PRECAUTIONARY_MEASURES_AND_ASSOCIATED_HEALTH_PROBLEMS_IN_THE_USE_OF_AGRO-CHEMICALS_ON_COCOA_PRODUCTION_IN_OSUN_AND_EDO_STATES_NIGERIA**, nagetrokken op 16 november 2020.

Pesticide Action Network (PAN) UK (2018): Pesticide Use in Ghana's Cocoa Sector. Key finding. Consultancy report for UTZ Sector Partnerships program GHANA. UTZ; Rainforest Alliance. URL: **https://utz.org/wp-content/uploads/2018/06/18-05-Key-Findings-Report-on-Pesticide-Use-in-Ghana.pdf**, nagetrokken op 16 november 2020.

Republic of Côte d'Ivoire (2008): Steering Committee for the Child Labour Monitoring System within the Framework of Certification of the Cocoa Production Process – National Initial Diagnostic Survey – eindrapport, juni 2008.

Republic of Ghana (2008): Cocoa Labour Survey in Ghana – 2007/2008, juni 2008.

Ruf, François, Kiendré, Josué (2012): Adoption and impact of fertilizer in cocoa farms in Côte d'Ivoire. 17th International Cocoa Research Conference COPAL, Yaoundé. cirad - la recherche agronomique pour le développement;

UMR Innovation; SADRCI. URL: **https://www.researchgate.net/publication/276289498_Adoption_and_impact_of_fertilizer_in_cocoa_farms_in_Cote_d'Ivoire**, nagetrokken op 16 november 2020.

Ruf, François (2016): Mineral and Organic fertilization stories in Côte d'Ivoire. Re-internalisation of deforestation-led externalized costs. cirad - la recherche agronomique pour le développement; UMR Innovation. Punta Cana, May 2016. URL: **https://www.researchgate.net/publication/305259461_Mineral_and_Organic_fertilization_stories_in_Cote_d'Ivoire_Re-internalization_of_deforestation-led_externalized_costs**, nagetrokken op 16 november 2020.

Ruf, François (2017): Crises politico-militaires et climatiques en Côte d'Ivoire. Du cacao à l'anacarde, de la rente forêt à la fumure animale. Colloque international: conflits, dynamique des paysages & sécurité alimentaire en Afrique subsaharienne. cirad - la recherche agronomique pour le développement. Daloa, May 2017. URL: **https://www.researchgate.net/publication/328729275_Crises_politico-militaires_et_climatiques_en_Cote_d'Ivoire_Du_cacao_a_l'anacarde_de_la_rente_foret_a_la_fumure_animale_Politico-military_and_climate_crises_in_Cote_d'Ivoire_From_cocoa_to_cashew_nuts_f**, nagetrokken op 16 november 2020.

Sanial, Elsa (2019): A la recherche de l'ombre, géographie des systèmes agroforestiers émergents en cacaoculture ivoirienne post-forestière. URL: **https://www.researchgate.net/publication/338549035_A_la_recherche_de_l'ombre_geographie_des_systemes_agroforestiers_emergents_en_cacaoculture_ivoirienne_post-forestiere**, nagetrokken op 16 november 2020.

Schroth, Götz; Läderach, Peter; Martinez-Valle, Armando Isaac; Bunn, Christian; Jassogne, Laurence (2016): Vulnerability to climate change of cocoa in West Africa. Patterns, opportunities and limits to adaptation. In The Science of the total environment 556, pp. 231-241. DOI: 10.1016/j.scitotenv.2016.03.024. URL: **https://www.researchgate.net/publication/296782611_Vulnerability_to_climate_change_of_cocoa_in_West_Africa_Patterns_opportunities_and_limits_to_adaptation**, nagetrokken op 16 november 2020.

Selten, Marjolein (2015): Certification and wage labour in the cocoa sector in Ghana. URL: **http://www.cocoaconnect.org/sites/default/files/publication/selten%20thesis%20wage%20workers%20ghana%2008122015.pdf**, nagetrokken op 17 november 2020.

Sheil, D. 2019. Importance of Central Africa's forests for regional climate and rainfall. Briefing Paper. Wageningen, Nederland: Tropenbos International.

Snoeck, Didier; Koko, Louis; Joffre, Joël; Bastide, Philippe; Jagoret, Patrick (2016): Cacao Nutrition and Fertilization. Chapter 4. In Eric Lichtfouse (Ed.): Sustainable Agriculture Reviews, vol. 19. Cham: Springer International Publishing (19). URL: **https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-26777-7_4**, nagetrokken op 17 november 2020.

Smith, Sally (2017): Living Wage Report Ghana. Lower Volta Region. Context provided in the Banana Sector. Februari 2017. URL **https://www.global-livingwage.org/wp-content/uploads/2018/04/Ghana_Living_Wage_Benchmark_Report.pdf**, nagetrokken op 17 november 2020.

Sosan, Mosudi B.; Akingbohungbe, Amos E.; Ojo, Isaac A.O.; Durosinmi, Muheez A. (2008): Insecticide residues in the blood serum and domestic water source of cacao farmers in Southwestern Nigeria. In Chemosphere 2008. URL: **https://www.worldcocoafoundation.org/wp-content/uploads/files_mf/sosan2008.pdf**, nagetrokken op 6 februari 2020.

Supply Change; Global 2000; Südwind Verein für Entwicklungspolitik und globale Gerechtigkeit (2016): Schokoladen-Check 2016. URL: **https://www.global2000.at/sites/global/files/Schokolade-Check%202016.pdf**, nagetrokken op 17 november 2020.

Tyszler, Roger; Marcelo, Bymolt; Laven, Anna (2018): Analysis of the income gap of cocoa producing households in Ghana. Comparison of actual incomes with the Living Income Benchmark. URL: **https://www.kit.nl/wp-content/uploads/2019/01/Analysis-of-the-income.pdf**, nagetrokken op 16 november 2020.

UN Guiding Principles (2011). URL: **https://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf**, nagetrokken op 16 november 2020.

Unicef (2018), Children's Rights in the Cocoa-Growing Communities of Côte d'Ivoire. URL: **https://www.unicef.org/csr/css/synthesis-report-children-rights-cocoa-communities-en.pdf**, nagetrokken op 16 november 2020.

Ureña, Rolando (2016): Assessing soil fertility and improving fertilization. YARA. Punta Cana, 2016.

Uribe-Leitz, Enrique; Ruf, François (2019): Cocoa Certification in West Africa: The Need for Change. In Michael Schmidt, Daniele Giovannucci, Dmitry Palekhov, Berthold Hansmann (Eds.): Sustainable global value chains. Cham: Springer (Natural resource management in transition, 2198-9702, 2), pp. 435-461. URL: **https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-14877-9_24**, nagetrokken op 16 november 2020.

World Cocoa Foundation (2020): New Research Insights for Brighter Future for Children in Cocoa | World Cocoa Foundation. URL: **https://www.worldcocoafoundation.org/blog/new-research-insights-for-brighter-future-for-children-in-cocoa/**, bijgewerkt op 20 oktober 2020, nagetrokken op 16 november 2020.

www.cocoabarometer.org

VOICE
Voice of Organisations in Cocoa

INKOTA netzwerk

Solidaridad

Green America

rikolto

BE SLAVERY FREE

ABVV-FGTB Horval

OXFAM

fern
MAKING THE EU WORK FOR PEOPLE & FORESTS

FAIR WORLD PROJECT

GLOBAL LABOR JUSTICE ILRF INTERNATIONAL LABOR RIGHTS FORUM

MIGHTY EARTH

EFFAT

südwind
INSTITUT FÜR ÖKONOMIE UND ÖKUMENE

Hivos
people unlimited

TROPENBOS INTERNATIONAL